

«Kulturkompetanse, det finnes ikke i bøker»

En undersøkelse om kultursensitiv tilnærming i
barnevernfaglig arbeid

Karina Evjen

VID vitenskapelige høgskole

Stavanger

Masteroppgave

Master i Interkulturelt arbeid

Antall ord: 26 332

Dato 15.05.2022

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

OM Å VÆRE HEL OG HALV
jeg reiser, selv om jeg står stille.
det må jeg.

for uten alle språkene, rytmene og landskapene
er jeg ikke hel.

de som reiser kommer aldri egentlig tilbake,
for stedene endrer seg.

og du endrer deg,
skifter takt,
kjenner med nye hudceller,
ser med nye øyne.

(Salole, 2018, s. 341)

FORORD

Jeg har grunnutdanning som barnevernspedagog, og startet i 2020 på videreutdanning i Minoritetskompetanse i barnevernet. Underveis i studiet bestemte jeg meg for å fortsette på Master i interkulturelt arbeid for å tilegne meg ytterligere kompetanse. I studietiden har problemstillinger knyttet til vitenskap, interkulturelt arbeid og barnevernfaglig arbeid med minoriteter kvernet rundt i hodet dag og natt og jeg har oppnådd både faglig og personlig utvikling. Arbeidet med dette masterprosjektet har gitt meg muligheten til å fordype meg i viktige tema som jeg over år har funnet veldig interessante. Samtidig er det en glede og nå kunne ferdigstille dette prosjektet, som et symbol på tre år med hardt arbeid.

Jeg vil takke alle som har bidratt og støttet meg i studietiden. Først vil jeg takke mine arbeidsgivere for at dere la til rette for at jeg skulle få gjennomføre studiene. Så vil jeg takke de fem informantene som deltok på intervju. Dere bidro til et godt grunnlag for prosjektet. Jeg husker fortsatt da jeg hadde transkribert intervjuene. Min opplevelse var at det hadde blitt sagt så mye spennende som kunne tale for seg selv og at det var et stort ansvar å skulle fortolke innholdet.

Jeg vil takke Gerd Marie Ådna, min første veileder. Du støttet meg i å komme i gang med denne reisen hvor jeg manglet både kart og kompass. Jeg vil også takke Haci Akman, som overtok som veileder og som har vært til uvurderlig støtte gjennom det siste studieåret. Dette har vært den mest heftige perioden, med datainnhenting, bearbeiding av materialet og skriving. Du har gitt meg konstruktive tilbakemeldinger, tro på at jeg ville greie å ferdigstille prosjektet, samtidig har du bidratt med viktige refleksjoner. Det har jeg satt utrolig stor pris på.

Jeg vil takke de som er rundt meg i hverdagen, venner og familie. Dere har vist forståelse for at det har vært lite tid til andre ting og dere har hjulpet til med alt fra korrekturlesing til hundepass.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke mannen min og barna mine. Dere har hatt tålmodighet og forståelse for at denne oppgaven har tatt både tid og krefter. Dere har lagt til rette for at jeg skulle få denne muligheten, holdt ut og støttet meg fra start til slutt. Gjennomføringen hadde ikke vært mulig uten deres velsignelse.

Trondheim, 15.05.23

SAMMENDRAG

Det norske barnevernet har som hovedoppgave å beskytte barn ved å sikre nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Jevnlig kritiseres barnevernet i media, i både inn- og utland. I offentlige publikasjoner synes svaret på kritikken å være at ansatte i barnevernet må jobbe mer kultursensitivt og de må tilegne seg mer kompetanse, særlig på forhold som omhandler barn og familier med minoritetsbakgrunn. Barn og familier med minoritetsbakgrunn har ofte mange og sammenvevde vansker, behov for hjelp fra mange tjenester og dårligere levekår enn majoriteten. Dette betyr at familienes behov og problemer er komplekse, samtidig som barnevernet er et komplekst system å få hjelp fra.

Problemstillingen for dette prosjektet er: *Hvordan kan en kultursensitiv tilnærming bidra til forståelse av hva som er minoriteters behov i den enkelte barnevernssak?* Det er gjennomført semistrukturerte intervju med fem informanter ansatt i ulike deler av det offentlige barnevernet (kommune og stat), hvor alle jobber i direkte kontakt med barn og familier.

Funnene viser at barnevernsansatte forståelseshorisont og holdninger kan påvirke hvordan de opptrer i møte med minoriteter, og at erkjennelsen av dette utgjør det som kan betegnes som *kultursensitivitet i barnevernfaglig arbeid*. Barnevernsansatte opplever at saker som involverer barn og familier med minoritetsbakgrunn er vanskeligere og mer krevende enn saker som involverer majoritetsbefolkningen. Flere informanter uttrykker også at de er bekymret for om barn med minoritetsbakgrunn i barnevernet blir forstått ut fra sin situasjon og får god nok hjelp. Informantene gir uttrykk for at de trenger generell kunnskap. Samtidig må hovedfokuset være kunnskap og forståelse for individuell bakgrunn og aktuell situasjon for det enkelte barn og dets familie. Viktigheten av erfaringsbasert kunnskap, fremgangsmåter og andre forhold som påvirker den hverdagslige praksisen, vektlegges også av informantene, samt belyses i prosjektet.

Funnene er drøftet med utgangspunkt i teori om kulturforståelse og kompetanse som grunnlag for en kultursensitiv tilnærming. I tillegg er funnene drøftet opp mot hvordan minoritetsfamiliers vansker og barnevernets strukturelle rammer påvirker tjenesteutøvelsen og kompetansebehovet.

Nøkkelord: barnevern, kultursensitivitet, kulturforståelse, kompetanse, kompleksitet og minoritet.

ABSTRACT

The primary duty of the Norwegian child welfare service is to protect children by ensuring that they receive necessary assistance, care and protection when they need it. Child welfare service is a commonly criticized issue in Norway, as well as abroad. In public publications, the answer to this criticism seems to be that employees in child welfare services must be more culturally sensitive and they must acquire more expertise. This especially applies to the cases involving children and families with minority backgrounds. Children and families with minority backgrounds often have many and interwoven difficulties, in addition to having worse living conditions than the majority. The family's needs are more complex and require help from many different services, and child welfare services in itself is a complex agency.

This project has researched *How can a culturally sensitive approach contribute to an understanding of the needs of minorities in the individual child welfare cases?* In this project there has been conducted five semistructured interviews. All participants are in contact with children and families as a result of their work in public child protection services, both municipality and state.

The findings shows that child protection staff experience that their horizons of understanding and attitudes influence their behavior when engaging with minorities. The findings also shows that recognizing this is what constitutes cultural sensitivity in child protection professional work. Their experience is that cases involving minorities are more difficult and more demanding than cases involving the majority population. Several employees also express concerns regarding the degree to which minority children are understood from their own perspective or not, and whether they receive sufficient help. Child welfare staff express a need for general knowledge, whilst simultaneously underlining the importance of seeking knowledge regarding the individual background and current life situations. The employees also emphasize the importance of experience-based knowledge, as well as procedures and other conditions that affect the professional everyday practice.

The discussion of the findings is based on theory of cultural understanding and competence as the basis for a culturally sensitive approach and how the difficulties of minority families and the structural framework of child welfare affect the providing of services and the need for professional competence.

Keywords: child welfare, cultural sensitivity, cultural understanding, competence, complexity and minority.

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema	1
1.2	Problemstilling	3
1.3	Oppgavens oppbygging	3
2	KONTEKSTEN FOR PROSJEKTET	4
2.1	Barnevernets oppgave	4
2.2	Kritikk av det norske barnevernet	4
2.3	Minoriteter i Norge og norsk innvandringshistorikk	6
2.4	Barn med innvandrerbakgrunns representasjon i barnevernet	8
2.5	Relevant forskning på feltet	9
3	TEORETISKE PERSPEKTIV	12
3.1	Kulturbegrepet	12
3.2	Kultursensitivitet	13
3.3	Faglig kompetanse	15
3.4	Kompetanse i flerkulturelle kontekster	18
3.5	Kulturforståelse	19
3.6	Kompleksitet	21
4	METODE	22
4.1	Hermeneutisk tilnærming	22
4.2	Det kvalitative forskningsintervjuet	23
4.3	Rekruttering og utvalg	24
4.4	Forberedelse og gjennomføring av intervjuene	25
4.5	Transkribering	26
4.6	Analyseprosessen	27
4.7	Forskningens kvalitet	29
4.8	Etiske refleksjoner og utfordringer	30
4.8.1	Forskerens rolle og dilemma	30
4.8.2	Hensynet til informanten	32
4.9	Beskrivelse av informantene	33
5	PRESENTASJON OG ANALYSE AV FUNN	35
5.1	Kultursensitivitet i faglig arbeid	36
5.1.1	Forståelseshorisont og holdninger	36
5.1.2	Atferd og fremtoning	40
5.2	Kompetanse	44
5.2.1	Generell kunnskap	44
5.2.2	Kunnskap om bakgrunn	47
5.2.3	Erfaringsbasert kunnskap	49
5.2.4	Kunnskap og praksis	51
5.3	Modell og funnene fra prosjektet	56

6	DRØFTING	58
6.1	Kulturforståelse som grunnlag for en kultursensitiv tilnærming	58
6.1.1	Synlige og ikke-synlige fellestrekk ved kultur	58
6.1.2	Selvbevissthet.....	60
6.1.3	Kontekstuell kulturforståelse	61
6.2	Kompetanse i lys av en kultursensitiv tilnærming.....	63
6.2.1	Ansattes kompetanse	63
6.2.2	Kompetansebehov	65
6.3	Kompleksitet i barnevernfaglig kontekst.....	67
6.3.1	Komplekse problemer	67
6.3.2	Kompleksitet og strukturelle forhold.....	68
7	KONKLUSJON	71
	LITTERATURLISTE	75

VEDLEGG 1 INVITASJON TIL DELTAKELSE, MED SAMTYKKESKJEMA

VEDLEGG 2 INTERVJUGUIDE

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Mye av min arbeidserfaring strekker seg over flere år i det kommunale barnevernet og de erfaringene jeg har preger for forståelsen jeg har gått inn i dette prosjektet med.

Min erfaring er at ansatte i barnevernet møter mennesker i kriser og vanskelige livssituasjoner, samt at det stilles svært mange krav til kompetanse og kvalitet i arbeidet. Erfaringen er også at minoritetsbefolkningen er overrepresentert i kontakten med barnevernet.

Noen familier med minoritetsbakgrunn søker selv hjelp og støtte, mens andre møter barnevernet mot egen vilje på bakgrunn av en bekymring for barna i familien. Familiene kan leve med frykt for konsekvensene av kontakten. Ansatte utfordres til enhver tid til å gjøre vurderinger og ta riktige beslutninger. Med de sammenvevde utfordringene mange familier, særlig familier med minoritetsbakgrunn, lever med er det en vanskelig og krevende jobb barnevernsansatte stilles ovenfor. For at riktige beslutninger skal tas, må barna og familienes situasjon vurderes i lys av juridiske føringer og skjønn, som videre må veies opp mot blant annet psykologisk og kulturell kunnskap. Slike vurderinger krever omfattende kompetanse, og min erfaring er at det er vanskelig å finne løsninger man kan være trygg på at fører til ønsket resultat.

Barnevernets ansvar følger av Lov om barnevern, også omtalt som barnevernsloven (2021). Den 18. juni 2021 vedtok Stortinget ny barnevernslov. Den nye loven trådte i kraft den 01. januar 2023 og erstattet med det Lov om barneverntjenester, også omtalt som barnevernloven av 17. juli 1992.

Formålet med å utarbeide ny lov var å få en lov som er mer tilgjengelig, med et enklere språk, en tydeligere oppbygning og bedre tilpasset dagens samfunn. Blant annet innebærer det at den nye loven er bedre tilpasset barn som har foreldre som ikke bor sammen og barn med ulik bakgrunn (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 15). Barne- og familiedepartementet [BFD] var under utarbeidelsen av den nye loven tydelige på at det stadig økende mangfoldet i Norge skulle reflekteres i den nye loven (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 101).

I gammel barnevernlov (1992, § 4-15) var det tydeliggjort at det skulle tas hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i forbindelse med barnevernets valg av plasseringssted i tilfeller der barn skulle plasseres utenfor hjemmet. Lovkravet gjaldt derfor kun en liten gruppe av de barna som barnevernet møtte. I henhold til barnevernlovens §1-7 (1992) hadde barnevernet på det tidspunktet likevel plikt til å «[...] utøve sin virksomhet med respekt for, og så langt som mulig i samarbeid med barnet og barnets foreldre». I praksis innebar dette blant annet at det til enhver tid skulle tas hensyn til en families språklige, kulturelle og religiøse bakgrunn (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 96), uten at det var ytterligere presisert i lovtekst.

I forbindelse med utarbeidelse av ny barnevernslov bad Stortinget, i vedtak nr. 637, 28. mai 2020, regjeringen om å sikre at forslagene til ny barnevernslov skulle være «[...] i tråd med FNs barnekonvensjons prinsipper om barns rett til informasjon, til å bli hørt, beslutninger til barnets beste og barns rett til privatliv» (Meld. St. 4 (2021 –2022), s. 41). BFD foreslo i arbeidet med utarbeidelse av ny lov at det skulle tas inn en bestemmelse som ga barnevernet en juridisk forpliktelse til å ta hensyn til barns bakgrunn. Dette med mål om riktigere avgjørelser til barnets beste, for å bidra til økt bevisstgjøring i tjenestene, bedre barnevernsfaglige vurderinger og for å sikre at de nødvendige justeringene også skulle skje i praksis (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 18). Med bakgrunn i dette ble det innført en grunnleggende bestemmelse i ny barnevernslov jf. § 1-8 første ledd (2021) hvor det presiseres at det «[...] skal tas hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i alle faser av en barnevernssak». Bestemmelsen er tatt inn som et moment i *barnets beste-vurderingen* og som en presisering i loven, selv om det i realiteten ikke utløser nye rettigheter for barnet.

I «Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018-2024» hevdes det at manglende kompetanse ofte er årsaken til svikt i barnevernet (Barne- og likestillingsdepartementet [BLD], 2017, s. 19) og i arbeidet med ny barnevernslov ble det trukket fram at «[...] en kultursensitiv tilnærming kan i mange saker bidra til bedre forståelse av hva som er barnets og familiens behov i den enkelte sak» (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 134). På tross av dette hjelper loven og lovforarbeidene lite på vei med å forstå hva kultursensitivitet i barnevernfaglig arbeid innebærer og hva som er tilstrekkelig kompetanse for å kunne utøve det i praksis.

1.2 Problemstilling

I dette prosjektet er hovedtema *kultursensitivitet i barnevernet*. Formålet er å undersøke barnevernsansattes refleksjoner knyttet til egen hverdagslig praksis i møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn. De ansatte i barnevernet sitt perspektiv på dette er viktig fordi ansvaret for å ivareta barnas rettigheter etter barnevernsloven er deres anliggende. Prosjektet har ikke som formål å vurdere kvaliteten i den jobben barnevernet gjør, men å innhente kunnskap om barnevernsansattes faglige ståsted. På den måten kan dette prosjektet bidra med kunnskap om hva som skal til for at rettighetene til barn med minoritetsbakgrunn i kontakt med barnevernet blir ivaretatt i henhold til lovens intensjon.

Problemstillingen for oppgaven er: *Hvordan kan en kultursensitiv tilnærming bidra til forståelse av hva som er minoriteters behov i den enkelte barnevernssak?*

Følgende forskningsspørsmål skal bidra til å belyse og åpne problemstillingen:

1. Hva forstår barnevernsansatte med betegnelsen kultursensitivitet i barnevernfaglig arbeid, og hvilken kompetanse trenger de ansatte for å kunne møte barn og familier med en kultursensitiv tilnærming?
2. På hvilken måte kan komplekse vansker i minoritetsfamilier og barnevernets strukturelle rammer påvirke barnevernsansattes kultursensitivitet i praksis?

1.3 Oppgavens oppbygging

Denne oppgaven er bygd opp med en innledning i dette første kapitlet. I kapittel 2 gjøres leseren kjent med konteksten for undersøkelsen, blant annet hva barnevernets mandat er og hvem som omtales som minoritet. I kapittel 3 gjøres det rede for de teoretiske perspektivene oppgaven bygger på. Særlig teori om kultursensitivitet, kompetanse og kompleksitet er trukket frem. De metodiske valgene som er gjort underveis presenteres i kapittel 4. Her trekkes frem at prosjektet bygger på en hermeneutisk tilnærming, at det er benyttet semistrukturerte intervjuer og tematisk analyse. I kapittel 5 blir empirien presentert og analysert. Empirien og teorien blir drøftet i kapittel 6. Til slutt, i kapittel 7, kommer konklusjonen på prosjektets problemstilling.

2 KONTEKSTEN FOR PROSJEKTET

I dette kapitlet klargjøres konteksten for prosjektet. Først presenteres barnevernets oppgave og noe av kritikken mot norsk barnevern. Videre gjøres det rede for hvem som defineres som minoritet og hvilken begrensning begrepsforståelsen fører til i dette prosjektet. For å synliggjøre endringer i samfunnet, presenteres kort de siste tiårenes utvikling innenfor norsk innvandringshistorikk og statistikk av innvandreres representasjon i kontakt med barnevernet. Det er ikke kjent i hvilken grad andre minoritetsgrupper, som urfolk og nasjonale minoriteter representeres i statistikken, da det ikke gjøres noen registrering av deres kontakt med barnevernet.

Til slutt presenteres tidligere forskning på feltet. Forskningen som er trukket frem anses som særlig relevant i forbindelse med dette prosjektet.

2.1 Barnevernets oppgave

Barnevernet i Norge består av institusjoner innenfor kommune og stat, som skal beskytte barn gjennom forvaltning av barnevernsloven. I lovens formålsparagraf heter det:

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse [...] [og] [...] bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. (Barnevernsloven, 2021, § 1-1)

Alle handlinger og avgjørelser i barnevernet skal bygge på det grunnleggende og overordnede hensynet til *barnets beste* (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 18). Et barn og dets foreldres interesser kan være motstridende og det er hensynet til barnets beste som skal være det avgjørende hensyn i barnevernssaker. Hva som er til barnets beste er vanskelige vurderinger som i stor grad baseres på skjønnsutøvelse.

2.2 Kritikk av det norske barnevernet

Barnevernet kritiseres ofte for håndtering av saker som involverer barn og familier med ulik etnisk og kulturell bakgrunn. På den ene siden beskyldes barnevernet for å diskriminere

minoritetsfamilier ved ikke å ta tilstrekkelig hensyn til deres kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn. På den andre siden kritiseres de for å vise kulturen så mye respekt at barnas behov kommer i skyggen og barna sviktes (Aarset & Bredal, 2018, s. 14; Bredal, 2009, s. 41; Eide & Rugkåsa, 2015, s. 78). Slik sett står barnevernet til enhver tid i fare for å innta etnosentriske perspektiv, som betyr å vurdere andre kulturer ut fra eget perspektiv, eller kulturel relativistiske perspektiv, som innebærer at kultur er noe relativt og som kun kan forstås ut fra seg selv (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 48). Begge ytterpunktene kan medføre en fare for at det overses hva som er kultur, hvilke vesentlig faktorer som påvirker barnas liv og på hvilken måte. Videre gjør dette at barnevernet kan få et feilaktig eller ufullstendig vurderingsgrunnlag og kommer til feilaktige slutninger (Berg et al., 2017, s. 19).

Gjennom flere ti-år har norsk barnevern fått omfattende kritikk både nasjonalt og internasjonalt. Mye av kritikken internasjonalt baserer seg på en debatt knyttet til at familier med opprinnelse og tilknytning til andre land har opplevd barnevernet som inngripende i familielivet. Kritikken debatteres i media både av privatpersoner, fagpersoner innenfor ulike disipliner og anerkjente, autoritative internasjonale organisasjoner (Haugevik & Neumann, 2020, s. 8). Kritikken omhandler både enkeltsaker hvor barnevernet *har* grepet inn og hvor de *ikke har* grepet inn. Barnevernets organisering og maktposisjon er også aktuelle tema. Ofte skjer fremstillingene i media på en unyansert måte. Det gjennomføres jevnlig demonstrasjoner mot det norske barnevernet. Kritik fra internasjonale organisasjoner har ført til at Norges omdømme som foregangsland i barne- og familiepolitikken står i fare for å bli svekket. Dette knyttes i stor grad til tilbakevendende påstander om «[...] at systemet og dets ansatte er forutinntatte, selvrettferdige og i for stor grad baserer sine vurderinger på skjønn» (Haugevik & Neumann, 2020, s. 6). Norge har også de siste årene, ved flere tilfeller, blitt dømt i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen [EMD], for å ha krenket innbyggernes menneskerettigheter i barnevernssaker. Slik sett kan debatten forstås som en politisk krise.

I 2023 kom filmen «Mrs. Chatterjee vs Norway» som er basert på historien om en indisk familie bosatt i Stavanger, hvor foreldrene mistet omsorgen for sine to barn. Selv om faktumet er basert på en families opplevde historie, fremstilles det i filmen mange feilaktige opplysninger om barnevernet. Kristin Ugstad Steinrem, avdelingsdirektør for internasjonal avdeling i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet [Bufdir], viste før premieren til at filmen

ble forventet å skape debatt i både inn- og utland. Samtidig viste hun på utgivelsestidspunktet til at det jobbes annerledes i saker som omhandler barn med tilknytning til andre land nå, enn det som var tilfelle da den aktuelle historien fant sted. Dette blant annet på bakgrunn av at Norge i 2016 ratifiserte Haagkonvensjonen 1996. Konvensjonen inneholder bestemmelser om samarbeid mellom land, for beskyttelse av barn, i saker der barn har tilknytning til andre land (Odland, 2023).

Det er grunn til å tro at utarbeidelse av ny barnevernslov og innholdet i den nye loven gjenspeiler både den generelle kritikken og domfellelsene i EMD, samt at noe av målet med lovendringene var å etablere mere tillit til det norske barnevernet generelt.

2.3 Minoriteter i Norge og norsk innvandringshistorikk

Mange assosierer begrepet *minoritet* med å være innvandrere eller ha utenlandsk opprinnelse. Minoritet betyr imidlertid å være *i mindretall* i forhold til et flertall eller en majoritet (Den norske Helsingforskomité, 2019, s. 4). Begrepene minoritet og majoritet eksisterer som en motvekt i forhold til hverandre (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 77).

Ofte brukes begrepet *etnisk minoritet*. *Etnisitet* refererer til at et individ deler ett eller flere viktige fellestrekk med en gruppe og at disse trekkene gjør at de skiller seg fra andre grupper. Fellestrekene for etniske minoriteter er gjerne knyttet til at de deler forhistorie og opphav, språk og kulturell egenart, levemåte og tradisjon eller religion (Javo, 2010, s. 22).

Å tilhøre en minoritet betyr ikke at du må representere den eller identifisere deg med den. Minoritetsrettigheter er som «gode klær» du tar på deg når dårlig vær gjør at du trenger ekstra beskyttelse. Skinner solen trenger du dem kanskje ikke. Hver og en bestemmer hvordan hun eller han vil kle seg. (Engesland, generalsekretær i Den norske Helsingforskomité, 2019, s. 2)

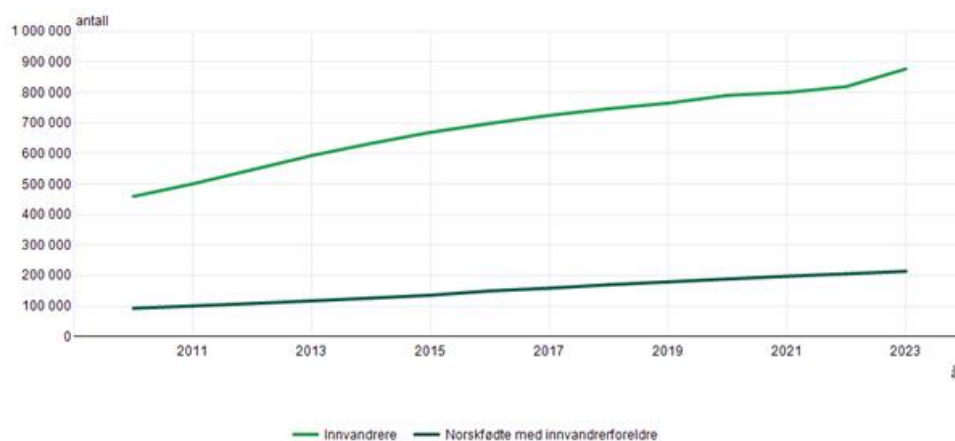
BFD har argumentert for at den nye bestemmelsen om at det «[...] skal tas hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn [...]» (barnevernsloven, 2021, § 1-8) skal reflektere FNs barnekonvensjons artikkel 30. Dette innebærer at loven omhandler urfolk, nasjonale minoriteter og andre etniske, religiøse eller språklige minoriteter (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 102).

På samme måte som BFD besluttet at bestemmelsen i loven skulle omhandle gruppene urfolk, nasjonale minoriteter og andre etniske, religiøse eller språklige minoriteter, ble dette prosjektet planlagt å omhandle de samme gruppene. Et av funnene i prosjektet var imidlertid at informantene som ble rekruttert ikke hadde erfaring fra arbeid med urfolk eller nasjonale minoriteter. Informantene oppga at deres erfaring med minoriteter var fra arbeid med barn og familier som har tilknytning til andre land, flerspråklige familier og familier med tilknytning til ulike trossamfunn. På bakgrunn av at funnene bygger på de erfaringene informantene har fra egen praksis, førte dette til en begrensning i prosjektet.

Andre som representerer minoritetsgrupper i samfunnet vårt, for eksempel seksuelle, sosiale eller økonomiske minoriteter omfavnes ikke av lovbestemmelsen (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 102) og heller ikke av dette prosjektet.

Norge var lenge et utvandringsland, men rundt år 1970 begynte den nye innvandringen til Norge. Den første bølgen med innvandrere til Norge bestod i hovedsak av enslige menn som kom for å jobbe. Etter dette fulgte en bølge med familiegjennforening, før det ankom flyktninger som følge av krig. Senere ble også politiske flyktninger og asylsøkere store innvandringsgrupper til Norge (Javo, 2010, s. 45). Som følge av dette, sammen med økt globalisering, har stadig flere norske innbyggere tilknytning til flere land. Noen har kommet reisende og andre har foreldre som kommer fra andre land, men er selv født i Norge. Pr. 06.03.2023 var det over 877 000 innvandrere og 213 000 norskfødte med innvandrerforeldre i Norge (Statistisk sentralbyrå [ssb], 2023). Det kommer frem i statistikken at antallet har økt de siste årene (se figur 1).

09817: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter innvandringskategori og år. Personer, Alle land.

Figur 1. Hentet fra: ssb.no (2023, 06. mars)

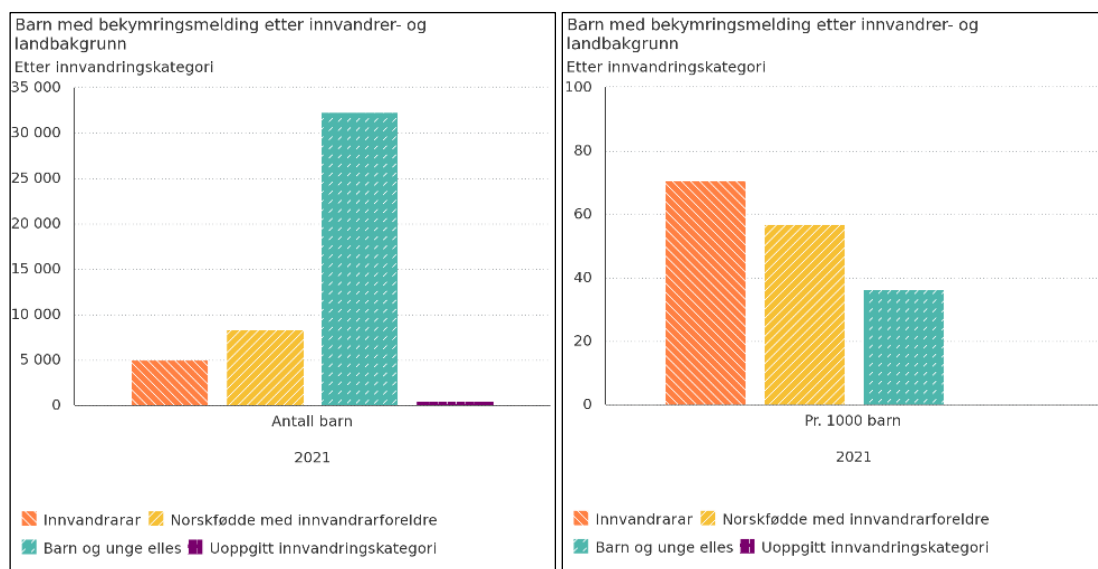

2.4 Barn med innvandrerbakgrunns representasjon i barnevernet

Barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i barnevernet (Berg et al. 2017, s. 3).

I løpet av 2021 gjennomgikk barnevernstjenestene 53 000 bekymringsmeldinger for barn under 18 år. Meldingene omhandlet 47 333 ulike barn (Bufdir, 2023a). Meldingen omhandlet:

- 5039 barn med innvandringsbakgrunn (71 pr. 1000)
- 8431 barn som er norskfødte med innvandrerforeldre (57 pr. 1000)
- 32256 barn og unge ellers (36 pr. 1000)
- 481 barn med uoppgitt innvandringskategori

Figur 2 og 3. Hentet fra: Bufdir (2023a, 21. mars)

Når det gjelder oppfølging gjennom barneverntiltak var det i 2021 en klar overrepresentasjon av ulike innvandringskategorier innenfor tiltakskategorien *hjelpetiltak i hjemmet*, sett opp mot barn uten innvandringsbakgrunn. Når det gjelder *øvrige tiltak utenfor hjemmet* var ikke overrepresentasjonen like fremtredende, mens når det gjelder *omsorgsovertakelser* viser tallene at det var ganske jevnt for de ulike gruppene, se figur 4 (Bufdir, 2023b). I Norge omfattes også enslige mindreårige asylsøkere av barnevernsstatistikken. Denne gruppen faller inn under kategorien *innvandrere*. Dette kan

føre til et noe villedende bilde innenfor alle tiltakskategorier når det gjelder tallene for denne gruppen.

Det kommer ikke frem av statistikken hva som er bakgrunnen for overrepresentasjonen. Berg et al. (2017) viser imidlertid til at en mulig forklaring kan være at barn og familier i ulike innvandringskategorier har dårligere levekår og lavere sosioøkonomisk status (s. 6).

	Hjelpetiltak i hjemmet		Omsorgsovertakelser		Øvrige tiltak utenfor hjemmet	
	Antall barn	Per 1000 barn	Antall barn	Per 1000 barn	Antall barn	Per 1000 barn
Totalt	19 257	17,4	7 658	6,9	2 311	2,1
Barn uten innvandrerbakgrunn	10 900	14,5	5 070	6,7	1 217	1,6
Innvandrere	2 091	29,3	658	9,2	542	7,6
Norskfødte med innvandrerforeldre	3 129	21,1	990	6,7	222	1,5
Norskfødte med en utenlandsfødt forelder	3 076	22,6	931	6,8	308	2,3

Figur 4. Kilde: Bufdir (2023b, 21. mars)

2.5 Relevant forskning på feltet

For å finne relevant forskning og teori har jeg søkt i databasene Oria, Google Scholar og Google søkemotor. Brukte søkeord har vært: barnevern, sosialt arbeid, (etniske) minoriteter, kultur, kultursensitivitet, kompetanse og kompleksitet. På bakgrunn av søkene har jeg funnet og lest et stort litteraturomfang. Det jeg har erfart som veldig spennende og til tider overveldende, er at det i litteraturen blir henvist til annen interessant litteratur. Slik kunne jeg gjort nye funn i det uendelige. Dette kan omtales som *snøballeffekten*. Jeg vil i det videre komme inn på de litteraturfunnene jeg har gjort som anses mest for å belyse aktuell problemstilling.

Basert på tema for oppgaven har jeg vektlagt tidligere forskning som sier noe om samarbeidsrelasjonen mellom familier med minoritetsbakgrunn og barnevernet, herunder beskrivelser av utfordringer og god praksis. Jeg presenterer forskning som beskriver hva som kan være bakgrunnen for at samarbeidet har oppstått i den formen det har og hva ansatte

kan bidra med for å styrke samarbeidsrelasjonen. Dette knyttes sammen med kunnskap og kompetanse hos ansatte i barnevernet, da det er faktorer som ses på som mulige løsninger for å oppnå bedre praksis.

Kriz og Skivenes presenterte i 2010 funn basert på 53 dybdeintervju av barnevernsansatte i Norge og England. I sin artikkel sammenlignet de hvordan barnevernsarbeidere i landene erfarte og håndterte kulturelle forskjeller i kommunikasjon med etniske minoriteter.

Relevant for dette prosjektet er deres funn av at ansatte i barnevernet i Norge oppga å oppleve det mer krevende å jobbe med familier med etnisk minoritetsbakgrunn enn med befolkningen ellers. Kommunikasjonsutfordringer på bakgrunn av kulturelle forskjeller og mangel på et felles språk ble omtalt som hovedutfordringene, samt at ansatte opplevde det vanskeligere å etablere en relasjon og et tillitsforhold til familier med etnisk minoritetsbakgrunn (Kriz & Skivenes, 2009, s. 1357; Kriz & Skivenes, 2010, s. 5).

Fylkesnes og Netland gjorde i 2012 en studie hvor de søkte etter å finne hva som ble opplevd som *beste-praksis* i samarbeidet mellom etniske minoritetsfamilier og saksbehandlere i barnevernet. De intervjuet seks foreldre og deres barns saksbehandlere. Utvalget ble gjort på bakgrunn av at samarbeidsrelasjonen ble opplevd som god. De fant at foreldrene og saksbehandlerne opplevde kulturforskjeller seg imellom, men at dette ikke ble sett på som problematisk. Det mest fremtredende i undersøkelsen var at godt samarbeid ble knyttet til at saksbehandlerne tok foreldrenes ønsker og behov på alvor, at saksbehandlerne var tilgjengelige og ga informasjon på en forståelig og åpen måte. Resultatene gir grunnlag for å si at saksbehandlers framgangsmåter har betydning for hvorvidt kulturforskjeller blir et hinder i arbeidet med å tilrettelegge for likeverdige tjenester for minoriteter (Fylkesnes & Netland, 2013, s. 225).

I 2013 gjennomførte Norsk innvandrersforum dialogmøter mellom etniske minoriteter og ansatte i barnevernet i Oslo. Dialogmøtene bygde på at mange foreldre med minoritetsbakgrunn fryktet barnevernet mer enn befolkningen ellers og at kontakten i stor grad var preget av mistillit, mistro og konflikter (Ali, 2015, s. 149).

Fylkesnes et al. gjennomførte i 2015 en studie hvor ti informanter med flyktningbakgrunn ble intervjuet om sin kontakt med barneverntjenesten. Informantene hadde hatt kontakt med barneverntjenesten i minimum tre måneder. Selv om informantene hadde både

positive og negative erfaringer med kontakten, presenterte de en rekke oppfatninger som de opplevde som vanlige blant etniske minoriteter. Særlig fremtredende var en forståelse av at barnevernet bare tar barn, ikke går i dialog med foreldre og opptrer på en måte som er diskriminerende (Fylkesnes et al., 2015, s. 87). Som det kommer frem, baserer forståelsen Fylkesnes presenterer seg i stor grad på *fortellinger om barnevernet*. Både fortellingene som fortelles i innvandrermiljøene og i media bidrar til å sette barnevernet i et negativt lys (Berg et al., 2017, s. 69).

Berg et al. gjennomførte i perioden 2014-2017 et forskningsprosjekt med mål om å få mer kunnskap om forholdet mellom barnevernet og innvandrerbefolkningen, og videre bidra til å i større grad innlemme minoritetsperspektivet i barnevernets tjenester. I denne studien ble innvandrerbefolkningens opplevde frykt blant annet knyttet til mangel på faktisk kunnskap, kommunikasjonsvansker, utfordringer med bruk av tolk og skremmende erfaringer med myndigheter fra andre land. Barnevernets kombinasjon av rollen som både hjelper og kontrollinstans kan oppleves som uforutsigbar. Velferdssystemet, slik det er bygd opp i Norge, kan bidra til ytterligere utrygghet og mistillit for befolkningen, særlig for den delen av befolkningen som mangler tilstrekkelig kunnskap om velferdssamfunnet generelt og barnevernet spesielt (Berg et al., 2017, s. 67).

Røsdal et al. (2017) gjennomførte en undersøkelse der de blant annet kartla opplevelse av egen kompetanse hos ansatte i kommunal barnevernstjeneste. De fant at et mindretall barnevernsansatte opplevde å ha tilstrekkelig kompetanse om barn og familier i deres kontekst og til å møte barn og familier på en kultursensitiv måte (s. 87). De fant også at barnevernsansatte rapporterte å ha svakere kompetanse til å vurdere omsorgssituasjonen hos barn med foreldre med annen sosial, kulturell og erfaringsmessig bakgrunn enn i befolkningen ellers (s. 86). Området som er knyttet til barn og familier i kontekst, herunder kulturell kompetanse, skilte seg ut ved at barnevernsansatte rapporterte å ha noe dårligere kompetanse sett i forhold til øvrige kompetanseområder. Dette sammen med problematikkk knyttet til kjønn og seksualitet (s. 117).

3 TEORETISKE PERSPEKTIV

I dette kapitlet presenteres de teoretiske perspektivene som ligger til grunn for prosjektet. Med *kultursensitivitet i barnevernet* som hovedtema anses teori om *kultur og kultursensitivitet* som grunnleggende, og presenteres innledningsvis.

Hvordan ansatte i barnevernet forstår og møter barn, familier og deres situasjon vil komme an på hvilken kompetanse de innehar og hvordan de forstår betydningen av kultur. Med fokus på at barnevernsansatte trenger økt kompetanse, samtidig som forskning viser at det bør inntas et bredere søkelys på perspektiv som er knyttet til det å være minoritet, presenteres teori om *kompetanse og kulturforståelse*.

Innenfor barnevernfaglig arbeid er det mange forhold som skal undersøkes og vurderes i tilknytning til at beslutninger skal tas. Dette er ingen enkel sak. Av den grunn belyses avslutningsvis noe av *kompleksiteten i barnevernets arbeid*.

I noen tilfeller har jeg valgt å henvise til sekundærlitteratur, selv om det utgjør en svakhet for denne presentasjonen i sin helhet. Årsaken er at jeg har vurdert innholdet som viktig, samtidig som jeg ikke har hatt tilgang til primærkildene.

3.1 Kulturbegrepet

Kultur som begrep, benyttes i dagligtale og forskningslitteratur uten at forståelsen for begrepet er entydig. Det finnes mange ulike definisjoner. Dette prosjektet bygger på at «[...] kultur er et system av felles forståelsesmåte[r] og verdier innenfor en gruppe som gjør at gruppen forstår hverandre. Kultur er altså noe man lærer alt etter hvem man er omgitt av, det miljøet man vokser opp i» (Aadnesen & Hærem, 2007, s. 53). Det betyr at kultur ikke er medfødt, men noe mennesker blir født inn i og som de bidrar til å skape, i et fellesskap med de de omgås. «Alt som er lært er kulturelt, mens alt som er medfødt er naturlig» (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 3).

For å forstå hva kultur er, kan det være nyttig å støtte seg til Weavers isfjellmodell (1993 i Salole, 2018, s. 67). Isfjellmodellen er et bilde på at det kun er en liten del av det som handler om kultur som er synlig på overflaten. Det vi ser over overflaten er det som er eksplisitt lært, det man kan være bevisst på, som kan endres og den objektive kunnskapen

som utgjør atferd. Atferd er synlig gjennom blant annet tradisjoner, skikker, mat, språk etc. Det handler om *hva* vi gjør og *hvordan* vi gjør det. Salole (2010) anslår at sju åttedeler av isfjellet ligger under vann. Dette er det grunnleggende fundamentet som kan forklare *hvorfor* atferden og handlingene er slik de er. Det handler om det som er implisitt lært, det som er mindre bevisst, vanskelig å endre og subjektiv kunnskap. Dette utgjøres blant annet av de grunnleggende verdiene, trossystemene, verdenssynet, idealene, geografiske forhold og historien (Weaver, 1993, sitert i Salole, 2018, s. 67).

Det kan skilles mellom *kultur* slik begrepet tradisjonelt ble knyttet til den ytre og materialiserte kulturarven på den ene siden og en mer moderne forståelse, med kultur som «[...] de meningsbærende strukturene i en menneskeskikkelse» på den andre siden (Båtnes & Egden, 2012, s. 26). Gjennom en nyere forståelse, blir kultur noe man kan bringe med seg hvor hen i verden man drar. Hylland Eriksen beskriver kultur som noe dynamisk, ved å gjennom å omtale kultur som «[...] det omskiftelige meningsfellesskapet som gang på gang etableres og forandres når mennesker gjør noe sammen» (1998, sitert i Dahl, 2013, s. 41). Dette viser, på tross av at Weavers isfjellmodell kan gi inntrykk av at kultur er noe objektivt eller statisk, at kulturer hele tiden er i endring. Som følger av økt globalisering skjer endringene stadig raskere. Kulturer vil heller aldri bli ferdig utviklet. Kultur blir dermed et redskap mennesker bruker for å orientere seg i systemer av kunnskap, verdier og betydninger og det er det som gjør at kommunikasjon blir mulig (Vike & Eide, 2009, s. 15).

3.2 Kultursensitivitet

Basert på BFDs uttalelse om at en kultursensitiv tilnærming hos ansatte i barnevernet kan bidra til bedre forståelse i saker som omhandler minoriteter (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 134), er det vesentlig å tydeliggjøre hva som forstås med begrepet *kultursensitivitet* i dette prosjektet.

I følge Javo (2010) er kultursensitivitet «[...] å være bevisst på at kulturelle forskjeller og likheter finnes, og at dette vil påvirke våre verdier, læring og atferd» (s. 155). Hennes definisjon av begrepet viser den indre forståelsen, en bevissthet, uten at det bidrar til å belyse på hvilken måte verdier, læring og atferd påvirkes. I søken etter en definisjon av begrepet som i større grad også belyser hvordan praktisk handling kan påvirkes av den indre

forståelse, ses kulturbegrepet her på som et bakteppe, for så å utvide med betydningen av begrepet *sensitivitet*.

Sensitivitet, som begrep, knyttes ofte til det medisinske fagfeltet og angir sannsynligheten for om en undersøkelsesmetode kan angi riktig prøveresultat (Malt & Stoltenberg, 2020). I 1978 brukte imidlertid Ainsworth begrepet *sensitivitet* i forbindelse med vurdering av tilknytning mellom foreldre og barn. Begrepet beskriver der hvorvidt foreldrene er oppmerksomme på og gir adekvat respons på et barns signaler (Brandtzæg et al., 2019, s. 38). Sensitivitet blir i lys av dette et begrep som omhandler mer enn bevisstheten. Gjennom å se Ainsworths bruk av sensitivitetsbegrepet sammen med forståelsen av hva kultur er, kan kultursensitivitet omtales som evne til å forstå og handle i tråd med forståelsen i møte med andre. Sensitivitet forutsetter at den som skal forstå og handle har grunnleggende kunnskap. I Ainsworths tilfelle, om hva som er et barns signal for ulike behov og hvordan barn kommuniserer ulikt, avhengig av alder og utvikling. I dette tilfellet, hva kultur er og hvilken betydning den har for det enkelte barn og dets familie. På denne måten vurderes Ainsworths bruk av sensitivitets-begrepet å være relevant i møter mellom barnevernet og familier med minoritetsbakgrunn. Dette på bakgrunn av at forståelsesmåten i større grad enn Javos definisjon kan bidra til å belyse hvordan fagfolk bør opptre i møte med andre, samt hvilken betydning kunnskap har for praktisk handling. *Kultursensitivitet* kan med utgangspunkt i dette forstås som fagfolks evne til å oppfatte et individ eller en gruppes aktuelle situasjon med utgangspunkt i deres forståelsesmåte og verdier og ut fra det gi adekvat respons. Samtidig forutsettes det at det sørges for at eventuelle tiltak blir i tråd med den situasjonen de lever i (kontekst). Forhold knyttet til kontekst, makt og tillit i relasjonen mellom barnevernet, barn og familier påvirker forholdet mellom minoriteter og barnevernet (Qureshi, 2009, s. 227; Foucault, 1980, sitert i Ekeland, 2014, s. 73).

«Til alle tider har det eksistert en forestilling om *de andre* – de som ikke er som oss» (Qureshi, 2009, s. 206). For å kunne forstå ulikhetene er det vel så viktig å forstå likhetene. For å forstå andres kultur, må man også ha kunnskap og bevissthet om sin egen. Det å være sensitiv handler vel så mye om det å ha en bevissthet om egne verdier, holdninger og fordommer, samt hvordan de påvirker møtene mellom mennesker med ulik bakgrunn.

Qureshi (2005) beskriver kultursensitivitet som «[...] en metodisk fremgangsmåte for å forstå «den andre» på bakgrunn av handlingsmønstre i den konteksten disse foregår» (s. 270).

Altså legger også Qureshi vekt på at man må ha kunnskap om kontekst, man må komme bak det som ligger til grunn for den andres handlemåte. Det er da vesentlig å skille mellom det som er kulturspesifikt, det allmenne og det individuelt unike. For å få tak på dette må det utforskes med utgangspunkt i likheter og forskjeller som er vesentlige. Kultursensitivitet er dermed en metodisk fremgangsmåte som kan benyttes både for å forstå andres reaksjoner og handlemåter, eller for å analysere utfordringer de opplever i livet. For å kunne møte mennesker med en kultursensitiv tilnærming og kunne skille mellom det Qureshi (2005) omtaler som det kulturspesifikke, det allmenne og det individuelt unike, forutsettes det at barnevernet har bred kulturkompetanse og kulturforståelse (s. 269).

Bente Kojan (07.08.16, sitert i Berg et al., 2017) uttrykte i en kronikk i Klassekampen, bekymring for at kultursensitivitet ble så sterkt vektlagt i arbeidet med ny barnevernslov. Bekymringen ble knyttet til at mange familier med lav sosioøkonomisk status, uavhengig av om de er majoritet eller minoritet, har stått i fare for å ikke bli godt nok ivaretatt og at fokuset på kultur kunne stå i veien for tilstrekkelig fokus på klasseperspektivet (s. 3). Kojans forståelse er i tråd med den franske sosiologen Pierre Bourdieus (1930-2002) kulturteori. Han bruker begrepet *kapital* for å beskrive de ressursene et individ råder over og som er med på å avgjøre individets status, tilgang på ressurser og makt i et samfunn. Han skiller mellom økonomisk, kulturell og sosial kapital. Økonomisk kapital består av materielle verdier og tilgang på penger. Kulturell kapital er blant annet utdanning, posisjoner i yrkeslivet og det å være god i noe. Det handler også om å ha kunnskap om og mestre høykulturen i samfunnet. Mens sosial kapital er de sosiale båndene som fungerer som en ressurs for den enkelte og som kan bidra til tilgang på andre kapitalformer (Skjefstad, 2007, s. 93). Det er grunn til å stille spørsmål ved om det må være slik at søkelyset på kultur, kompetanse, forståelse og sensitivitet i møtet mellom barnevern og minoriteter skal stå i veien for at også forhold knyttet til diskriminering, sosioøkonomisk status og tilgang på kapital vektlegges. Eller om det er mulig å få til *både og*.

3.3 Faglig kompetanse

Det har siden 1990-årene vært et økende politisk fokus på at barnevernsansatte har behov for mer kompetanse, blant annet for å bli bedre rustet til å håndtere flerkulturelle

kontekster og for å unngå vektlegging av uhensiktsmessige generaliseringer. Sist i ny barnevernslov økte kompetansekravet for ansatte som skal forvalte loven (barnevernsloven, 2021, §§ 10-16, 10-21 og 15-6). Med utgangspunkt i barnevernslovens forarbeider, Prop. 133 L (2020–2021), og med en ny lovparagraf som presiserer barns rett til at det «skal tas hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i alle faser av en barnevernssak» (barnevernsloven, 2021, §1-8) er det også tydeliggjort at det er behov for mer fokus og kompetanse på forhold og faktorer knyttet blant annet flerkulturelle kontekster.

I dagligtale kan begrepene kunnskap og kompetanse benyttes noe vekselvis, uten at det trenger å bety at de tillegges ulik definisjon. For ordens skyld synliggjøres her forskjellen slik begrepene skiller seg fra hverandre i dette prosjektet. *Kunnskap* henviser til det å ha viten, lærdom, erkjennelse eller innsikt (Holmen, 2022). Det handler om kjennskap til fakta om et fenomen. Begrepet *kompetanse* viser til noe større, en helhet der kunnskap kan ses på som en av flere deler. En noe forenklet forståelse er at kompetanse er å inneha tilstrekkelig kunnskap i bunnen, for så å ha forståelse og forutsetning til å gjøre vurderinger, samt ferdigheter til å håndtere situasjoner og utfordringer man står ovenfor (Gotvassli, 2015, s. 25).

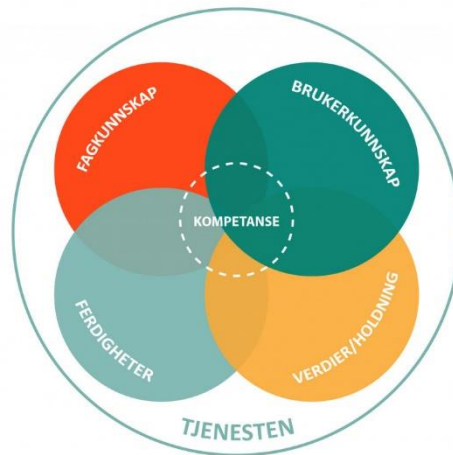
Andersen et al. (2020) har utarbeidet en modell som synliggjør hvordan begrepet kompetanse kan forstås. Modellen er utviklet i forbindelse med Bufdir sitt arbeid med kompetanseutvikling i barnevernet og har fått navnet *Kompetansehjulet*. Kompetansehjulet skal på en strukturert måte synliggjøre hvordan den enkelte barnevernsarbeider og -tjeneste kan jobbe med utvikling av tjenestene generelt, og er ikke spesifikt rettet mot arbeidet med familier med minoritetsbakgrunn. Den anses imidlertid relevant, også innenfor dette fagområdet, som er fremhevet som et viktig fagområde innenfor barnevernfaglig arbeid.

Kompetansehjulet bygger på kunnskap fra Trevithicks kompetansemodell innenfor sosialt arbeid, samt Falender og Shafranskes kompetansemodell innenfor psykologi (Andersen et al., 2020, s. 189). Bufdirs definisjon av et kunnskapsbasert barnevern ble også benyttet som en inspirasjonskilde til utvikling av Kompetansehjulet:

Med kunnskapsbasert barnevern mener vi at barnevernet skal basere fagutøvelsen på best mulig tilgjengelig vitenskapelig kunnskap sammen med utøverens erfaringer,

kritiske og etiske vurderinger, brukernes preferanser og med kontekstuelle hensyn.
(Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2015, s. 5)

Formålet med kompetansehjulet var at det skulle brukes både i utvikling av tjenestene og refleksjon og utvikling av kompetanse hos den enkelte ansatte. Forfatterne viser til utvikling av kompetanse som en evigvarende prosess, noe som kan være både motiverende og gi opplevelsen av maktesløshet hos ansatte (Andersen et al., 2020, s. 195).

Figur 5. Kilde: Andersen, Frantzen og Fylkesnes (2020, s. 191)

Modellen (figur 5) viser hvordan tjenesten som organisasjon, og kunnskap om organisasjonsprosesser er overordnet og får betydning for den enkeltes tjenesteutøvelse. Dette på bakgrunn av at tjenesten utgjør konteksten og rammen hvor kompetansen skal utøves. I tillegg er det fire kompetanseområder som blir vektlagt: fagkunnskap, brukerkunnskap, verdier/holdninger og ferdigheter.

Fagkunnskap refererer her til generell kunnskap basert på forskning, litteratur, teori og lovverk. *Brukerkunnskap* refererer til det å ta brukerens perspektiv, det å ha kjennskap til hvordan de opplever hverdagen sin og kontakten med barnevernet. Herunder kommer også brukernes forståelse av hva som er *god praksis* i barnevernet. *Ferdigheter* refererer til praktisk kunnskap og erfaringer (Andersen et al., 2020, s. 192). Dette omhandler også den enkeltes tause kunnskap, som blant annet er knyttet til mellommenneskelige relasjoner og bevisst bakgrunnskunnskap som bidrar til praktisk handlingskompetanse (Thomassen, 2006, s. 29). *Verdier og holdninger* refererer til den enkeltes referanseramme og den kompetansen som tilegnes gjennom blant annet erfaringer og refleksjoner. Herunder også det

grunnleggende barne- og menneskesynet den enkelte har. Verdier og holdninger påvirker også hvilken kunnskap vi søker og tilegner oss som fagpersoner. Skjæringspunktet mellom tjenesten og de fire kompetanseområdene forstås som kompetanse, der kompetanse er en dynamisk og evigvarende prosess (Andersen et al., 2020, s. 192).

3.4 Kompetanse i flerkulturelle kontekster

Forskning fra Berg og Paulsen (2021) viser at det er behov for at barnevernet inntar et bredere søkelys på perspektiver som er knyttet til det å være minoritet, enn å se på kultur som det mest vesentlige. De hevder at barnevernet ser for begrenset på minoritetsfamiliers situasjon, og at forhold som har betydning for barn og familiers hverdagsituasjon ikke blir tilstrekkelig belyst eller vektlagt. Barnevernets kunnskap om minoritetsrelaterte faktorer, som er systematisk forskjellig hos minoritetsbefolkningen sammenlignet med majoritetsbefolkningen, trenger å økes. Blant annet pekes det på kunnskap om maktaspektet som er knyttet til å kjenne samfunnets spilleregler og de kulturelle kodene, samt å forstå og beherske språket som benyttes i samfunnet (s. 24). Det er også av betydning at ansatte i barnevernet har opplæring i bruk av tolk og at de har kunnskap om betydningen av å bruke kvalifiserte tolker i møte med barn og familier som ikke snakker samme språk. Barn og familier med innvandrerbakgrunn utgjør risikogrupper. Det trengs et bredt fokus der det rettes oppmerksomhet mot både det som er generelt og det som er spesifikt knyttet til den enkelte familie. For at barna og familienes behov skal kunne identifiseres og intervensjoner være tilpasset, må minoritetsperspektivet, levekårsperspektivet og flyktningeperspektivet få ta plass i den enkelte sak (Berg & Paulsen, 2021, s. 34).

I møte med barn og familier med ulik språklig, kulturell og religiøs bakgrunn kreves det evne til å samhandle effektivt med mennesker basert på den bakgrunnen og kulturelle tilknytningen de har. Javo beskriver denne evnen som *kulturkompetanse*. Videre beskriver hun at kulturkompetanse baserer seg på bevisstheten om eget kulturelle verdensbilde, en aksepterende holdning til kulturelle forskjeller, kunnskap om ulike kulturelle uttryksformer, livsanskuelser og ferdigheter til å arbeide på tvers av kulturer (Javo, 2010, s. 154).

Eliassi (2015) fant i en studie at svenske sosialarbeidere har et ønske om å lære mer om andre kulturer og at deres forståelse er at mer kunnskap om «de andre» kan anvendes som et verktøy for å håndtere sakene på en effektiv måte. Hans tolkning av funnet var at sosialarbeiderne etterstrebet kunnskap som gjorde det mulig med forenklinger. Dette kan føre til at andre faktorer utelukkes og at det skapes et skille mellom «oss» og «dem». Eliassi uttrykker at han er kritisk til bruken av begrepet *kulturkompetanse*, da begrepet av sosialarbeiderne ble tolket som å lære om andre eller om ulike kulturer. Eliassis tilnærming til begrepet støttes også av Rugkåsa, Ylvisaker og Eide (2017b, s. 78). De drøfter hvorvidt bruken av begrepet kan føre til at stereotypisering og annengjøring konstrueres og opprettholdes, og dermed at fordommer og diskriminering usynliggjøres.

Med utgangspunkt i diskursen av hvorvidt *kulturkompetanse-begrepet* bidrar til essensialisering av kultur, blir begrepet *kompetanse* i generell form brukt i dette prosjektet. Dette med mål om å stille spørsmål og få informasjon, samt fremme kunnskap, uten å bygge opp under en kulturaliserende holdning eller praksis.

3.5 Kulturforståelse

Skytte (2010) skiller mellom tre former for kulturforståelse: den evolusjonistiske, den relativistiske og den kontekstuelle måten å forstå kultur på (s. 21).

Den evolusjonistiske kulturforståelsen baserer seg på at utviklingen kun går lineært fremover. I dette perspektivet er det de vestlige og industrialiserte landene som leder an i utviklingshierarkiet. Urfolk, herunder samer, er offer for denne måten å forstå kultur på (Garsjø, 2008, i Skytte, 2010, s. 22). Eksempler på et slikt kultursyn er at det forventes at minoriteter skal gi omsorg til sine barn ut fra majoritetens forståelse av hva som er god omsorg eller at barn med annen etnisk bakgrunn plasseres i norske fosterhjem fordi de der kan befris fra den kulturelle settingen de er født inn i. I vestlig industrialisert kontekst, henger en evolusjonistisk kulturforståelse gjerne sammen med etnosentrisme. Etnosentrisme handler om at man forstår «de andre» ut fra eget kulturelle ståsted og at man anser egen kultur som universell, som det eneste riktige (Javo, 2010, s. 50). Dersom barnevernsansatte forstår og handler ut fra at det er majoritetens levemåte som er den

normale og riktige standarden, står man i fare for at det oppstår et skille mellom «oss» og «dem» (Rugkåsa et al., 2017a, s. 69).

Med *en relativistisk forståelse av kultur* er forståelsen at hver kultur har sin indre logikk og at kulturens logikk kun forstås på kulturens egne premisser av de som er *på innsiden*. Med en kulturel relativistisk forståelse kan barnevernet lett gå i fellen å bruke kultur som en årsaksforklaring. Til forskjell fra et evolusjonistisk syn oppfattes alle ulike kulturer som likeverdige med et relativistisk syn (Skytte, 2010, s. 24). Det betyr imidlertid ikke at alle verdisystemer har lik moralsk verdi, men at det tillates en normativ vurdering av kulturell praksis innenfor kulturens egen kontekst, ikke målt opp mot andre kulturer (Javo, 2010, s. 21). Tidligere erfaringer generaliseres og disse generaliseringene brukes for å begrunne fremtidige handlinger hos «de andre». Kulturel relativistiske holdninger i barnevernet kan føre til kulturalisering ved at for eksempel oppdragervold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse tilskrives kulturelle forklaringer og av den grunn aksepteres. Noe som kan føre til at barn ikke får tilstrekkelig beskyttelse (Bredal, 2009, s. 39). At det politisk settes så sterkt fokus på kulturens betydning og at det skal tas hensyn til kultur i barnesaker kan medføre at kulturalisering blir en nærliggende fallgrube som bidrar til at krenkelser aksepteres, eller at det oppstår økt sosial avstand.

Den tredje, og siste, formen for kulturforståelse som Skytte nevner er *den kontekstuelle* (2010, s. 25). Den kontekstuelle forståelsen bygger på at særtrekk ved grupper ikke er objektive og satt, men at de utvikles av de menneskene som er en del av gruppen og av den lokale situasjonen. Javo (2010) fremhever at det er nødvendig med en sterkere kontekstuell kulturforståelse, der profesjoner også blir mer bevisst på egne holdninger og forforståelse for at det skal være mulig å vurdere hva kultur og etnisitet betyr for den enkelte familie (s. 153). Det er behov for at alle, også ansatte i barnevernet erkjenner og ser verdien i at «[...] det er mange måter å være norsk på» (Den norske Helsingforskomité, 2019, s. 5). For å få et bilde av barn og familiers lokale kulturelle kontekst vil det være av vesentlig betydning at barnevernet innehar bred kompetanse og oppdatert kunnskap om barn og familiers kulturelle bakgrunn, altså den forståelsesmåten og verdiene som er en del av det sosiale fellesskapet de er en del av. Dette for å forstå generelle tendenser i familiens bakgrunn, noe som i stor grad kan bidra til å forstå deres måter å oppfatte og opptre på i ulike situasjoner.

3.6 Komplexitet

Som det kommer frem i «Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018-2024» gjennomfører ansatte i barnevernet «[...] komplekse vurderinger og utredninger, og de har hjemmel til å iverksette tiltak som kan være svært inngripende for både barn og familier» (BFD, 2017, s. 19). Samtidig fremstår saker som omhandler minoriteter, ofte mer komplekse enn saker som omhandler majoritetsbefolkningen (Weele & Fiecko, 2020, s. 280). Weele og Karlsen (2021) hevder at det barnevernfaglige arbeidet i saker som omhandler minoriteter er av en slik kompleks karakter at hverken kulturkompetanse, slik det er beskrevet over, mer tid, bedre tilgjengelighet eller bedre kommunikasjonsstrategier er tilstrekkelig for å etablere forsvarlig praksis (s. 27).

Glouberman og Zimmerman (2002) skiller mellom enkle, kompliserte og komplekse problemer. Enkle problemer kjennetegnes ved at det ikke er behov for ekspertise og at det er høy sannsynlighet for å lykkes i å løse dem om man følger en oppskrift. Kompliserte problemer inneholder undergrupper av enkle problemer der det er behov for høy kompetanse på flere områder for at problemene skal kunne løses (s. 2). For å løse kompliserte problemer kan kjente vitenskapelige eller mekaniske lover og regler følges, og systemet kan da forstås gjennom at helheten reduseres til deler (Langsrud et al., 2020, s. 115). Sannsynligheten for å lykkes med å løse kompliserte problemer er høye, og siden erfaringene kan generaliseres, økes også sannsynligheten for at man vil lykkes med å løse et lignende problem senere (Glouberman & Zimmerman, 2002, s. 2). Ved en slik tilnærming følges en lineær tilnærming der det tenkes at man kan løse del for del. Komplekse problemer, derimot, kjennetegnes ved at det er flere problemer som er sammenvevde og vanskelig å skille fra hverandre. Kompetanse og erfaringer er nyttig å anvende i streben etter å løse de komplekse problemene, men det er likevel usikkerhet knyttet til utfallet. En del av problemene barnevernet møter er å anse som komplekse problemer (Fauske et al., 2017, s. 56), blant annet fordi de er sammenvevde med usikre utfall. Dette skjer på tross av at barnevernsansatte støtter seg til vitenskapelig kunnskap og erfaringer i valg av tilnærminger og beslutninger. Sett i lys av teori om kompleksitet skjer dette fordi det ikke finnes lovmessige sammenhenger mellom delene for å løse komplekse problemer, og følgen av dette blir at problemene ikke kan løses del for del (Langsrud et al., 2020, s. 115).

4 METODE

Formålet med dette kapitlet er å gjøre rede for de metodiske valgene som er tatt. Først gjøres rede for det vitenskapsteoretiske perspektivet. Så presenteres valg av forskningsmetode, rekruttering av informanter, planlegging av og gjennomføring av datainnhenting, transkribering, bearbeiding av datamaterialet og analyse. Det gjøres også rede for noen av de etiske vurderingene som har funnet sted underveis i prosessen. Avslutningsvis beskrives informantene, for å sette leseren inn i konteksten de har noen av sine erfaringer fra og presentere noe av det som er med på å utgjøre informantenes forståelseshorisont.

4.1 Hermeneutisk tilnærming

Det vitenskapsteoretiske perspektiv, som her er hermeneutisk, utgjør sammen med de teoretiske perspektivene «brillene» jeg har på meg gjennom hele forskningsprosessen. *Hermeneutikk* betyr «forståelselære eller fortolkningslære». Et av hovedelementene i hermeneutikken er å søke «[...] et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende» gjennom kunnskap om hvordan fortolkning skjer (Thagaard, 2018, s. 37).

Det er mange kjente filosofer og teoretikere som er forbundet med hermeneutikken. Sterkest innflytelse, slik vi kjenner hermeneutikken i dag, og som anses mest relevant i dette prosjektet er Hans Georg Gadamer (1900-2002). Hans utgangspunkt var at det grunnleggende behovet i mennesket er «[...] å forstå den historiske og sosiale verden, den kulturen og de tradisjoner det er preget av» (Krogh, 2014, s. 44). Gadamer la vekt på hvordan *fordommer*, den *ikke-bevisste* forforståelsen, og fortolkning er det som danner grunnlaget for all form for menneskelig forståelse og meningsdannelse. Han hevdet at det ikke er mulig å ha full innsikt i den forståelseshorisonten og de fordommene man selv har. I dagligtalen er begrepet *fordom* negativt ladet. Slik Gadamer brukte begrepet ble det imidlertid fremstilt som et nøytralt begrep. Hans definisjon er at fordom er det som utgjør ethvert menneskes forståelsesramme eller forståelseshorisont (Thomassen, 2006, s. 86). Fortolkning av enkeltstående tilfeller bygger på en forforståelse, og enhver forforståelse bygger på forutgående forståelser. På den måten er både fordommene og forståelseshorisonten dynamisk og man kan aldri møte virkeligheten med helt *blanke ark*

(Krogh, 2014, s. 70). Forståelseshorisonten utgjør dermed helheten av våre historisk betingede fordommer. Meningsdannelsen som skjer i det dialogiske samspillet, påvirker hvilken forforståelse vi har med oss inn i senere fortolkning (Thomassen, 2006, s. 90). I all sosial interaksjon har deltakerne med seg livserfaringer, kulturelle erfaringer og historie. Dette er noe av dert som utgjør konteksten. Konteksten oppfattes ikke likt av deltakerne verken i hverdagslig praksis eller forskning. Både dommene og konteksten påvirker vår forståelse og tolkning (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 238).

Med den moderne hermeneutikken som utgangspunkt kreves det en erkjennelse av at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at enhver sannhet er basert på tolkninger (Thagaard, 2018, s. 37). Det er dette som gjør at man kan forstå den hermeneutiske sirkel som en spiral som aldri tar slutt.

4.2 Det kvalitative forskningsintervjuet

Begrepet *metode* betyr veien til målet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 217). Forskningsmetode er fremgangsmåten som benyttes for å innhente, sortere, analysere og tolke data (Johannessen et al., 2016, s. 25). Kvalitative metoder, som benyttes i dette prosjektet, bygger på teorier om fortolkning og tar blant annet utgangspunkt i et hermeneutisk perspektiv (Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag [NEM], 2010, s. 7).

For å studere meninger, holdninger og erfaringer benyttes som hovedregel intervju, enten en-til-en eller i gruppe. Datagenereringen i dette forskningsdesignet skjer i en intersubjektiv kontekst med bruk av en-til-en-intervju som metode. I dette prosjektet ble det vurdert mest hensiktsmessig å benytte semi-strukturerte, også omtalt som delvis strukturerte dybdeintervjuer, for å få et rikt datamateriale med tykke og utfyllende beskrivelser av den enkeltes forståelseshorisont (Johannessen et al., 2016, s. 146). Metoden gir mye data om få enheter (Thagaard, 2018, s.17). Fagfeltet i seg selv baserer seg på intersubjektivitet, det som skjer i møte mellom mennesker, og er dermed en kjent fremgangsmåte for innhenting av opplysninger i informantenes hverdagslige praksis. Intervju som bidrar til informasjon der målet er å få en dypere forståelse gjennom fortolkning av meningsinnholdet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 33; Thomassen, 2006, s. 82; Tjora, 2021, s. 128). Kvale og Brinkmann

(2015) vektlegger også intervjuet som en tosidighet gjennom den personlige relasjonen som oppstår mellom informant og forsker, samt den kunnskapen som produseres i intervjuets samtalekontekst (s. 22).

Ved utforming av intervjuguide benyttet jeg tankekart i refleksjonsprosessen knyttet til hvilke intervju-spørsmål som kunne bidra til å belyse problemstillingen. Tankekartene var levende dokument over flere uker. De ble også supplert av Post-it-lapper som ble skrevet gjennom døgnet, når relevante tanker og refleksjoner dukket opp.

Etter utarbeiding av utkast til spørsmål i intervjuguide ble den gjennomgått med personer med relevant fagkompetanse i eget nettverk. Slik kunne spørsmålene drøftes, for å vurdere deres relevans opp mot problemstillingen. Kun spørsmål som var relevante for problemstillingen ble beholdt. Ved gjennomgang i flere runder kom jeg fram til en intervjuguide (Vedlegg 2) som jeg mente ville bidra til å på best mulige måte belyse problemstillingen.

Intervjuguiden som var utarbeidet ble benyttet som et utgangspunkt under intervjuene. Spørsmålene var formulert åpne og det var åpenhet for at informanten kunne snakke utenfor selve spørsmålsformuleringen, men innenfor tema. Jeg stilte også oppfølgingsspørsmål til informasjonen informanten delte. På den måten kunne informanten delvis styre samtalens innhold innenfor rammen som var satt, samtidig som jeg sørget for at vi holdt oss til tema.

Gjennom hele prosessen gjorde jeg litteratursøk, leste fagbøker og artikler (Johannessen et al., 2016, s. 62). Dette ble opplevd nødvendig for å ha relevant grunnlagskunnskap, for å kunne stille relevante oppfølgingsspørsmål under intervjuene (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 84) og for å kunne gjennomføre analyse og drøfting av datamaterialet i ettertid.

4.3 Rekruttering og utvalg

For å få tilstrekkelig mengde datamateriale, men likevel ikke mer enn at det kunne håndteres innenfor rammene av prosjektet, ble det vurdert som tilpasset å intervju fem informanter.

For å få tilgang på informanter sendte jeg e-post til avdelingsledere/ledere i kommune og stat (Barne-, ungdoms- og familieetaten), ved avdelinger der ansatte jobber etter barnevernsloven. Jeg ga i e-posten informasjon om prosjektet og la ved informasjonsskriv/invitasjon med samtykkeerklæring (Vedlegg 1). Jeg formidlet også at kriteriet var at aktuelle informanter jobbet i direkte kontakt med barn og familier med mandat etter barnevernsloven. Denne prosessen tok flere uker, det var lite respons og jeg valgte etter hvert å henvende meg til flere avdelinger. Etter min e-post med invitasjon tok aktuelle informanter direkte kontakt med meg for å melde sin interesse. Jeg er ikke kjent med hvilken kontakt som var mellom avdelingslederne/lederne og de ansatte knyttet til dette, om invitasjonen gikk til alle i avdelingen eller om den kun ble formidlet til et utvalg. De informantene som henvendte seg til meg, og som fylte kriteriet ble invitert til å delta i prosjektet.

Etter jeg hadde fått avtale om intervju med fire informanter valgte jeg også å invitere egne kolleger som deltakere i prosjektet, for å få tilstrekkelig antall informanter. Det ble sendt ut informasjon direkte til alle ansatte i personalgruppen, etter avtale med leder, der de som ønsket å delta skulle ta direkte kontakt med meg. Det følger noen særlige etiske hensyn med i det å benytte egne kolleger til informanter i forskningsprosjekt, noe jeg kommer tilbake til under overskriften «Etiske refleksjoner og utfordringer».

4.4 Forberedelse og gjennomføring av intervjuene

For å ha anledning til å sette meg grundig inn i datamaterialets originale form, gjorde jeg lydopptak av intervjuene. Dette etter samtykke fra informantene. Lydopptak gjør også at man som forsker kan være fullt og helt til stede i intervjusituasjonen, uten å tenke på dokumentasjonen på det tidspunktet. Det å kunne lytte til opptaket flere ganger kan bidra til at man får med seg nye elementer hver gang. For å få et utfyllende datamateriale og et godt utgangspunkt for analysen vurderes lydopptak som et viktig verktøy (Tjora, 2021, s. 180).

Alle informantene ønsket at intervjuene skulle gjennomføres på deres arbeidsplass. Gjennomføringen ble gjort i henhold til deres ønske.

I intervjuguiden er det etterstrebet åpne spørsmål for dybde og refleksjon (Tjora 2021, s. 128) for å få til en uformell samtale for å fremme informantenes egne erfaringer, tanker og

refleksjoner (s. 172). Jeg erkjenner at jeg ikke hadde tenkt over alle vinklinger som kunne være vesentlige i forkant av intervjuene og det var derfor svært viktig for meg å følge godt med på informantenes fortellinger for å fange opp *nøkler*. Jeg valgte å notere ned viktige stikkord (nøkler) underveis, for å kunne følge opp med oppfølgingsspørsmål senere i intervjuet, uten å bryte inn i informantens fortelling underveis. Utover dette vektla jeg det å opptre avventende, aktivt lyttende og interessert med mål om at informanten skulle uttrykke seg i mest mulig fri fortelling. Et viktig prinsipp innenfor aktiv lytting er kunsten å *tåle* og anvende stillhet (Gamst, 2017, s. 165). I en forskningssammenheng har jeg tro på at forskerens signaler på lytting, samt tiden informanten får til refleksjon, legger til rette for at informanten skal få styre samtalen og gi utfyllende beskrivelser.

Intervjuene er gjennomført i perioden 23.09.22 - 28.10.22.

4.5 Transkribering

Å transkribere er å oversette lydfil fra tale til ren tekst (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 204). Det er ikke mulig å vite hva som er riktig transkripsjon (s. 212). Jeg valgte å transkribere intervjuene i sin helhet, for å sikre at viktige poeng ikke ble utelukket så tidlig i prosessen. Viktigheten av at transkripsjonen skal fremstå på en måte som er tro til sin opprinnelige natur, er vektlagt.

For å ha muligheten til å avdekke eventuelle behov for endringer av intervjuguiden og utnytte potensialet som ligger i egenutvikling underveis i prosessen, vurderte jeg det som best å transkribere intervjuene fortløpende. Det å transkribere er i seg selv en lærerik oppgave. Transkriberingen ga mulighet til å reflektere over egen rolle i intervjuet, evaluere hvordan spørsmål ble stilt, reflektere rundt egen respons, både raske og sene responser og om responsen var tilpasset i situasjonen. Det var viktig å være bevisst på at transkriberingen trolig har bidratt til at min forforståelse ble endret, og at de neste intervjuene derfor ble gjennomført med et noe annet utgangspunkt. Med dette menes at jeg møtte hver av informantene med en ny forforståelse. Jeg vurderte det likevel som mest hensiktsmessig å gjøre det på denne måten med tanke på at det kunne bli avdekt noe underveis som tilsa at intervjuguiden burde tilpasses for å bedre belyse problemstillingen eller at min atferd burde

endres. Gjennom transkriberingen fikk jeg mulighet til å bli godt kjent med innholdet i datamaterialet og jeg noterte egne refleksjoner underveis.

4.6 Analyseprosessen

Analyseprosessen startet allerede da jeg begynte å legge merke til mønster av hva som oppfattes som mening av det informantene formidlet under intervjusituasjonene. Som metode i den systematiske analysedelen ved prosjektet, valgte jeg å støtte meg til teori om tematisk analyse. Tematisk analyse er den fremgangsmåten som på best mulig måte kan beskrive det som gjøres ved analyse av kvalitative data (Mangset, 2017, s. 363). Formålet med fremgangsmåten er å gruppere data med fellestrekk i *tema* i den hensikt å besvare problemstillingen. For meg var det viktig å finne en fremgangsmåte som kunne bidra mot å finne interessant innhold i mitt datamateriale (Johannesen et al., 2018, s. 278). Det var også viktig for meg å støtte meg til en metode som var forenlig med min forståelse av at analyse ikke er noe som skjer i en lineær prosess, men som skjer gjennom kontinuerlig bevegelse i datamaterialet. I en hermeneutisk forståelse skjer konstruksjonen av kategoriseringen i et samspill mellom datamaterialet (tekst) og forskeren (leser) uten at hermeneutikken benyttes som en metode i seg selv. Samspillet innebærer at analysen kontinuerlig påvirkes av min ubevisste forforståelse, noe det ikke er mulig å komme unna.

Tematisk analyse er en fleksibel tilnærming til analyse av data. Flexibiliteten som ligger i fremgangsmåten, kan være både positiv og negativ. Det kan ses som positivt at fremgangsmåten åpner opp for å tilpasse prosjektets tema til innholdet i datamaterialet. På den måten kan tematisk analyse bidra til en rik, detaljert og kompleks redegjørelse av datamaterialets dybde (Braun & Clarke, 2006, s. 78). På en annen side kan fremgangsmåten føre til at innholdet blir tillagt en ny mening i tolkningen, blant annet som følge av at datautsnitt tas ut av den konteksten de ble presentert i (Thagaard, 2018, s. 171). Samtidig er det *alltid* en fare for at informasjonen tillegges en ny mening basert på den forforståelsen den som tolker har (Dahl, 2013, s. 92). En annen svakhet ved tematisk analyse kan være at fleksibiliteten fører til at viktig informasjon går tapt, fordi innholdet ikke fortolkes som relevant, eller det ikke blir dokumentert i presentasjon og analyse av funn.

Braun og Clarke (2006) skisserte en guide i seks faser for å utføre tematisk analyse (s.87). De argumenterte for at dette er den første fremgangsmåten for analyse, studenter og forskere bør tilegne seg. Fremgangsmåten gir grunnleggende kjerneferdigheter som vil være nyttig også ved bruk av andre former for kvalitativ analyse (Braun & Clarke, 2006, s. 78).

Johannessen et al. (2018) har justert Braun og Clark sin modell til fire faser for å gjøre den lettere å følge (s. 282). Jeg har støttet meg til de fire fasene; 1) forberedelse, 2) koding, 3) kategorisering og 4) rapportering (Johannessen et al., 2018, s. 282).

Forberedelsesfasen innebar å innhente og få oversikt over datamaterialet under intervju og transkribering. Tekstene ble først lest gjennom for å få oversikt over helheten, uten fokus på detaljer. Etter å ha lest gjennom hvert enkelte intervju, utarbeidet jeg oppsummeringsnotat og refleksjonsnotat. Noe av formålet med dette var å få tydeliggjort skillet mellom hva som oppsummert var oppfattet formidlet av informantene og mine egne refleksjoner. Senere ble intervjuene gjentatte ganger lest med fokus på å fange opp detaljer.

Med utgangspunkt i detaljene ble intervjuene kodet. Deler av innholdet (detaljene) ble trukket ut som relevante tema (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 219). I starten ble det kodet for mange tema, for å få god oversikt over datamaterialet uten å utelukke potensielt viktige detaljer. Jeg kodet først manuelt i skjema i Word. Senere gikk jeg over til å benytte programvaren NVivo for å knytte koder sammen. Jeg valgte å bruke NVivo på bakgrunn av at jeg opplevde det vanskelig å få oversikt over detaljene i datamaterialet og kodene. Jeg opplevde det ble lettere ved hjelp av programvaren. Ved å gjenta kodingen flere ganger fikk jeg mulighet til å først ha en generell tilnærming til materialet. Nye refleksjoner og spørsmål dukket opp ved gjentatte gjennomganger. Slik ble det frembrakt en ny og dypere innsikt, med mål om å oppdage nyanser, mønster og sammenhenger. Kodingen kunne også spisses mer etter hvert som jeg ble bedre kjent med dybden i datamaterialet.

Kodene ble så kategorisert i tema. Betegnelsen på de ulike kodene og kategoriene ble valgt for å på best mulige måte fremheve meningsinnholdet i datamaterialet (Thagaard, 2018, s. 153). Gjennom å kategorisere i tema er tolkningen av meningsinnholdet fremhevet som funn (Halvorsen, 2002, s. 120; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 227). Det innebærer at det er min fortolkning av innholdet i datamaterialet som har styrt hva som har blitt trukket fram som de viktigste kategoriene. Jeg jobbet over lengre tid med å utarbeid disposisjoner for tema og undertema. Disposisjonene var levende dokument helt fra kodingen ble påbegynt. På denne

måten foregikk analyseprosessen i en pendelbevegelse mellom datamaterialets helhet og ulike deler.

Prosjektet har en induktiv tilnærming. Dette innebærer at analysen ikke var planlagt å gjøres opp mot en konkret teori, men at det skulle tas utgangspunkt i datamaterialet i valg av relevante teorier (Johannesen m. fl., 2018, s. 38; Braun & Clarke, 2006, s. 83).

I rapporteringen har jeg brukt tema og undertema til å styre strukturen på presentasjonen. For å gjenspeile datamaterialets særegenhet og analysens troverdighet, samt for å tydeliggjøre funnene er det tatt tekstutsnitt fra datamaterialet i presentasjonen og analyse av funn. Tekstutsnittene er da løsrevet fra den konteksten og sammenhengen de ble presentert i under intervjuene og satt sammen med andre utsnitt som er vurdert å være innenfor samme temakategori.

4.7 Forskningens kvalitet

Et krav innenfor forskning er at «[...] man har skapt et materiale på en pålitelig måte, og at leseren har grunn til å stole på at resultatene ikke skyldes feil eller skjevheter» (Skilbrei, 2021, s. 87). Dette omtales som *pålitelighet* eller *reliabilitet*. Påliteligheten bygger på at det er en form for «[...] intern logikk eller sammenheng gjennom hele forskningsprosjektet» (Tjora, 2021, s. 259). Innenfor dette prosjektet har jeg lagt vekt på å fremme pålitelighet gjennom presentasjon av egen tilnærming, metodevalg og presentasjon av teori som prosjektet bygger på. Jeg har tatt med utdrag fra intervjuene i presentasjon av datamaterialet for å vise hvordan jeg har gått frem for å finne svar på problemstillingen og for å underbygge påliteligheten.

Presentasjonen av prosjektet har som formål å overbevise leseren om at forskningen er gjennomført med resultater som fremstår gyldige. *Gyldighet* omtales også som *validitet*. Dette knyttes til om datamaterialet på en troverdig måte kan belyse og besvare problemstillingen. For at funnene i prosjektet skal fremstå som gyldige velger jeg å synliggjøre at jeg selv har erfaring fra fagfeltet, hvilken tilnærming jeg har til både datamaterialet og teori, samt hvordan dette er drøftet opp mot hverandre (Thagaard, 2018, s. 188).

Det har blitt gjennomført intervju med kun fem informanter, noe som gjør at det er begrenset mulighet til å generalisere funnene. Et annet forskningsprosjekt med samme utgangspunkt kan ikke forventes å føre til like resultater. Hele prosessen er blitt påvirket av subjektene som er involvert i prosessen. Min nærhet til fagfeltet har også innvirkning på min forståelse og tolkning av datamaterialet. Dette omtales som forskersubjektivitet (Tjora, 2021, s. 288). Det utgjør en sårbarhet at tolkningen er gjort av kun av en person alene, da det mulig kan øke risikoen for feiltolkninger og at feiltolkninger gir følgefeil.

4.8 Etiske refleksjoner og utfordringer

Forskningsetikk er de grunnleggende normene for å fremme fri, god og forsvarlig forskning (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora [NESH], 2021, s. 6) og generelle forskningsetiske retningslinjer bygger på prinsippene om respekt, gode konsekvenser, rettferdighet og integritet (De nasjonale forskningsetiske komiteene [FEK], 2019). Forskningsetiske prinsipper, retningslinjer og lovkrav skal være førende innenfor all form for vitenskapelig praksis (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 83).

Det følger flere etiske utfordringer med det å benytte intervju som forskningsmetode (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 35). Disse forholdt jeg meg til allerede i forberedelse og utarbeidelse av problemstilling og ved metodevalg. For eksempel reflekterte jeg fra start rundt hvordan jeg skulle gå frem for å få informasjon om fagpersoners forståelse for egen praksis, hvilke spørsmål som kunne stilles uten å stå i fare for å krenke noen, hvordan lydfiler skulle erverves og oppbevares, og hvordan jeg selv burde opptre for å få en best mulig intervjusituasjon.

4.8.1 Forskerens rolle og dilemma

Jeg har valgt å forske innenfor et fagområde hvor jeg selv har jobbet i mange år, og som jeg har en særlig interesse for. Det kan ha med seg noen fordeler og ulemper. At jeg kjenner fagfeltet og språket gjør at jeg trolig forstår språket informantene bruker og også kan hente mer mening ut av datamaterialet. På en annen side kan det også føre til at jeg kan ha

misforstått eller unnlatt å stille oppfølgende spørsmål for å sikre at jeg har forstått under intervjuene.

For å kunne oppnå full forståelse av datamaterialet skulle jeg satt meg inn i informantens tankeoperasjoner (Krogh, 2014, s. 29). Dette er naturlig nok ikke mulig, og det har derfor vært nødvendig å innta en bevissthet knyttet til at tolkning skjer og at også informasjonen blir utsatt for påvirkning av mine fordommer. Målet i hele prosessen har vært å fremme informantenes forståelse klart og tydelig, uten å legge til eller ta bort noe. Min nærhet til fagfeltet gjør at jeg til enhver tid har stått i fare for å trekke egne erfaringer og meninger inn i datamaterialet, utover det som har vært bevisst. Informasjonen kan på den måten være tillagt en noe annen mening av meg, enn det informanten hadde som mål å formidle (Dahl, 2013, s. 92).

For å tydeliggjøre for meg selv hva som har vært mine tanker, har jeg underveis jevnlig utarbeidet egne refleksjonsnotat der min egen forståelse og mine egne vurderinger av ulike tema har kommet frem. På den måten har jeg kunne skape et tydeligere skille på hva som har vært min forståelse og min mening, og det har blitt skilt ut fra det øvrige datamaterialet. Kunnskap om den hermeneutiske sirkel kan ha bidratt til bedre forståelse av hvordan egen forforståelse har påvirket tolkninger og til å sette meg inn i virkeligheten slik andre opplever den.

Min kjennskap til fagfeltet kan også ha gjort meg i stand til å reflektere kritisk over skjulte og strukturelle faktorer, utover det som hadde vært mulig uten så nær kjennskap til fagfeltet. Dette omtales som *trippel hermeneutikk* (Dahl, 2013, s. 124).

Det at jeg selv er en del av samme fagmiljø som informantene, kan være positivt med tanke på maktbalansen og det utgangspunkt at vi har nær lik rolle, samtidig som det også kan virke negativt med tanke på at informanten mulig kan se på meg som *ekspert* innenfor det fagtemaet som prosjektet omhandler. Dette kan virke negativt på informanten for eksempel dersom informanten blir usikker på om egne refleksjoner er *gode nok*, eller opplever det er ubalanse i maktforholdet.

Når det skal forskes på tema som anses som sensitive, her tema som etterspør den enkeltes egne personlige tanker og refleksjoner, er kvaliteten på intervjuet avhengig av et tillitsforhold mellom forsker og informant (Tjora, 2021, s. 132). I et forskningsintervju er det

forskeren som definerer og styrer samtalen. Det blir derfor ikke en samtale mellom to likeverdige deltakere, men en situasjon der forskeren blir i en maktposisjon ovenfor informantene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 51). Denne maktposisjonen er noe man som forsker må ha en bevissthet til. I møte med informantene har jeg innledningsvis satt ord på at jeg ikke er noen ekspert på dette området, samt at jeg ikke har som intensjon å finne ut om jobben de gjør er god nok eller ikke. Jeg har forklart at det er de som er ekspertene og at det kun er de som kan hjelpe meg å få svar på det jeg er på jakt etter i mitt masterprosjekt. På den måten har jeg etterstrebet å utjevne ubalansen i maktforholdet og tydeliggjøre verdien av deres deltakelse.

Når det gjelder tema for dette prosjektet, har det vært en utfordring å få oversikt og å sette seg tilstrekkelig inn i relevant forskning. Det finnes så mye som er skrevet og som *kan* være relevant, noe som medfører en risiko for at vesentlige perspektiver kan ha blitt utelatt underveis. Sammen med andre faktorer gjør dette at det alltid er god grunn til å lese denne, som andre forskningsrapporter, med kritiske briller. Det vil aldri være mulig å få med og vurdere all relevant vitenskap eller teori, og det vil alltid være rom for andre tolkninger.

4.8.2 Hensynet til informantene

Hensynet til informantens integritet, sikkerhet og velferd skal settes høyt og det er til enhver tid forskeren og den institusjonen forskeren gjør sitt arbeid på vegne av, som er ansvarlig for dette (NESH, 2021, s. 7). Å ta hensyn til informantene gjøres ved å møte informantene med respekt og likeverd, samt å sikre at informantens deltakelse er basert på et informert samtykke, at all datamateriale anonymiseres før deling og at datamaterialet behandles konfidensielt (FEK, 2019).

Før rekruttering utarbeidet jeg et brev med informasjon om prosjektet, som også var en invitasjon til deltakelse (Vedlegg 1). Jeg støttet meg til maler utarbeidet av Norsk senter for forskningsdata, videre omtalt som NSD, som jeg tilpasset til dette prosjektet. Jeg meldte prosjektet til NSD og ba om godkjenning til å behandle personopplysninger under gjennomføringen. Navn ved signatur på samtykkeskjema, lydopptak av personer og bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person er, ifølge NSD, personopplysninger (2022). Den 29.08.22, etter vurdering, oppga NSD at plan for håndtering

av personopplysninger var i tråd med gjeldende lovgivning og det ble på bakgrunn av det gitt samtykke til oppstart av dette prosjektet. Lydopptakene og lagringen av dem ble gjort med appen «nettskjema diktafon». Nettskjema er godkjent for innsamling og lagring av strengt fortrolige data og plattformen anses som sikker (Universitetet i Oslo, 2023).

En av informantene var ansatt i samme enhet som meg. Dette medførte ytterligere utfordringer knyttet til ivaretagelse av etiske hensyn. Særlig viktig har det vært å være bevisst min dobbeltrolle og skille mellom det å være kollega og det å være forsker. Det har blitt tydelig presisert at deltakelsen var frivilling. Siden dette er et tema som jeg er særlig interessert i, har jeg over tid vært bevisst på hvordan jeg har deltatt i samtaler rundt tema i personalgruppen. Fremfor å komme med egne ytringer eller meninger har jeg i samtaler stilt spørsmål som kunne lede til egenrefleksjon hos mine kolleger. Dette med mål om å unngå å lede eller påvirke mulige informanter.

Med mål om å oppnå tillit i intervjusituasjonen tok jeg meg god tid til å gi informasjon om både meg selv og om prosjektet (Tjora, 2021, s. 130). Jeg takket også for at vedkommende hadde meldt seg som informant. Det ble gjennomgått og signert samtykkeskjema og gitt informasjon om at man står fritt til å trekke seg uten konsekvenser, hvem som har tilgang til datamaterialet, hvordan det blir oppbevart og når lydopptakene slettes. Det ble presisert at alt datamateriale som omhandler vedkommende vil bli anonymisert. Informantene fikk mulighet til å stille spørsmål før og etter intervjuene. Under transkribering har dialekt blitt omskrevet til bokmål for å bidra til anonymisering.

4.9 Beskrivelse av informantene

For å gjøre presentasjon av funnene mer oversiktlig, presenteres informantene kort i figur 6. Alle informantene er gitt fiktive navn. Informant 1 navn på A, informant 2 navn på B etc. På bakgrunn av at de er kvinner, er de gitt damenavn. Informantene er alle mellom 37 og 55 år og de har alle egne barn.

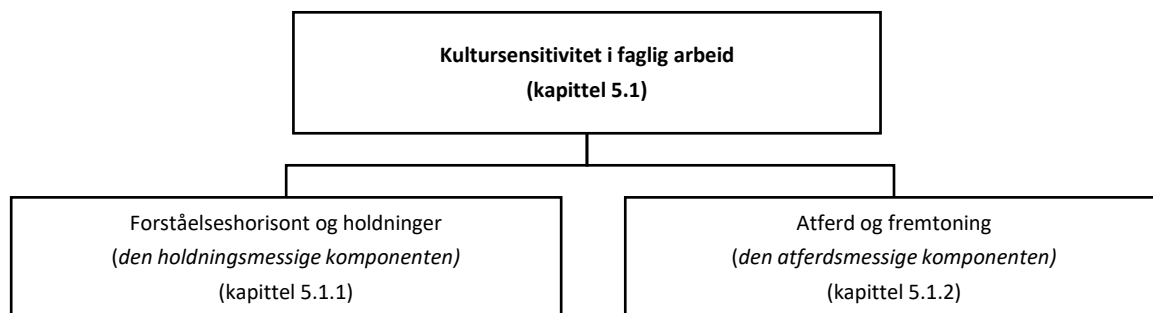
Navn	Utdannelse	Arbeidsplass/rolle	Relevant erfaring
Ane	pedagog	kommunal barneverntjeneste: oppfølging av hjelpetiltak	<ul style="list-style-type: none"> - krise-/akuttinstitusjon - enslige mindreårige - barnehage - psykiatri - har reist mye
Bente	barnevernspedagog med videreutdanning i flerkulturell forståelse	kommunal barneverntjeneste: oppfølging av hjelpetiltak	<ul style="list-style-type: none"> - barnehage - bofellesskap enslige mindreårige
Celine	barnevernspedagog med videreutdanning i minoritetskompetanse i barnevernet	kommunal barneverntjeneste: tar imot/behandler bekymringsmeldinger og henvendelser til barneverntjenesten, bistår i akuttarbeid	<ul style="list-style-type: none"> - sosialfaglig/miljøterapeut på skole - foreldreveiledning i kommunal tiltaksavdeling
Dina	førskolelærer med videreutdanning i barn og unges psykiske helse og i veiledning	statlig senter for foreldre og barn, Barne-, ungdoms og familieetaten (Bufetat)	<ul style="list-style-type: none"> - barnehage
Emma	hovedfag i engelsk og videreutdanning i rådgivning	kommunal barneverntjeneste: bistår saksbehandlere og avlaste dem i forhold til saker som omhandler minoritetsspråklige, har fokus på å finne nye måter å forstå og håndtere sakene på, samt bidra til kompetanseheving. (På individ- og systemnivå)	<ul style="list-style-type: none"> - undervisning - minoritetsrådgiver - med flyktninger. kommer fra et annet kontinent, har bodd i Norge i nesten 30 år

Figur 6. Egen modell.

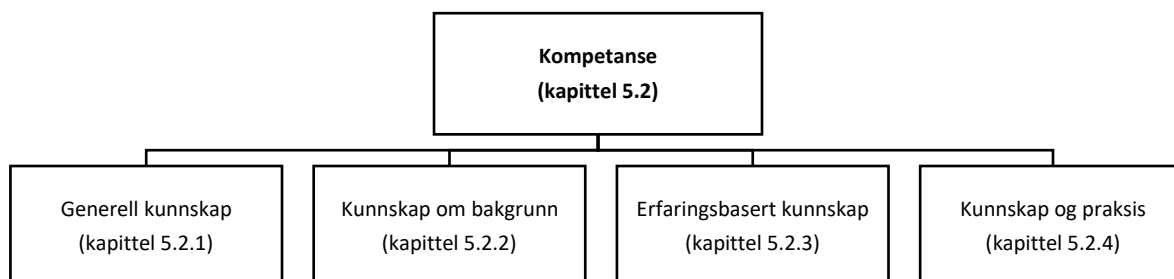
5 PRESENTASJON OG ANALYSE AV FUNN

For å besvare problemstillingen for prosjektet, presenteres her analyse av funn fra datamaterialet. Problemstillingen som skal besvares er: *Hvordan kan en kultursensitiv tilnærming bidra til forståelse av hva som er minoriteters behov i den enkelte barnevernssak?* Presentasjonen bygger på barnevernsansattes beskrivelser og refleksjoner, slik de er forstått og tolket, sett i lys av en hermeneutisk tilnærming med tematisk analyse som fremgangsmåte. For å gi leseren nærhet til datamaterialet og for å fremme transparens i prosjektet, presenteres utdrag i form av oppsummeringer og sitater (Tjora, 2021, s. 265).

Under analyseprosessen ble koder kategorisert i hovedtema og undertema. Hovedtemaene er *kultursensitivitet i faglig arbeid* (se figur 7) som presenteres i kapittel 5.1, og *kompetanse* (se figur 8) som presenteres i kapittel 5.2. Undertema presenteres i tredjeledds kapitteleverskrifter. Dette med mål om en oversiktlig fremstilling av datamaterialets meningsinnhold (Thagaard, 2018, s. 153).

Figur 7. Egen modell.

Figur 8. Egen modell.

5.1 Kultursensitivitet i faglig arbeid

Informantene Ane og Bente etterstreber å vise hensyn i møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn. Likevel vet de ikke om det de gjør er *godt nok*. Ane kjenner på utfordringer knyttet til temaet kultursensitivitet nesten hver dag, og det er mye hun opplever å være veldig usikker på, til tross for lang erfaring og relevant videreutdanning. Sakene som omhandler minoriteter oppleves så krevende og vanskelige at Ane selv sier hun ikke kunne ha jobbet kun med slike saker. Dette kan forstås i lys av kunnskap om at minoritetsstatus, i tillegg til de øvrige vanskene familiene i barnevernet har, bidrar til å gjøre familienes situasjon ytterligere kompleks (Weele & Karlsen, 2021, s. 23).

Informantene i prosjektet beskriver forhold de opplever påvirker samarbeidet og kontakten med minoriteter. Forholdene tolkes å utgjøre hva som er kultursensitivitet i barnevernfaglig arbeid, og deles her inn i to undertema (se figur 7):

- Barnevernsansattes forståelseshorisont og holdninger (*den holdningsmessige komponenten*).
- Barnevernsansatte atferd og fremtoning (*den atferdsmessige komponenten*).

5.1.1 Forståelseshorisont og holdninger

Alle informantene reflekterer rundt og legger vekt på at det å være *bevisst* i møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn er noe av det mest grunnleggende. Dette for å ta hensyn, få til et godt samarbeid, for at barnevernets inngripen skal være minst mulig belastende og få mest mulig positiv effekt for barna. Videre at bevissthet er en forutsetning for at barnevernsansatte skal kunne opptre kultursensitivt i møter med minoriteter. I informantenes fremstilling av begrepet *bevissthet* knyttes det både opp mot forståelsen av seg selv, egne holdninger, verdier og atferd, samt forståelsen av *den andre*, den andres holdninger, verdier og atferd. Dette gjenspeiler det som her omtales som *en holdningsmessig komponent*. Informantenes forståelse er i tråd med målet om økt bevisstgjøring av tjenestene gjennom ny barnevernslov (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 18). Det å rette fokuset mot bevissthet utgjør en del av dette prosjektets teoretiske perspektiv, med bakgrunn i hvordan relevante begreper forstås og defineres.

Bente viser til viktigheten av en bevissthet knyttet til egen forforståelse og hvordan den reflekteres i hvordan barnevernsansatte opptrer i sosiale møter, særlig hvor åpen og nysgjerrig man er. Bevisstheten påvirker hvilke spørsmål som stilles og hva som vurderes som relevant informasjon for å gjøre vurderinger og ta beslutninger. Videre at det ikke kan tas for gitt at mennesker tenker likt eller har samme forståelse, for eksempel knyttet til hva som er *riktig eller feil* i barneoppdragelse. Celine er opptatt av å vise respekt for hvem mennesker er, hva de tenker om seg selv og sin situasjon, uavhengig av hvor de kommer fra. Hun sier det slik:

[...] det å være kultursensitiv er jo det å, det spiller jo ingen rolle hvem vi møter, om det er noen utenlandske eller om det er noen norskfødte. Man må uansett være sensitiv i møte med dem og i møte med deres kultur, uavhengig av hvor de kommer fra [...]. Vi må jo møte *de*.

Dina vektlegger, i likhet med Celine, at minoriteter skal føle seg sett og anerkjent for det de har med seg av erfaringer og opplevelser. Samtidig bør barnevernet ha en transparent, men ydmyk måte å snakke om deres bakgrunn på. Dinas mål er at minoriteter skal oppleve barnevernet som «[...] oppriktig interessert i å forstå dem, for å forstå hvorfor de gjør som de gjør» og at barnevernet skal få en riktigst mulig forståelse av deres situasjon.

Ifølge Celine er det en forutsetning at ansatte i barnevernet har bevisst kunnskap om egen kultur. Det er viktig å være klar over at ikke alle har samme kultur, selv om man kan fremstå som en homogen gruppe fra et tilnærmet likt samfunn. Først når barnevernsansatte er klar over egen kultur og egne verdier, kan de, ifølge Celine, være i stand til å se likheter og ulikheter mellom egne og andres verdier og holdninger. Etter å ha tatt videreutdanning opplever Celine å reflektere over egne verdier, holdninger, barne- og menneskesyn på en ny måte. Videreutdanningen synes å ha satt henne i bedre stand til refleksjon over hva hun selv har med seg og hva hun baserer sin forståelse, sine holdninger og sitt vurderings- og beslutningsgrunnlag på.

Emma viser til at det er verdiene og holdningene en selv har, som påvirker hvordan barnevernsansatte forstår andre og hvem man selv er i møte med andre. Hun bruker en metafor for å beskrive hvordan barnevernsansatte kan møte andre på en åpen og nysgjerrig måte. Hun sier at barnevernsansatte må «[...] droppe den hatten vi har på oss. Vi har

familien sin situasjon på bordet, hvis ikke kommer vi til å trække feil. Så det handler om at vi må tørre». Dette tolkes som at barna og familienes situasjon må beskrives verdinøytralt og at det er beskrivelsene som skal ligge til grunn for alle tolkninger, vurderinger, beslutninger og intervensjoner. Samtidig er det ikke mulig å komme bort fra at barnevernsansattes for forståelse og holdninger kan stå i fare for å påvirke dette arbeidet ubevisst.

Etter å ha tatt videreutdanning opplever Celine å også ha fått større forståelse for at majoritetsbefolkningen kan lære mye av de med minoritetsbakgrunn, og at det ikke nødvendigvis er «[...] vi [som er etnisk norske som] har det best i verden». Også Dina tematiserer at barnevernsansatte bør være oppriktig interessert og nysgjerrige på andres verdier, holdninger og deres måte å gjøre ting på. Hennes forståelse er at familier med minoritetsbakgrunn har mye å tilføre majoritetsbefolkningen. Hun viser til «at ikke alle skal dyttes inn i en etnisk norsk norm [...]», men at ulikheter skal være akseptert og at minoriteter bør videreføre mye fra egen opprinnelseskultur til det norske samfunnet.

Emma problematiserer at barnevernsansatte bruker begreper som *fremmedspråklig*. Slike begreper kan skape avstand. Det bør til enhver tid benyttes begrep som bidrar til inkludering. Hun foreslår at begreper som *flerspråklig* eller *minoritetsspråklig* heller brukes. Valg av begreper kan knyttes til ubetenksomhet, men det kan også gjenspeile en persons verdier og holdninger. Bente erfarer at mange minoriteter kan være redde for å bli møtt med fordomsfulle holdninger og diskriminering «[...] og det har de jo all grunn til også». Videre utfyller hun:

[...] jeg tror fremdeles at vi har mange fordommer eller [...] en for forståelse som vi ikke er helt bevisst på i møte med disse familiene. Og at vi av og til kan ha en tendens til å legge ting på kultur, som egentlig ikke hører hjemme der.

I likhet, opplever Dina at det kan være at barnevernsansatte må jobbe med seg selv i situasjoner der kulturelle forskjeller strider mot egne verdier eller *norske* normer. Det kan være situasjoner som ikke nødvendigvis har noe å si for hva som er god omsorg for barna, men som likevel kan oppleves *feil* for den enkelte barnevernsansatte. Dina bruker leggetid som eksempel, da hennes erfaring er at det i Norge er en norm at barna legger seg i *rett tid*, tidligere enn de voksne.

Dina forteller også om en situasjon der personalgruppen ble oppmerksom på egne fordommer i forberedelse av en sak. Gruppen brukte tid på å tilegne seg ny kunnskap og på refleksjon. Refleksjonene gjorde dem, både som gruppe og enkeltindivid, bevisst på at de hadde fordommer. Gjennom refleksjon opplevde hun at gruppen stod i mindre fare for å bli påvirket av fordommene i arbeidet med familien.

Slik Dina ser det er det en tradisjon i barnevernet at vurdering av foreldres emosjonelle tilgjengelighet i kontakt med barna vektlegges, og at det noen ganger forventes *for mye* av foreldre. Et eksempel som hun bruker, er at det kanskje ikke er nødvendig å være så *på* som vi er her i Norge. Dina beskriver kan tolkes som om at barnevernet har en snever forståelse av hva emosjonell omsorg er, uten at det tas høyde for at det kan være andre måter å gi barn trygghet og emosjonell støtte på, som kan utgjøre samme kvalitet for barnet. Selv tror Dina at barnevernet oftere griper inn for raskt og tar beslutninger på tynt eller feil grunnlag i minoritetsfamilier, heller enn at det går *for* lang tid. Beskrivelsene Dina gjør kan bety at hun har erfaring med at barnevernet kan ha en normativ forståelse i møte med minoriteter. Det innebærer at vurderinger gjøres på en verdiskala ut fra *det norske* som et ideal. Om barnevernsansatte mener at *den norske måten* å gi barn emosjonell omsorg på er det eneste riktige, kan det gi informasjon om at de har en evolusjonistisk måte å forstå kultur på. Dina er opptatt av at det ikke er riktig å forstå situasjonen en familie står i ut fra et *norsk syn*, men at man må ta seg tid til å forstå hva det *egentlig* handler om, se familiens situasjon og behov ut fra deres perspektiv og kontekst.

Bente er bekymret for at familiene med minoritetsbakgrunn får dårligere hjelp på bakgrunn av at saker som omhandler minoriteter er mer komplekse og at noe blir forstått som kultur, selv om det ikke er det. Hun sier det på denne måten:

[...] jeg er bekymret for at familien får dårligere hjelp. Det er jeg. På bakgrunn av at det er mer komplisert, på en måte. På grunn av at man trenger tolk, og på grunn av at man blir usikker på hva som er kultur og hva som er noe annet. Jeg hører om folk som ikke får den hjelpa de trenger fordi barnevernsansatte sier de tror det er kultur, at de godtar for eksempel mer vold i de familiene.

Uttalelsen kan tolkes i retning av at kultur brukes som en årsaksforklaring på for eksempel krenkelser, som vold. Dette er i retning av en relativistisk kulturforståelse, noe som kan føre til at barn ikke får tilstrekkelig beskyttelse (Bredal, 2009, s. 39).

Bente forteller at hennes utgangspunkt er at foreldre alltid ønsker det beste for sine barn, og at de gjør så godt de kan, selv om mange kan ha så store belastninger at de *ikke får det til*. Hun viser til at mange har bekymringer, savn, traumer og andre emosjonelle belastninger, samt økonomiske vansker. Dette er forhold som ansatte i barnevernet må være åpen for å utforske og bistå med å avhjelpe.

Informantenes forståelsesmåte kan tolkes å være i samsvar med den hermeneutiske sirkel. Dette på bakgrunn av at barnevernsansattes forforståelse påvirker tolkninger, også tolkninger av andres forståelse av virkeligheten. Som både Bente og Emma er inne på, kreves det åpenhet for at virkelighetsforståelsen kan være ulik, men likevel av samme verdi. Gjennom å innta en selvbevisst holdning og samtidig etterstrebe å innta andres perspektiv for å få oversikt over deres situasjon, holdninger og verdier, kan barnevernsansatte få relevant informasjon som er verdinøytral. Dette vil innebære at de kan ha forutsetninger for å forstå minoriteters situasjon i et kontekstuel perspektiv. Det forstås som at målet med bevissthet knyttes til at det atferdsmessige, herunder også kommunikasjonen, som skjer i møtene ikke skal være noe som *bare skjer*. Det bør skje basert på holdninger og verdier som ansatte i barnevernet selv er kjent med at er til stede og påvirker forståelse og atferd, vurderinger og beslutninger.

5.1.2 Atferd og fremtoning

Hvordan man som profesjon opptre i møte med andre omtales her som *den atferdsmessige komponenten*. Innenfor den barnevernfaglige disiplinen omtales den atferdsmessige komponenten ofte som *fremtoning*. Atferd og fremtoning henger tett sammen med ansattes kompetanse, arbeidsmetodene som brukes, samt de strukturelle rammene barnevernet blir styrt av.

Det å være kultursensitiv kan, ifølge Ane, være å ikke servere svinekjøtt eller å unngå å gå med utringet kjole i møter med muslimske fedre. Dette er forhold informantene omtaler som *enkle* å ta hensyn til. Ane oppgir å være usikker på om hun viser tilstrekkelig hensyn på

andre måter og stiller seg spørsmål om hva det er hun mangler av kunnskap for å være tryggere på at hun viser hensyn.

Emma sier «Jeg er så opptatt av en setning: Hvem er du i møte med *den andre*? Hvem er du?». Hun legger vekt på at det å vise hensyn handler om å møte folk på en måte som er respektfull, at man viser respekt for andres kultur og religion. Samtidig fremhever hun at man som ansatt i barnevernet skal møte andre med ydmykhet og verdighet. Ifølge Dina må barnevernsansatte vise interesse for andre kulturer både generelt og for det unike ved hver familie. Barnevernsansatte må være åpne for at familiene selv skal kunne presentere sin egen historie. Celine viser til at dette kan gjøre ved å stille de *riktige* spørsmålene, slik at minoriteter opplever at det er trygt å dele.

Bente er opptatt av at det ikke er tilstrekkelig å ha en åpen og nysgjerrig holdning, men at man må undersøke mer. Med dette forstås at barnevernsansatte bør tilegne seg mer kunnskap i møte med minoriteter enn i møte med majoritetsbefolkningen. Videre viser Bente til at ingen kan kjenne alle kulturer, og at barnevernsansatte derfor til enhver tid står i fare for å trække over noen grenser eller si noe *feil*. Ut fra det Bente sier, tolkes det som at det er behov for en viss uredhet, i tillegg til kompetanse, for å kunne opptre på en kultursensitiv måte. Emma tematiserer også behov for en uredhet ved å sette ord på at ansatte i barnevernet må «[...] tørre og være villig til å steppe inn i det terrenget og å opparbeide seg erfaring, og spørre [...], men da er det veldig fort at vi trekker oss ut fordi det er en fremmed og uvant situasjon». Dette kan tolkes som at barnevernsansatte kan være unnvikende og unngå å gå inni situasjoner eller møter med mennesker med minoritetsbakgrunn.

Utover hvordan man bør opptre som ansatt i barnevernet sier Emma også at «[...] det handler ofte om å være romslig i forhold til de tolkninger vi legger i hver enkelt sak, også i møte med de personene vi skal hjelpe». Emma viser til at man må bruke tid på å tilegne seg erfaringer og på å komme i posisjon til å jobbe med den enkelte familie med minoritetsbakgrunn. Slik kan de ansatte få ny kunnskap. Emmas uttalelser gir grunn til å stille spørsmål ved om grunnutdanning ikke er å anse som tilstrekkelig kompetanse. Det at man må bruke tid på å tilegne seg kunnskap og erfaringer kan tolkes i den retning at det kreves noe mer, over tid, samt en særskilt personlig egnethet. Med å *være romslig i tolkningene* forstås at man ikke kan gjøre tolkninger basert på begrenset og lite nyanserte opplysninger,

begrensede erfaringer eller kunnskap. For å kunne gjøre romslige tolkninger kreves en større forståelse av blant annet familiens historie, deres rammebetingelser og den konteksten de lever i.

Informantene oppgir at barrierer knyttet til kommunikasjon og språk er det mest utfordrende i arbeid med minoriteter. Det blir flere faktorer å ta hensyn til, det kreves mer tid og kompetanse. Emma opplever at nordmenn kan snakke så mye uten å komme til kjernen, at det ikke er mulig for de som ikke behersker språket godt å forstå hva som formidles. Det å bruke tolk er i seg selv ikke tilstrekkelig. Å kommunisere krever at barnevernsansatte har kunnskap om «[...] hvordan man bruker språket og hvordan man kommuniserer». Det å bruke enkle ord, etterstrebe en felles forståelse og skape minst mulig rom for misforståelser, er noe Dina legger vekt på. Både Ane, Dina og Emma problematiserer språket som barnevernsansatte bruker i hverdagslig praksis. For å kunne forstå meningsinnholdet i ord og begreper kreves det kunnskap om den aktuelle kontekstens indre kjerne. Dette gjelder både i de tilfeller der minoriteter skal forstå barnevernskonteksten og der barnevernsansatte skal forstå minoritetskonteksten.

Informantene er opptatt av at det er viktig å benytte tolk i samtaler med minoriteter med annet førstespråk. Bente sier hun synes det er svært viktig «[...] at vi forstår hverandre» og derfor er bruk av tolk en forutsetning for at arbeidet skal utføres forsvarlig. Informantene har mange erfaringer med bruk av tolk. Selv om de ser på det som viktig, oppleves det også utfordrende, av flere grunner. Det kan by på utfordringer at fagspråk benyttes og at det er vanskelig å oversette eller formidle meningsinnhold av ord som ikke finnes på andre språk. Det kan også ta mye tid og må planlegges og bookes i forkant. Det kreves en planlagt forutsigbarhet, som ifølge Bente ikke gjenspeiler hverdagen i barnevernet. Celine og Emma forteller også om negative erfaringer med tolker, der det har blitt avdekt at tolkingen ikke har vært riktig.

Ane og Emma trekker frem at det kan komplisere kommunikasjonen og samarbeidet ytterligere i de tilfeller minoriteter er analfabet. Det som her trekkes frem kan også ses i sammenheng med Bentes forståelse av at man må undersøke mer i møte med familier med minoritetsbakgrunn. Dette fordi man ikke nødvendigvis har informasjon om en persons lese- og skriveferdigheter uten å ta opp temaer som bidrar til å avdekke dette. Det å undersøke mer kan knyttes opp mot det å søke kjennskap til familiens individuelle bakgrunn.

Barnevernsansatte må etterstrebe å stille de *riktige spørsmålene*, for eksempel spørsmål om de har gått på skole. I møte med noen som er analfabet må barnevernsansatte være særlig bevisst ved valg av ord og begreper, for å sikre at språket er så forenklet som mulig. Målet er å skape et tillitsforhold og få formidlet det viktigste på en måte som forstås.

Dinas erfaring er at ansatte i barnevernet fremmer barns behov gjennom å være gode til å tolke barna og se deres behov, samt å være det hun omtaler som *barnestemmeforsterkere*. Hun er opptatt av at alle barn skal beskyttes i de tilfellene det er behov for det. Barn fra andre kulturer skal ikke måtte tåle mer på bakgrunn av for eksempel tradisjoner eller aksepterte måter å gjøre ting på i deres hjemland, som strider med kunnskap om hva som er skadelig for barn og norsk lovgivning. Med det oppfattes at Dina mener, at barnevernsansatte må ta ansvar for å beskrive hva barna trenger og stille krav på deres vegne i situasjoner der det er nødvendig.

Et annet perspektiv innenfor den atferdsmessige komponenten, som Ane og Emma trekker frem, er at de i møte med minoriteter må *sense* mer eller på en annen måte, enn i møte med majoritetsbefolkningen. Ane opplever at hun må være særlig oppmerksom på om det er forhold hun ikke er kjent med på forhånd, som hun bør ta hensyn til. Emma beskriver at det blant annet handler om å lese ansiktsuttrykk og kroppsspråk. Hun etterstreber å ha all tilgjengelig kjennskap til familien, samtidig som hun oppgir å alltid etterstrebe å møte den enkelte med åpenhet om at de selv skal presentere sin virkelighet. Også Bente viser til at hun kan oppleve å bli sittende med en følelse av at det var noe som skjedde i møtet, som hun ikke helt forstod eller fant en forklaring på. Slik uttrykket *å sense* brukes av informantene, bygger det trolig på det *å sanse*, altså *å erfare, oppfatte ved hjelp av sansene, legge merke til, bli var og kjenne* (Det norske akademis ordbok, 2023). Ane og Emmas beskrivelser kan forstås som at de må ha skjerpede sanser for å legge merke til elementer som kan være vesentlige i møte med familier med minoritetsbakgrunn. Å tolke disse sanseintrykkene kan knyttes til ferdigheter som i stor grad baserer seg på erfaringsbasert og taus kunnskap. Dette utdypes i kapittel 5.2.3.

5.2 Kompetanse

Alle informantene oppgir at kunnskap og kompetanse er viktige grunnleggende element for å kunne opptre på en hensynsfull og kultursensitiv måte. Informantene benytter begrepene *kunnskap* og *kompetanse* noe vekslende, uten at begrepene nødvendigvis tillegges ulik betydning. Dette kan medføre at forståelsen av informantenes utsagn kan ha blitt tolket inn i en definisjon som ikke er den samme som informanten la til grunn.

Kunnskap som vektlegges av informantene og som tolkes å utgjøre deres kompetansegrunnlag for å utøve kultursensitivitet i praksis, deles inn i følgende undertema (se figur 8):

- Generell kunnskap.
- Kunnskap om bakgrunn.
- Erfaringsbasert kunnskap.
- Kunnskap og hverdagslig praksis.

5.2.1 Generell kunnskap

Flertallet av informantene tematiserer at det er viktig å innhente generell kunnskap om områder og land minoriteter har sin opprinnelse fra og tilknytning til. Samtidig er stedenes historie og situasjon vesentlig å vite noe om, fordi det kan si noe om hvilken erfaringsbakgrunn familien har. Annen kunnskap informantene ser det vesentlig å ha, er for eksempel kunnskap om ulike former for migrasjon, trosretninger, kulturtradisjoner, maktforhold og frykt for offentlige myndigheter. For å kunne håndtere forhold knyttet til makt og frykt kan kunnskap om for eksempel et lands historie og forhold under flukt til Norge bidra til å forstå hva frykten handler om. På den måten kan det også bli lettere å forstå og møte den frykten barn og familier med migrasjonsbakgrunn har.

Både Bente og Emma oppgir at de foretrekker å ha god tid til å sette seg inn i tilgjengelig informasjon om opprinnelseslandet og landets historie, som forberedelse til møte med ukjente minoritetsfamilier. Ane viser til at det er viktig å ha kunnskap om for eksempel at det i Afghanistan har vært krig i generasjoner, samt å reflektere over hva det kan ha gjort med menneskene som kommer derfra. Bente opplever at det kan være små nyanser som er vanskelig å oppfatte og forstå i møte med ukjente familier, dersom man ikke har

grunnleggende generell kunnskap. Både Bente og Ane viser også til at dersom en familie har kommet som flyktninger er det nyttig å vite hva det faktisk innebærer å ha vært på flukt og ha levd som flyktning, samt at det er forskjell på å være for eksempel kvoteflyktning og asylsøker. Informantenes formidler en forståelse av at fagkunnskap og brukerkunnskap er en del av grunnlaget for en kultursensitiv handlingskompetanse i barnevernfaglig praksis. Samtidig erkjenner de også at de har begrenset mulighet til å sette seg inn i de opplevelsene som utgjør minoriteters erfarings- og kunnskapsgrunnlag.

På arbeidsplassen til Dina etterstreber de ansatte å tilegne seg generell kunnskap som forberedelse til arbeidet med ukjente familier med minoritetsbakgrunn. Det som vektlegges er viktige trekk som kan være relevant med tanke på foreldreferdigheter og det å ha omsorg for barn. Målet er å forstå familiene på en helhetlig måte, på bakgrunn av en forståelse av at familien ikke vil ha den samme nytten av hjelp som gis fragmentert. Samtidig vektlegger Dina det å reflektere rundt den generelle kunnskapen i personalgruppen og å se dette opp mot, og i sammenheng med, egne verdier og holdninger. Slike refleksjoner kan bidra til en bevissthet knyttet til hvordan man forstår og møter en familie. Dina beskriver det på denne måten:

[...] min erfaring er, at jo mer vi vet om kulturen og jo mer vi har snakket om det, jo mer åpen er vi med foreldre. Des flere diskusjoner vi har selv, er det lettere å stå i det, [...]. Fordi du forstår mer av det da. Og forhåpentligvis blir det lettere å også ta tak i det om [det er forhold som påvirker den omsorgen barna får, på en negativ måte].

At informantene trekker frem at de trenger å ha god tid kan tolkes i den retning at tid er et element som utgjør rammen for hvorvidt man som ansatt kan forberede seg *godt nok*. Dina ser på den generelle kunnskapen som viktig, men *viktigere* er hvordan man forstår og reflekterer over kunnskapen. Slik sett kan generell kunnskap på en annen side være en felle som gjør at man tror man forstår, mens det i realiteten kreves bearbeiding av kunnskapen, herunder refleksjoner av kunnskapen opp mot egne verdier og holdninger, for at man skal kunne ta tak i det som må jobbes med.

Celine oppgir at hun aldri har søkt å tilegne seg generell kunnskap i forkant av møtet med en minoritetsfamilie. Hun stiller spørsmål ved om hun burde det og bruker som eksempel at det ikke er sånn at «[...] du kommer fra Eritrea, da slår du barnet ditt». Hun opplever det som

viktigere å være bevisst på at alle familiene har *sitt* og at de selv må få mulighet til å fortelle hva som er deres praksis og hva som er viktig for dem. Hun sier man ikke kan vite hva de er opptatt av før du har møtt dem. Celines utsagn kan tolkes som at hennes forståelse er at barnevernsansatte kan stå i fare for å ukritisk generalisere generell kunnskap og at hun derfor ikke opplever det som relevant. Det kan også synes som om Celines forståelse er at det må være *enten eller*, og at *både og* ikke er en alternativ tilnærming.

Selv om Emma selv vektlegger det å tilegne seg generell kunnskap, reflekterer hun over noe av det samme som Celine gjør, gjennom å uttrykke bekymring for at mennesker blir satt *i bås*. Hun viser til at selv om man kan ha landinfo eller informasjon om felles særtrekk ved grupper, er det ikke tilstrekkelig eller avgjørende for å ta beslutninger knyttet til det enkelte barn. Hun viser til at generell informasjon bidrar til innsikt, men at det ikke er den innsikten som er avgjørende. Hun presiserer at vurderinger og beslutninger alltid skal gjøres på individnivå. Emmas refleksjoner knyttet til at hun er bekymret for at folk settes i bås kan forstås med at hun er redd for at den generelle kunnskapen skal bli tillagt så stor vekt at familiens reelle situasjon ikke blir tilstrekkelig belyst. Både Celine og Emmas utsagn tolkes videre som bekymring for at minoriteter skal bli feiltolket på bakgrunn av generaliseringer som bunner i de ansattes forforståelse og at diskriminerende praksiser skal forekomme. Dette blant annet ved at familiens bakgrunn og tilknytning brukes som forståelsesramme og årsaksforklaring, noe som kan føre til at man går i en fallgrube ved å kulturalisere. I ytterste konsekvens kan dette føre til at vurderinger blir gjort på feil grunnlag og at beslutninger ikke blir gjort i tråd med lovverket.

Dina trekker også frem at allmenn generell kunnskap, som for eksempel kunnskap om psykiske vansker, er like viktig som kultur, religion, språk og etnisitet. Hennes forståelse er at dette kan ses litt på samme måte, med tanke på at man trenger generell kunnskap for å forstå og legge til rette. Ane og Bente tematiserer også kunnskap om sosiale forhold, som for eksempel standard og plassering på bolig og økonomisk situasjon og hvilken innvirkning det har på levekår, som relevant. Informantene legger til grunn at generell kunnskap utgjør en del av forståelseshorisonten den enkelte har med seg i møte med nye mennesker. Informantenes forståelse kan synes å være at barnevernsansatte gjennom å ha grunnleggende kunnskap, får bedre forutsetninger til å legge til rette for å hente frem den

enkeltes ressurser og utnytte den enkeltes potensial. Ut fra Dinas beskrivelser tolkes det som at *ingen er sin diagnose*, på lik linje med at *ingen er sin kultur*.

Emma viser til at «Det er lovverket som gir oss den makta for å styre over livet til andre mennesker». Dette er en makt hun er opptatt av at ansatte i barnevernet må ha kunnskap om og være bevisst på. Celine er opptatt av at den frykten minoriteter har for barnevernet ofte er til stede lenge før de ankommer Norge. Uttalelsene tolkes som om at det offentlige makt i Norge, herunder barnevernets maktposisjon, er noe det kreves at ansatte er klar over, knyttet til at minoriteter kan ha en grunnleggende frykt og mistillit allerede før kontakt er etablert.

Celine opplever mange ganger at minoritetene hun møter er i krise. Samtidig kan redselen for barnevernet og det øvrige offentlige hjelpesystemet i ytterste konsekvens være så gjennomgripende at barnevernet ikke kommer i posisjon til å få til et samarbeid. Ifølge Emma og Celine er det behov for grunnleggende kunnskap om frykt og en bevissthet om at frykten kan være til stede. Samtidig trenger ansatte også kunnskap om maktperspektiver og barnevernets maktposisjon i samfunnet, samt strategier for å håndtere frykt hos minoriteter.

5.2.2 Kunnskap om bakgrunn

Alle informantene vektlegger at det må legges til rette for samtaler om familiens bakgrunn, for at man skal få et tilstrekkelig grunnlag til å gjøre vurderinger, ta beslutninger og til å følge opp tiltak som er tilpasset den enkelte minoritetsfamilies behov. Selv om familier kommer fra samme land, betyr ikke det at de nødvendigvis har samme kultur, tradisjoner eller erfaringer. Dette innebærer at selv om man som barnevernsarbeider tilegner seg mye generell kunnskap trenger ikke den generelle kunnskapen å være relevant eller gyldig i møte med den enkelte familien. Bente beskriver det på denne måten:

Det handler om respekt for andre sin kultur og det å ikke gå inn og anta at man vet ting. Spesielt [viktig er] det å lytte til de som eier kulturen. Ikke gå inn å tenke at man vet bedre og at man sitter med fasiten selv, [men ha] respekt og forståelse for at man selv ikke vet hvordan det er å eie den kulturen, vokse opp i den kulturen eller være en del av den kulturen.

Bente legger vekt på at det i møte med minoriteter er viktig å søke informasjon om hva som er vanlig og viktig for dem, særlig med tanke på oppdragelse og oppvekst, samt hvilke erfaringer og hvordan foreldrene selv har hatt det i egen oppvekst. På denne måten opplever hun å få en riktigere forståelse av deres situasjon og behov. Også Ane viser til at det å ha kjennskap til menneskers bakgrunn kan si noe om hvem de er og hvilke ressurser de har å bygge videre på. Ane sier: «[...] for å forstå hvem de er, må man forstå hva de kommer fra».

Det er, ifølge Emma, viktig å ha god kjennskap til familiene man skal hjelpe, fordi det skal tas individuelle vurderinger. Det er ikke tilstrekkelig å kjenne til barnets og familiens etniske bakgrunn. Hun nevner en rekke spørsmål som det kan være relevant å stille i møte med familien for å få kjennskap til deres individuelle situasjon:

[...] hvor lenge er det siden de har kommet hit? Hvorfor kom de til Norge? Hva slags foreldre var de da de kom til Norge? Hvordan har deres oppvekst vært før de kom til Norge? Hvor integrert er barna? Er barna like integrert som sine foreldre eller har barna utviklet seg mye raskere? Hvordan ser barna seg selv, sammenlignet med sine foreldre?

Celine, som ikke har erfaring med å søke informasjon på forhånd, vektlegger også det å legge til rette for og oppfordre barn og foreldre til selv å fortelle. Barnevernsansatte trenger innsikt i minoritetenes egne forståelse av hvem de er, hva som er deres kultur, hva de er opptatt av og hva som er viktig for dem. Dette er forhold barnevernet må finne ut av for å ha kunne hjelpe barnet og familien. Det er viktig å tørre å spørre, fordi man på forhånd kan tro man vet og skjønner mer enn det som er tilfelle. Hun viser til et eksempel der hun tok for gitt at en familie hadde traumatiske opplevelser etter flukt og at hendelsene på flukten var noe som fortsatt preget deres hverdag i Norge. Etter samtale med familien om tema viste det seg at familien ikke hadde opplevd selve flukten, reisen til Norge, som traumatisk, men at de opplevde det som vanskelig å være i Norge uten sin storfamilie. Det å kun ha digital kontakt ble opplevd som en sorg og belastning i hverdagen. Ikke bare trekker Celine fram verdien av å åpne for samtaler som avkrefter hypoteser som bygger på egen forforståelse, hun synes også å ha gjort seg viktige erfaringer som har endret egen forståelse. Samtidig gir ikke samtaler om minoriteters bakgrunn og situasjon bare informasjon til barnevernet. Det gir også foreldre selv mulighet til å få en større bevissthet om hvorfor de handler som de gjør.

Det å ha en bevissthet om egne omsorgserfaringer kan gi en utvidet forståelse av egen omsorgsutøvelse. Slik opplever Ane at det kan jobbes med hvordan omsorg utøves i tråd med både foreldres verdier og samfunnets normer.

Parallelt med det å forstå menneskers opplevelse av egen bakgrunn må man, ifølge Ane, også se et helhetlig bilde av familiens situasjon. Hun peker på det som hun omtaler som *den systemiske tenkningen*. Med dette beskriver hun at mennesker aldri kan forstås uavhengig av «[...] hvordan alt henger sammen». Dette innebærer også at foreldre sin oppvekst og bakgrunn er en del av en større helhet. Også Celine trekker fram at et fragment i systemet er å ha kjennskap til hvilke tradisjoner vi har her i Norge. Samtidig er det viktig å se på delene og helheten sammen og hver for seg, for å se hvordan systemet påvirker familiens hverdag og hjelpebehov.

5.2.3 Erfaringsbasert kunnskap

Ane synes det var litt skummelt å møte en flyktning den første gangen. I dag har hun mye mer erfaring, hun har blitt eldre og fått egne barn. Dette er forhold som, sammen med utdanning, har gjort henne tryggere og gitt henne mer kompetanse som hun trenger i sin yrkeshverdag. Videre sier hun «[...] det er litt slik at livet gir deg noe kunnskap og erfaringer som man alltid tar med seg [...]». Selv tror hun ikke at hun har vært like kultursensitiv i møte med familier i kriser og familier fra andre land tidlig i sin yrkeskarriere, som det hun er nå. Hun viser til at hun må tilnærme seg familier med minoritetsbakgrunn på en annen måte enn familier fra majoritetskonteksten. Hun sier det på denne måten:

Jeg skal ta noen ekstra steg og tilnærme meg den familien her på en annen måte. Jeg får ikke til å forklare det. Jeg må sense dem på en helt annen måte enn jeg må på en norsk familie.

Også Emma og Bente beskriver behov for en særlig oppmerksomhet rettet mot å fange opp det som kommuniseres og skjer i møtene. Sett i lys av Andersen, Frantzen og Fylkesnes (2020) kompetansehjul kan det å *sense* være å anse som en ferdighet som tilegnes gjennom blant annet sosiale og relasjonelle erfaringer (s. 191).

Celine forteller at før hun startet på videreutdanning trodde og forventet hun at hun skulle lære «[...] slik gjør vi det. Her kommer fasiten». Men studiet ga ikke svaret. Imidlertid ga studiet nye spørsmål og refleksjoner. Samtidig sier hun «[...] jeg føler at jeg har en sånn ekstra liten sekk med meg [...]». Med ekstra sekk beskriver Celine at hun mener hun har blitt ganske trygg på seg selv, at hun har blitt eldre og over flere år opparbeidet seg erfaring som hun opplever er viktig. Hun legger særlig vekt på den erfaringen hun har med å bygge relasjon til mennesker da hun jobbet med hjelpetiltak. Denne erfaringen gjør at hun opplever å komme i posisjon til å jobbe med mennesker, uten at hun vet hva hun gjør. Dette, sammen med å ta relevant videreutdanning, gjør at hun opplever å være beredt til å ta tak i det som måtte oppstå i møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn. Celine sier det på denne måten:

Så kanskje har jeg blitt voksen og, for 10 år siden, for 5 år siden. Det har jo skjedd noe. Det skjer jo noe hele tiden. Det skjer noe når man blir eldre. Når man får mer erfaring [...]. Det er ingen familier som er like. Det er bare å tørre å puste og ta det derfra.

Det Celine trekker frem, tolkes å være en form for personlig trygghet i egen yrkesrolle, sammen med en evne til å stå i det. Utholdenheten og tryggheten blir som *verktøy* i møte med komplekse utfordringer.

Bente trekker frem at hun ikke tror hun ville hatt tilstrekkelig kompetanse knyttet til kommunikasjon, ei heller tilstrekkelig bevissthet knyttet til de hensyn hun tenker man skal ta i møte med ulike kulturer, om hun ikke hadde hatt erfaring med å jobbe så mange år med flyktninger eller om hun ikke hadde hatt videreutdanning innenfor fagområdet. Hun oppgir at hun fortsatt opplever at hun har mye å lære.

Emma vektlegger at kompetansen man trenger ikke finnes i bøker og at man må opparbeide seg erfaringer. Hennes måte å gjøre dette på er å invitere seg inn i ukjente miljøer. Hun mener man bør finne måter å bli kjent på som passer en selv, for eksempel ved å delta i frivillige organisasjoner eller være besøkshjem. Hennes mål er å tilegne seg det hun omtaler som kulturkompetanse. Hun beskriver det på denne måten:

Vi må få mer kulturkompetanse og den beste kulturkompetanse er i møte med folk med en annen kulturbakgrunn enn deg selv. Men kulturkompetanse, det finnes ikke i

bøker, ja, du kan lese det teoretiske, ja. Men i hverdagen er det annerledes. Vi må tørre å invitere oss inn i, kanskje miljøer som vi holder oss litt langt borte fra.

Slik Emma fremstiller det kan det tolkes som at det å jobbe i barnevernet ikke bare er et yrke, men også en form for livsstil. Frykten for det ukjente kan være begrensende, men samtidig trenger ansatte erfaringer utenfor det som oppleves trygt for å tilegne seg kompetanse. Hun viser til at man som ansatt i barnevernet må våge å trække feil, tåle at noen blir sure og «[...] tørre å stå i disse vanskelige situasjonene, og så må vi tørre når vi synes at det her blir overveldende, ta med noen som kan støtte deg.» Hun viser til at det å ta hensyn til familiene også handler om å ivareta seg selv i en utrygg situasjon. Dette forstås som at Emma ser på det som nødvendig å trø utenfor egen komfortsone for å tilegne seg de erfaringene den tause kunnskapen bygger på og for å oppnå personlig og faglig vekst.

Informantene vektlegger verdien av erfaringer de har tilegnet seg over tid, både i yrkessammenheng og livet ellers. Tilegnet kunnskap og erfaringer gjennom et levd liv kan føre til personlig utvikling og vekst. En viktig del av denne utviklingen bygger på den erfaringsbaserte, tause kunnskapen, som informantene uttrykker er nødvendig for å kunne utøve en kultursensitivitet tilnærming i arbeid med minoriteter.

5.2.4 Kunnskap og praksis

Flertallet av informantene legger vekt på at det kreves mer tid til arbeid med saker som involverer minoriteter enn majoritetsbefolkningen. Dette på bakgrunn av at det brukes tid på å sette seg inn i både generell kunnskap og kunnskap om barnets og familiens bakgrunn. Det er også ofte mer tidkrevende på bakgrunn av barrierer knyttet til språk og kommunikasjon. I tillegg kan det være behov for mer tid til endringsprosesser i minoritetsfamilier. Dina sier det slik:

Det er mer å forstå [...], det er språklige barrierer og det er kulturelle barrierer. Kanskje vil [familiene] trenge lengre tid også, om vi tenker at [omsorgen foreldrene gir sine barn] ikke er god nok [...] og vi tenker de skal få veiledning [...]. Språklige barrierer synes jeg desidert er det mest utfordrende. Hvordan man håndterer det? Man prøver jo å [...] bruke tolk, skape en forståelse og bruke enkle ord, tilrettelegge for minst

mulig misforståelse og mest mulig forståelse, men jeg synes det er utfordrende og vanskelig.

Ane opplever det samme som Dina og beskriver at «[...] språket er en kjempebarriere, enten de prater godt norsk eller ikke. Med tolk også er språket fortsatt en kjempebarriere». Videre viser Ane til at forståelsen av tid og avtaler kan være ulik for minoriteten og majoriteten. Hennes erfaring er at flere med minoritetsbakgrunn har vansker med å følge opp time-avtaler, av ulike grunner. Dette kan få konsekvenser med tanke på tid, særlig i tilfeller hvor det er behov for tolk. Informantene opplever at det kan være vanskelig å være tett nok på familiene når det er behov for tolk. Av og til *kastes tid bort* på venting fordi familien ikke møter til avsatt tid og andre ganger kan begrenset tilgang på tolk føre til at avtalene må vente. Ane oppgir at det heller ikke er mulig å bare ta en telefon for å bistå med noe eller gjøre en rask avklaring.

Emma forteller om hjemmebesøk hun har vært på som har vart mange timer. Å ha tiden til rådighet var i det tilfellet, ifølge Emma, helt avgjørende for å avverge mer inngripende tiltak i en krisesituasjon. Dette er en erfaring hun har tatt med seg og som kan være relevant i andre situasjoner.

Anes erfaring er også at mange av familiene selv opplever å ha behov for praktisk hjelp, for eksempel til å forstå brev de har fått, hjelp i hjemmet eller i kontakt med andre tjenester. Ifølge Ane bør det prioriteres å hjelpe familiene med det praktiske, da det totalt sett vurderes å være til barnas beste.

Ane beskriver at ledelsen på hennes arbeidsplass legger til rette for at hjelpen kan tilpasses ut fra det familien selv og de ansatte, vurderer at familien trenger. Dette selv om det mange ganger er oppgaver som egentlig faller utenfor det som er barnevernets kjerneoppgaver. Samtidig viser hun til at mange av hennes kolleger opplever å ha en veldig travel arbeidshverdag med lite tid til alle oppgavene de skal utføre. Det synes som om Ane opplever å jobbe under en ledelse som strekker seg med mål om at de ansatte skal få handle i tråd med både egne verdier og det de vurderer å være til barnet og familiens beste. Samtidig kan det være krevende for ansatte å ha begrenset tid og kapasitet til å handle i tråd med egne verdier og vurderinger. Det er grunn til å tro at dette er noe av det som gjør at

informantene opplever saker som involverer minoriteter som mer krevende enn saker som omhandler majoritetsbefolkningen.

Ane erfarer at mange minoritetsfamilier har dårligere rammebetingelser enn majoritetsfamilier. Dette kan dreie seg om at de er bosatt i uegnede boliger, i områder som er lite egnet for barnefamilier, hvor det blant annet er lite tilgang på sosialt nettverk og lengre avstand til skole og fritidsaktiviteter. Informantene beskriver sammenvevde vansker der det ofte er behov for bistand fra mange offentlige tjenester som arbeider koordinert mot felles mål, for at familiene skal oppnå bedre rammebetingelser. På bakgrunn av informantenes erfaringer kan det synes som om mange barn og familier med minoritetsbakgrunn blir utsatt for systematisk diskriminering. Med dette menes at politiske beslutninger fører til at mange med minoritetsbakgrunn har dårligere levevilkår og derfor trenger mer hjelp av offentlige instanser. Blant annet fører det for noen til at bekymring for barna oppstår og at barnevernet kommer inn for å avhjelpe vansker som kan ha oppstått som direkte konsekvens av politiske beslutninger.

Flere av informantene oppgir at de gjennom forskning og egne erfaringer er kjent med at familier med minoritetsbakgrunn frykter barnevernet mer enn majoritetsbefolkningen.

Celine beskriver det på denne måten:

Det gjelder jo alle [med minoritetsbakgrunn], alle er jo kjemperedde. Men mange av de vi møter, og det har jo flere sagt, at de har hørt om oss før de kommer hit [til landet]. Når de er i flyktingeleir: *Ikke dra til Norge, Norge tar barna deres*. Det å prøve å skape en tillit, det får man jo ikke til i det første møtet [...]

For å prøve å legge til rette for at barn og familier skal få tillit til barnevernet legger Celine vekt på at hun må bruke tid på å gi informasjon og dele kunnskap om barnevernet og barnevernets rolle. Celine opplever som helt vesentlig å også inkludere familiens nettverk, både i forbindelse med informasjonsformidling og i utøvelsen av omsorg for barna. Hennes opplevelse er at frykten og andre kriser familien opplever kan stå i veien for at familien skal kunne ta til seg informasjon.

Da Celine gikk på videreutdanning ble hun mer bevisst på at det ikke bare handler om frykten for barnevernet, men om frykt for hele det norske statsapparatet. Minoritetsfamilier opplever mange krav og forventninger til hvordan de skal håndtere hverdagen, og det er

mange instanser som *følger med* på at kravene blir innfridde. Celine viser til for eksempel barnehagens og helsestasjonens rolle i det norske samfunnet, der de følger med. Uttalelsen forstås som at Celine knytter frykten for barnevernet og det norske statsapparatet til meldeplikten offentlige instanser har. Den lovpålagte meldeplikten blir av mange familier opplevd som en form for kronisk overhengende trussel.

Ane forteller også at hun opplever at hun gjennom å være mye sammen med familier, kan etablere et felles erfaringsgrunnlag med familien. Et felles grunnlag kan bidra til å skape en tillits- og arbeidsallianse og samtidig en felles forståelse av hjelpebehovet i familien som i større grad gjør det mulig for barnevernstjenesten å tilpasse tiltakene og oppfølgingen.

Emma trekker fram at det å snakke om likheter, heller enn forskjeller, kan bidra til å bygge tillit. Hennes opplevelse er at mange med opprinnelse i andre land, har holdninger og praksiser som kan ligne de som var rådende i Norge for noen tiår siden. Hun viser til at det å ta opp dette i dialog med familien, er en måte å vise respekt for familien på. Hun trekker frem et eksempel:

Det er lettere å si: *for 50 år siden var Norge der dere er i dag*. Da har du minnet familien på at det de gjør kanskje er vanskelig fordi de er i en ny setting, men det er ikke uvanlig. Fordi før i tiden hadde vi lignende situasjoner her [i Norge]. Da får du en familie i dialog. Da føler familien at du har respekt for den meningen de kommer med. Du har respekt for de kulturforskjeller som vi har vokst opp med. Det som er viktig for deg, det er like viktig for meg.

Dette er den eneste gangen begrepet *kulturforskjeller* blir brukt i datamaterialet. Dette tolkes dithen at det ikke er kulturelle forskjeller eller -likheter informantene er mest opptatt av i sitt arbeid, men at de retter oppmerksomheten mot andre forhold knyttet til det å leve som minoritet og ha omsorgen for barn i Norge. Flere av informantene oppgir at de opplever at familiene handler ut fra sitt barnesyn og mange med minoritetsbakgrunn kan ha et barnesyn som er mer lik norsk tradisjon for noen ti-år tilbake.

Emma forteller om en far som oppga å være redd for å bli «[...] meldt til barnevernet» fordi andre som observerte ham på gata ikke syntes han var en god nok far. I samtale med ham fortalte Emma at storfamilien han var vant til å ha som støtte i hjemlandet, her i Norge er erstattet av mennesker på gata og på ulike offentlige kontorer. På denne måten formidlet

hun kunnskap om systemet i Norge, om norske tradisjoner og levemåter, med mål om å trygge ham.

Dina forteller om at hun en gang spurte en mor med minoritetsbakgrunn om hvilke tradisjoner hun hadde fra sin kultur, for stell av barnet sitt. Dette for at Dina selv skulle være best mulig rustet til å gjøre riktige tolkninger under en observasjon. Ifølge Dina var svaret hun fikk fra moren at «[...] hun ikke tenker at det handler om kulturelle forskjeller, men personlige forskjeller». Dina opplever at slike tilbakemeldinger danner grunnlaget for interessante og viktige samtaler. Samtalene kan videre bidra til at barnevernsansatte og familier med minoritetsbakgrunn kan komme til en felles forståelse av hva det er som er god praksis for å ivareta barns behov på en måte som er akseptert, uavhengig av bakgrunn.

Emma har minoritetsbakgrunn og er minoritetsspråklig selv. Dette er det hun anser som den viktigste kompetansen hun har. Det at hun selv har minoritetsbakgrunn bidrar til å utjevne maktbalansen, selv om hun representerer offentlig myndighet. Hun sier:

Det bidrar ofte, i mange saker til å bygge trygghet. Du merker til og med pusten på folk jeg skal hjelpe, de senke skuldrene litt [...] *men du vet, du forstår ikke sant? Du er innvandrere du og.* Da er vi på samme plan, på en måte.

Flertallet av informantene oppgir at de trenger mer enn en tolk som oversetter språk. De opplever å være i behov av noen som bidrar til å forstå noe mer av det som skjer i kommunikasjonen. Et eksempel informantene nevner er at det er behov for kulturtolker. Celine sier at det kreves at en kulturtolk har forståelse for at det ikke trenger å være slik at man er opptatt av det samme og har de samme verdiene, selv om man er fra samme land. Dette forstås som om at hun vurderer at en kulturtolk må være kultursensitiv ovenfor begge parter i kommunikasjonen. Bente beskriver behovet for kulturtolk på denne måten:

Så savner jeg å ha tilgang til kulturtolk. Fordi min erfaring er at det ofte kan oppstå en del misforståelser i kommunikasjonen, som er vanskelig å fange opp, eller så kan det være at jeg tolker ting [...] og tror jeg har forstått hva som har skjedd. Om jeg ikke er nøye nok med å sjekke det opp, så oppdager jeg i etterkant at *her skjedde det et eller annet som jeg ikke fikk med meg.*

Både Ane, Bente og Dina deler sin erfaring med kolleger med minoritetsbakgrunn, og de opplever å være i behov for flere av dem. Kolleger med minoritetsbakgrunn har blitt erfart

som nyttig og nå som de ikke har noen, opplever de at de trengs. Informantenes erfaring er at barnevernsansatte med minoritetsbakgrunn har god forståelse for både det norske språket og den norske kulturen, samtidig som de selv har annen kunnskap basert på egen historie. Dina forteller om en opplevelse der en kollega med minoritetsbakgrunn bidro til å endre hennes forståelse av en familie og hvordan den aktuelle familien fungerte som system. Dina beskriver det som en *aha-opplevelse*. Det handlet om at hun selv og kollegaen tolket det de så på helt ulike måter og at hun gjennom samtaler med kollegaen tilegnet seg ny kunnskap som bidro til at hun kunne sette seg inn i den aktuelle familiens kontekst. Gjennom refleksjoner undrer Dina seg i ettertid over om hun ville gjort vurderinger på feil grunnlag den gang, dersom kollegaen ikke bidro til en ny og utvidet forståelse.

Dina foreslår også å ansette egne tolker for det barnevernfaglige feltet. Dette er tolker med barnevernfaglig kompetanse, i tillegg til formell tolkekompetanse. Dette kunne bidratt til at faguttrykkene ble oversatt, samt at informasjon og meningsinnhold kunne blitt tydeligere kommunisert.

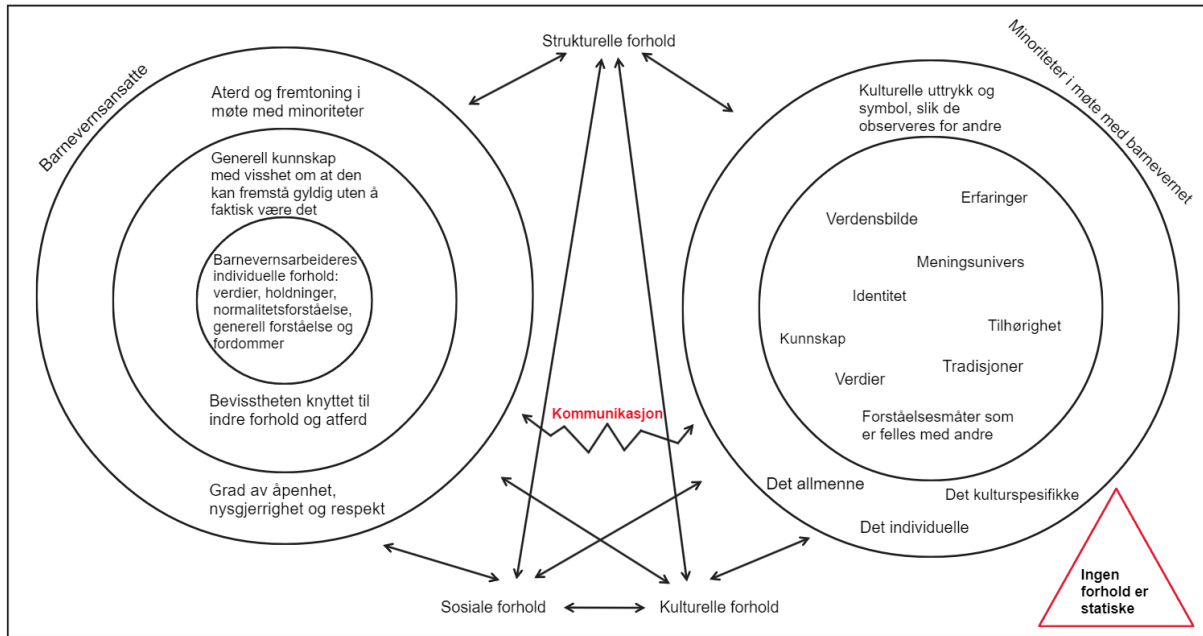
Samtidig er Dina av den forståelse at det trengs å supplere kompetansen de i dag har på arbeidsplassen med spisskompetanse i arbeid med minoriteter. Dette kan gjøres internt i tjenesten eller ved samarbeid med andre tjenester som innehar aktuell kompetanse. Hun utdyper det med å sammenligne behovet med spisskompetanse på andre områder på denne måten:

[...] man burde jo etterstrebe, slik som vi jobber tverrfaglig på andre områder, å ha noen som har utdanning innenfor denne tematikken, at det burde være like viktig som å ha [...] tverrfaglighet på andre områder.

5.3 Modell og funnene fra prosjektet

På bakgrunn av funnene i dette prosjektet har jeg utarbeidet en modell. Modellen oppsummerer innholdet i kapittel 5.1 om *kultursensitivitet i faglig arbeid* og kapittel 5.2 om *barnevernsansattes kompetanse*, og viser hvilke forhold som kan påvirke hvordan kultursensitivitet utøves i barnevernfaglig praksis. Funnene er gjort i lys av at idealet er å ha en kontekstuell forståelse av minoriteters behov. Modellen viser at både strukturelle, sosiale og kulturelle forhold utgjør en del av konteksten, samt at kommunikasjon mellom partene er

et vesentlig, men samtidig et sårbart ledd. Modellen gjenspeiler også at barnevernfaglige arbeid med minoriteter skjer i møte mellom komplekse utfordringer og komplekse strukturer. Modellen utdypes i kapittel 7 med konklusjon av prosjektets problemstilling.

Figur 9. Egen modell.

6 DRØFTING

I dette kapitlet drøftes funn fra analyse av datamaterialet og prosjektets teoretiske perspektiv i lys av problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Problemstillingen er: *Hvordan kan en kultursensitiv tilnærming bidra til forståelse av hva som er minoriteters behov i den enkelte barnevernssak?* Med mål om å belyse og åpne problemstillingen er inndelingen i dette kapitlet gjort med utgangspunkt i prosjektets forskningsspørsmål:

1. Hva forstår barnevernsansatte med betegnelsen kultursensitivitet i barnevernfaglig arbeid, og hvilken kompetanse trenger de ansatte for å kunne møte barn og familier med en kultursensitiv tilnærming?
2. På hvilken måte kan komplekse vansker i minoritetsfamilier og barnevernets strukturelle rammer påvirke barnevernsansattes kultursensitivitet i praksis?

6.1 Kulturforståelse som grunnlag for en kultursensitiv tilnærming

6.1.1 Synlige og ikke-synlige fellestrekk ved kultur

Kultur er et begrep som i liten grad brukes av informantene under intervjuene. Dette tolkes ikke dithen at informantene ser bort fra kultur som en vesentlig faktor. Informantene bruker andre ord for å snakke om forhold og faktorer som utgjør en gruppes felles forståelsesmåter og verdier, samt likheter og forskjeller mellom ulike grupper. De vektlegger at det er viktig å vite noe om hvor minoriteter har sin opprinnelse fra, hvilke erfaringer, tradisjoner og verdier som har hatt og har en viktig plass i deres liv. Dette gjelder både det som er generelt for de gruppene barna og familien identifiserer seg med, og det som gjelder dem som individer. Mange med minoritetsbakgrunn opplever å bli usynliggjort som individ på bakgrunn av at generaliseringer om for eksempel kultur vektlegges i for stor grad (Østby, 2011, s. 61). Dette strider imot informantenes syn, der både det kulturspesifikke, det allmenne og det individuelt unike vektlegges. Dette innebærer at barnevernsansatte har behov for kunnskap om hva som ligger til grunn for andres verdier og handlemåter, noe som er en forutsetning for forståelse av den konteksten minoriteter lever i (Qureshi, 2005, s. 269).

Informantene legger vekt på at viktige kulturuttrykk kan være både tydelig fremtredende og skjult i møter mellom mennesker. De skjulte momentene kan utgjøre det grunnleggende fundamentet, som bidrar til å utgjøre hva kultur er og betyr, for den enkelte. Selv om kultur består av flere momenter som kan observeres eller sanses, utgjøres kultur i enda større grad av momenter som ikke er synlige. Dette er faktorer som metaforisk ligger under havets overflate i Weavers isfjellmodell. Eksempler på de ikke-observerbare momentene ved kultur er verdisyn, verdenssyn og trossystemer. De kulturelle fellestrekkene som kan observeres eller sanses, som ligger på havets overflate i samme modell, er for eksempel mattradisjoner, atferd og ritualer (Weaver, 1993, sitert i Salole, 2018, s. 67).

Det er vesentlig at det ikke legges utelukkende vekt på de kulturelle uttrykkene som kan observeres eller sanses, ei heller utelukkende på de skjulte. I streben etter forståelse av det synlige bør det legges vekt på å utforske den symbolske meningen som kan forklare hvorfor uttrykkene gis en sentral posisjon i menneskers liv og væremåte. Før noe kan defineres som kultur, må det forstås hva uttrykkene «[...] kan ses i sammenheng med eller være uttrykk for» (Rugkåsa et al., 2017, s. 66). Informantene i prosjektet opplever at det er lettere å ta hensyn til de synlige fellestrekkene, altså *hva* man gjør og *hvordan* man gjør det, enn de *ikke-synlige*, som vil kunne gi informasjon om *hvorfor*. Det kan være flere årsaker til at det er vanskeligere å ta hensyn til de ikke-synlige elementene av kultur.

For å kunne ta hensyn til det ikke-synlige kreves det at man har tilgang på opplysninger om hva det er av kulturelle trekk som tilfaller verdisetten for *den andre*. Dette krever mellommenneskelig forståelse som bygger på «[...] evnen og viljen til å komme hverandre i møte, til å lære hverandre å kjenne og godta at vi har forskjellige preferanser for tale og handling» (Dahl, 2013, s. 271). Hvordan vi får tilgang på opplysninger og forstår *den andre*, bygger på hvordan vi opptrer og samhandler med hverandre, både bevisst og ubevisst, verbalt og ikke-verbalt, samt hvordan vi tolker det som skjer og formidles i kommunikasjonen. Altså handler det om hvordan det forhandles om mening og hvordan meningsdannelsen skjer i en kommunikasjonssituasjon (Dahl, 2013, s. s. 29). Ulik bakgrunn, kultur og språk kan føre til at individer har ulike måter å kommunisere på (Dahl, 2013, s. 31). Dette kan komplisere hvordan man formidler og fortolker i kommunikasjonssituasjoner. Dermed vil også kommunikasjonen i seg selv påvirke i hvilken grad barnevernsansatte får tilgang på informasjon fra minoritetsfamilier og vice versa.

6.1.2 Selvbevissthet

Egne verdier, normer, fordommer og stereotypier ligger til grunn for all fortolkning og alle handlinger vi gjør. Ofte er dette ubevisst og da er det også vanskelig å oppdage *hvordan* det påvirker oss (Javo, 2010, s. 155). Egen forforståelse og det perspektivet vi inntar, avgjør hva vi ser etter og dermed også hva vi ser. Dette innebærer at den forforståelsen barnevernsansatte har, i stor grad også påvirker hvilke hvilken informasjon som søkes og hvilke spørsmål som stilles i møte med minoriteter. Videre vil forforståelsen påvirke hvordan informasjonen og ulike situasjoner fortolkes (Paulsen et al., 2014, s. 10).

Å ha selvbevissthet handler om å ha en bevissthet om seg selv, egne verdier, holdninger, forståelse og fordommer. Dette kan bidra til at profesjonsutøvere er i stand til å innta en reflekterende praksis i møte med minoriteter (Qureshi, 2009, s. 207). Samtidig kan refleksjoner bidra til at det blir lettere å forstå hva etnisitet og kultur betyr for det enkelte barn og dets familie (Javo, 2010, s. 153). Med dette kan faren for normative skjevtolkninger reduseres (Weele & Karlsen, 2021, s. 87) Ved å være bevisst seg selv, som fagperson og individ, kan barnevernsansatte være i bedre stand til å sette seg inn i den konteksten minoritetsfamilien lever i. Dette er i samsvar med informantenes forståelse, kultursensitivitet knyttes sammen med det å være i stand til å vende blikket inn mot den holdningsmessige komponenten i egen yrkesrolle.

For å forstå andres kultur innenfra og samhandle godt med folk fra forskjellige kulturer, kreves bevissthet om eget kulturelle verdensbilde og bearbeiding av egen forforståelse (Javo, 2010, s. 155). Det trengs også dybdeforståelse i andre gruppers verdier og oppfatninger for å forstå hvorfor de tenker og handler som de gjør. I søken etter dybdeforståelse, forståelse av den symbolske meningen i kulturelle uttrykk, må barnevernsansatte være i stand til å legge egen forståelse til side og være åpen for at det finnes alternative måter å forstå verden på.

Med mål om å forstå hvorfor *den andre* handler som den gjør, har Båtnes og Egden (2012) utarbeidet øvingsmodellen *metodisk kulturel relativisme*. Dette er en fremgangsmåte der barnevernsansatte gjennom bevissthet om egen forståelse «[...] i læringsøyemed setter sine egne vurderinger ut av spill for en stund og retter all sin oppmerksomhet mot å forstå den andre kulturen på denne kulturens premisser» (s. 31). Informanten Emma trekker også frem

dette, da hun viser til at som barnevernesansatte «[...] må vi droppe den hatten [vi har på oss, for å kunne hjelpe minoritetsfamilier]». Med utgangspunkt i at det ikke er mulig å møte verden med helt blanke ark (Krogh, 2014, s. 70) kan dette være en krevende øvelse. Øvelsen er ikke knyttet til det å ha en relativistisk forståelse eller holdning (Båtnes & Egden, 2012, s. 31). Definisjonen på metodisk kulturrelativisme kan forstås å være sammenfallende med det Qureshi (2005) omtaler som kultursensitivitet: «[...] en metodisk fremgangsmåte for å forstå «den andre» på bakgrunn av handlingsmønstre i den konteksten disse foregår» (s. 270). Slik sett kan det å utøve en kultursensitiv tilnærming være å praktisere metodisk kulturrelativisme i møte med minoriteter. Evne til selvbevissthet blir her relevant da ansatte på den ene siden setter seg inn i den andre kulturen på denne kulturens premisser med mål om å tilegne seg kunnskap og forståelse, mens de på den andre siden balanserer på en knivsegg knyttet til faren for å bruke kultur som en årsaksforklaring på uakseptabel praksis.

6.1.3 Kontekstuell kulturforståelse

Møtene mellom barnevernet og barn og familier med minoritetsbakgrunn handler om mye mer enn kultur. Det handler om at mennesker med ulike erfaringer og ulik kunnskap, møtes. Gjennom verbal og ikke-verbal kommunikasjon skapes fellesskap (Dahl, 2013, s. 56). De gruppene individer har felles forståelsesmåter og verdier med, kan de oppleve å ha samme kultur som (Aadnesen & Hærem, 2007, s. 53). Samtidig kan de samme individene være en del av andre grupper, der de ikke identifiserer seg med eller har fellestrekk med de øvrige i gruppen.

Barnevernets profesjonsutøvelse skal til enhver tid ta utgangspunkt i den det gjelder sine egne verdier, deres kunnskap og ressurser (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2). Noe som innebærer at barnevernet er forpliktet til å sikre tilstrekkelig kunnskap, samt til å sette seg inn i barn og familiers situasjon og vurdere denne ut fra den aktuelle konteksten, uavhengig av bakgrunn. Dette er sammenfallende med holdningen informantene formidler, der kultursensitivitet er like relevant uavhengig av bakgrunn og kultur, og også uavhengig av om de møter minoritets- eller majoritetsbefolkningen. Flere av informantene uttrykker likevel bekymring for at barna og familiene med minoritetsbakgrunn ikke blir møtt og forstått på *riktig* måte, uten å bli forstått med utgangspunkt i *det norske* som standard i et etnosentrisk

perspektiv. Informantene beskriver erfaringer der barnevernsansatte har en forståelse av kultur i retning av ytterpunktene, som kan beskrives som enten en evolusjonistisk eller relativistisk forståelse av kultur. I lys av teori om kulturforståelse synes det som at informantenes ideal er å innta en kontekstuell kulturforståelse (Skytte, 2010, s. 21). Kontekstfaktorene «[...] dreier seg om hvordan de involverte forstår og fortolker virkeligheten» og er de forholdene som danner «[...] rammene rundt kommunikasjonen» (Dahl, 2013, s. 239). Metaforisk kan en si at det å inneha kontekstuell kulturforståelse innebærer at man har flere briller på, på en og samme tid, at man evner å innta ulike perspektiver og forstå hvordan de gjensidig virker inn på hverandre.

Basert på en kontekstuell kulturforståelse som ideal trenger barnevernet et sterkere fokus på kontekstens betydning i barnevernssaker. Likevel kan det være flere utfordringer knyttet til å forstå konkrete vansker i et kontekstuellt perspektiv. Dette innebærer at både familiens kulturbakgrunn og deres minoritetsstatus må vektlegges, samtidig som det også må legges vekt på hvordan faktorene gjensidig påvirker konkrete problemstillinger (Javo, 2010, s. 153). Ifølge Berg og Paulsen (2021) må både det generelle og spesielle bli gitt oppmerksomhet (s. 30), slik også informantene fremhever. Videre må perspektiver som minoritetsperspektiv, levekårsperspektiv og flyktningeperspektiv belyses for at det skal foreligge et realistisk bilde av konteksten. Med minoritetsrelaterte faktorer menes de forhold som er med på å opprettholde avstand mellom minoritet og majoritet, og de forhold som er systematisk forskjellige dem imellom. Det kan knyttes til kulturelle, religiøse og språklige forskjeller (Berg & Paulsen, 2021, s. 30). Det kan også knyttes til at majoritetsbefolkningen har opparbeidet større kapital (Skjefstad, 2007, s. 93). Med levekårsperspektiv vises det til at mange minoriteter har ingen eller lav utdanning, står utenfor arbeidsmarkedet og har dårlig økonomi. Mens flyktningeperspektiv viser til at det knyttes ulike belastninger til det å for eksempel komme til Norge som arbeidsinnvandrere, det å ha flyktningbakgrunn og det å være asylsøker. Hva som er bakgrunnen til den enkelte, kan si noe om hva som utgjør belastningene som følger med. Økte belastninger kan også gjøre at behovet for bistand fra det offentlige øker (Berg & Paulsen, 2021, s. 30). Dette er faktorer det kreves kunnskap om, for at barnevernsansatte skal kunne identifisere utfordringer og oppfølgingsbehov som bidrar til treffsikre tiltak.

Med utgangspunkt i en kontekstuell kulturforståelse vektlegger informantene at de for å lykkes må være åpen og nysgjerrige på minoritetene de møter, på en ikke-dømmende måte. De anser likevel ikke dette som tilstrekkelig, da de samtidig vektlegger at man må være bevisst på hvem man selv er og hva man baserer egne tolkninger på.

Informantene uttrykker bekymring som tolkes i retning av at barnevernet kan ha en normativ forståelse i møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn, og at dette kan føre til skjevtolkninger og feilbeslutninger. Et eksempel er tolkningen av informanten Dinas utsagn, der hun viser til at barnevernsansatte bør etterstrebe å forstå en families situasjon med utgangspunkt i *deres liv*, uten å ha *det norske* som standard eller ideal. Det å søke kjennskap til familiens faktiske situasjon og utfordringer, påvirket av både fortid og nåtid, uten at deres bakgrunn tillegges for stor betydning, forstås som et etterstrebet ideal (Paulsen et al., 2014, s. 11). Dette er i samsvar med barnevernslovens forarbeider, som trekker frem at en kultursensitiv tilnærming kan bidra til bedre forståelse av hva som er barnets og familiens behov i den enkelte barnevernssak (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 134).

6.2 Kompetanse i lys av en kultursensitiv tilnærming

6.2.1 Ansattes kompetanse

I vel så stor grad som at familiens minoritetsstatus er hovedutfordringen, kan det være barnevernsansattes mangel på kompetanse, opplevelse av lav kompetanse eller deres forforståelse og fordommer, som gjør sakene som omhandler minoriteter vanskeligere (Berg et al., 2017, s. 18). Informantene uttrykker selv bekymring for om barnevernsansatte har tilstrekkelig kompetanse til å forstå minoritetsfamiliens hjelpebehov. Informantene oppgir også at det er vanskelig å sette seg inn i minoritetenes forståelsesmåte og verdier, og dermed er det vanskelig å vite hva de skal ta hensyn til og på hvilken måte. Det er også vanskelig å vite hvilken standard som skal brukes til å måle hva som er *god* eller *god nok* omsorg, og hva som er riktig intervensjon for å bedre en omsorgssituasjon som trengs bedres. Også forskning viser at ansatte i barnevernet opplever å ha lavere kompetanse på barn og familier med minoritetsbakgrunn og som lever i flerkulturelle kontekster, enn de har på generelle forhold som gjelder befolkningen i sin helhet (Røsdal et al., 2017, s. 86). BLD (2017) hevder, i sin «Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018-2024», at

svikt i barnevernet ofte er relatert til manglende kompetanse. Dette foreslår BLD å løse med tydeligere kompetansekrav for ansatte i barnevernet (s. 19).

På bakgrunn av kjennskapen til informantenes utdannings- og erfaringsgrunnlag, vurderes det at flere av informantene har en spisskompetanse på det å jobbe med barn og familier med minoritetsbakgrunn. Likevel oppgir de, i likhet med det forskning viser, at arbeid med familier med minoritetsbakgrunn oppleves som særlig vanskelig, mer krevende, sett opp mot å jobbe med majoritetsbefolkningen (Kriz & Skivenes, 2010, s. 5). Funnene viser at det er kunnskap om generelle og individuelle forhold, samt egne erfaringer, både faglig og personlig, som utgjør deres forståelseshorisont og kompetansegrunnlag. Spesifikk dybdekunnskap og spisskompetanse innenfor ulike fagområder (som for eksempel i arbeid med minoriteter og psykisk helse), refleksjonskompetanse og tverrfaglighet, er kompetanse- og ferdighetsområder de trekker frem at de har, og støtter seg til, i hverdagen. Informantene opplever at den kompetansen de har er helt vesentlig for å kunne opptre på en måte som de tenker er så nær hensynsfull og kultursensitiv som mulig.

I likhet med Javo (2010) vektlegger informantene at det mest grunnleggende for å kunne hensynta og få til et godt samarbeid, er *å være bevisst* i møte med barn og familier (s. 155). Dette, sammen med å tilegne seg generell og individuell kunnskap. Informantenes beskrivelser rundt viktigheten av å være bevisst, knyttes til de indre prosessene som foregår hos barnevernsansatte i forkant, under og etter møter med minoriteter. Bevisstheten knytter sammen den kunnskap og de erfaringer de selv har, og på bakgrunn av det kan en utvidet forståelse oppnås i nye situasjoner. Om forståelsen av bevissthet skal ses opp mot teori om kompetansehjulet (Andersen et al., 2020, s. 191) kan det være mest nærliggende å knytte den sammen med *verdier og holdninger*. Bevisstheten kan kjennetegnes ved at den er subjektiv og selektiv. Med subjektiv menes at den er individuell, og med selektiv menes at bevisstheten avhenger av hva man retter oppmerksomheten mot (Svartdal, 2021; Andersen et al., 2020, s. 191). Dette innebærer at det ikke kan legges til grunn at barnevernsansatte som gruppe har en form for felles bevissthet, felles holdninger eller verdier, selv om den enkelte blir påvirket av og påvirker fellesskapet. Bevisstheten gjenspeiler den kunnskap og de erfaringer man har som individ og fagperson, og knyttes til den enkeltes forståelseshorisont. Selv om bevisstheten *kan* knyttes sammen med verdier og holdninger, kan den også *bygge på* verdier/holdninger, ferdigheter, fagkunnskap og brukerkunnskap, og

slik sett utgjøre en mer helhetlig kompetanse (Andersen et al., 2020, s. 191). Dette på bakgrunn av at bevisstheten, i likhet med kompetanse, i stor grad styrer hvordan vi tenker, fortolker meningsinnhold og handler.

6.2.2 Kompetansebehov

Barnevernets oppgave er å «[...] sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid» (Barnevernsloven, 2021, § 1-1) og alle handlinger barnevernsansatte gjør, skal bygge på hensynet til barnets beste (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 18). Sett i lys av kompetansediskursen i barnevernsfeltet, der økt kompetanse oppgis å være noe av svaret på kritikk og utfordringer, synes det som om informantene i dette prosjektet er enig i at omfattende kompetanse trengs. Samtidig synes det som om informantene ikke kan beskrive hva som skal til for at de selv skal oppleve å ha tilstrekkelig kompetanse.

I likhet med det som fremstilles i teori om kompetansehjulet refererer informantene til viktigheten av både fagkunnskap, brukerkunnskap, bevissthet knyttet til egne verdier og holdninger, og ferdigheter (Andersen et al., 2020, s. 192). Selv om flere av informantene har spisskompetanse, etterlyser de bedre tilgang på utfyllende kompetanse. Dette knytter de til at det trengs en bredere kompetanse for å tolke hva som er til minoritetsbarns beste og for å kunne tilby likeverdige tjenestetilbud til minoritet og majoritet. Slik sett kan det tyde på at informantene opplever det som vanskelig å tilegne seg tilstrekkelig brukerkunnskap til å kunne ta minoriteters perspektiv, samt å ha tilstrekkelige ferdigheter til å utøve kultursensitivitet i praksis. Selv om kompetanse er forventet å være en dynamisk og evigvarende prosess (Andersen et al., 2020, s. 192) kan det synes som om informantene ikke har noen forventning om selv å skulle oppleve å *få tilstrekkelig kompetanse*. Deres forståelse av løsning synes heller å være å få tilgang på fagpersoner som kan kompensere og komplettere mangler i egen og tjenestes kompetanse.

Informantene opplever blant annet å ha behov for kolleger med minoritetsbakgrunn, på bakgrunn av at de besitter en annen kompetanse enn det som kan læres gjennom utdanning og formidling. Dette er i stor grad erfaringsbasert og taus kunnskap, som ikke kan presenteres og læres. Informantene etterlyser også tilgang på kulturtolker og tolker med

barnevernfaglig fagkompetanse. Sistnevnte der tolken forstår fagfeltet, samt behersker begge språk. Slik det forstås på informantene blir tolken da i bedre stand til å formidle meningsinnhold med tydeligere kommunikasjon, og dermed blir det også lavere risiko for misforståelser. Selv med tolk i samtaler er det mange ord og begreper som er vanskelig å oversette, fordi de ikke finnes på alle språk. For eksempel vil ikke tolker fra områder der de ikke har et offentlig barnevern, nødvendigvis ha begrep for barnevern eller barnevernfaglige termer. På lik linje kan enkelte språk mangle begrep for emosjonell omsorg, fordi det innenfor deres referanserammer ikke reflekteres rundt emosjonell omsorg på samme måte som det vi gjør med det norske språket. Det kreves en profesjonalitet og nøytralitet hos tolken for god tolking, og flere av informantene trekker også frem erfaringer de har med det de opplever som dårlig tolking. Det kan heller ikke ses bort fra at det kreves kompetanse hos barnevernsansatte i tolkebruk, for å få til tilfredsstillende kommunikasjon.

Informantene opplever at både kolleger med minoritetsbakgrunn, kulturtolker og tolker med barnevernfaglig fagkompetanse kan bidra til at det blir lettere å forstå *den andre*, deres verdier og oppfatninger, samt hvorfor de tenker og handler som de gjør. Basert på dette vil det også være lettere å finne *riktige* og mer treffsikre tiltak.

Undersøkelse gjort av Berg et al. (2017) viser at enkelte barnevernstjenester unnlot å benytte tolk, på bakgrunn av at det ikke var tilgang på tolker med barnevernfaglig kompetanse. Dette gir grunn til å stille spørsmål ved om minoriteters rettssikkerhet i slike tilfeller blir ivaretatt (s. 82). Det å ivareta rettssikkerheten til de barna og familiene barnevernet jobber med er en grunnleggende forventning som også informantene synes å ta på alvor, da de uttrykker behovet for tolker med barnevernfaglig kompetanse.

Tolker med denne fagkompetanse kan kompensere for det ansatte opplever som mangler i egen kompetanse og kan bidra til en bedre relasjon mellom barnevernet på den ene siden, og barna og familiene på den andre siden. Informantene gir uttrykk for at kompetansen de ser behov for ikke kan tilegnes gjennom verken utdanning eller erfaring og den er derfor ikke tilgjengelig for dem selv.

Informanten Emmas beskrivelse, da hun hevder at hun betrakter sin minoritetsspråklige bakgrunn som sin viktigste kompetanse som ansatt i barnevernet, underbygger de øvrige informantenes opplevelse av behov for en utvidet kompetanse sett i forhold til den de selv

innehar. Dette fører til at informantenes ferdigheter oppleves utilstrekkelige. Dermed blir deres opplevde kompetansebehov også utenfor det som omfattes av Andersen et al. (2020) sitt kompetansehjul (s. 191). Slik sett kan det være grunn til å stille spørsmål ved om kompetansehjulet i realiteten er et verktøy som erfarne barnevernsansatte opplever som hjelpsomt med tanke på egen kompetanseutvikling og i det å håndtere komplekse utfordringer i hverdagslig praksis, slik noe av intensjonen er.

6.3 Kompleksitet i barnevernfaglig kontekst

6.3.1 Komplekse problemer

Mange av problemstillingene ansatte i barnevernet skal håndtere er komplekse (Fauske et al., 2017, s. 56), og saker som gjelder barn og familier fra ulike minoritetsgrupper bærer med seg flere elementer enn saker som gjelder majoritetsbefolkningen (Weele & Fiecko, 2020, s. 280). Den tradisjonelle lineære problemløsningstenkningen, der det å dele opp en helhet i deler, slik at delene kan løses bit for bit, fører ikke frem i barnevernskonteksten. Å fragmentere en situasjon vil ikke bidra til at de komplekse problemene fremstår enklere å løse eller mindre komplekse, da det ikke finnes lovmessige sammenhenger mellom delene (Langsrud et al., 2020, s. 115).

For at riktige beslutninger skal tas må det være mulig å innen rimelig tid belyse betydningen av minoriteters kulturelle bakgrunn og tilknytning, samt kompleksiteten i deres situasjon. Dette krever blant annet spesifikk kompetanse på minoritetenes lokale kulturelle kontekst og bakgrunn (Weele & Fiecko, 2020, s. 280). Dette er en utfordring med tanke på at ansatte i barnevernet opplever å ha lite kompetanse på forhold som omhandler etniske minoriteter (Berg et al., 2017, s. 1).

Det er menneskelig å etterstrebe forenklinger dersom man møter vanskelige og komplekse utfordringer. Dette gjelder både i håndteringen av barnevernssaker og ellers i livet. Forenklinger kan være til hjelp i hverdagslivet, men øker risikoen for feilvurderinger og at beslutninger blir tatt på feil grunnlag (Weele & Karlsen, 2021, s. 22). Med bakgrunn i den kompleksiteten som preger barnevernfaglig arbeid vil en fallgrube være at stereotypiske overforenklinger får komplekse forhold til å fremstå mindre komplekse. Slike forenklinger skjer ved at forhold som er relevant og som legges til grunn i ett tilfelle også anses gyldig i

andre tilfeller, uten at det foreligger grunnlag for å kunne generalisere. En slik essensialistisk kulturforståelse, der ferdigheter, væremåter og oppfatninger oppfattes som fellestrekk for en kultur, benyttes for å forenkle komplekse problemer (Dahl, 2013, s. 28), kan delvis komme som et resultat av den strukturen barnevernet som institusjon er bygd opp på.

6.3.2 Kompleksitet og strukturelle forhold

Sammen med at minoritetsfamilienes problemer og situasjon fremstår kompleks, er det viktig å være klar over at diskriminerende praksiser forekommer både direkte og indirekte. Direkte gjennom annerledes behandling som følge av for eksempel etnisk bakgrunn, indirekte gjennom tilsynelatende likebehandling (Skytte, 2010, s. 47), for eksempel knyttet til bosettingspraksis. Samtidig må det også tas i betraktning i vurderingen av minoriteters situasjon at de strukturelle rammene rundt barnevernet som institusjon, er komplekse (Kojan, 2013, s. 83). Barnevernsansatte er underlagt retningslinjer, lover og strukturelle rammer de selv i liten grad råder over. Loven må tolkes ut fra skjønnsbaserte kriterier og de faglige hensynene fra ulike fagdisipliner, som blant annet psykologi, juss og etikk, må veies opp mot hverandre. Dette er rammene for det barnevernfaglige arbeidet, uten at det foreligger «[...] klare regler for prioritering, utover det at hensynet til barnets beste skal være avgjørende for valg av tiltak og tjenester» (Vindegg & Stang, 2016, s. 207).

Barnevernets rolle i samfunnet gjør at ansatte har makt til å gjennomføre undersøkelser og iverksette tiltak etter barnevernsloven uten samtykke fra de det omhandler, samt til å definere hva som er *godt* foreldreskap. Lovverket gir rom for utøvelse av makt til å styre over andre menneskers liv og «[...] i tillegg kan feil og mangler i tjenestetilbudet få store og uopprettelige konsekvenser for dem det gjelder» (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 41). «I møte mellom majoritet og mangfold av minoritetene vil «kultur» ha i seg elementer av makt, avmakt og motmakt» (Qureshi, 2005, s. 267). I relasjon til minoriteter har barnevernsansatte også makt gjennom språk, fagkompetanse og kunnskap om lover, rettigheter og systemets strukturer (Dahl, 2013, s. 126). Dette fører til en asymmetri i maktbalansen i møte mellom barnevernsansatte og minoritetsfamilier (Tembo et al, 2020, s. 5).

Det er majoritetsbefolkningen som dominerer institusjonene, også barnevernet.

Majoritetsbefolkningen har makt i form av kulturell kapital, forståelse for samfunnets

oppbygging, rettigheter, plikter og uskrevne regler (Berg & Paulsen, 2021, s. 24). Makt knyttes også til språk og kunnskap, noe som påvirker strukturene og individene i et samfunn (Foucault, 1980, sitert i Ekeland, 2014, s. 73). Det som forstås som allmenn kunnskap baserer seg i stor grad på forskning som er gjort i en vestlig kontekst. Dette kan føre til at barnevernsansatte tilegner seg vitenskapelig kunnskap de selv anser som universell (Qureshi, 2005, s. 266), uten å vurdere kunnskapen opp mot familiens bakgrunn og kontekst. Barnevernsansattes arbeid kompliseres med dette, på bakgrunn av at det fører til at det aldri er mulig å støtte seg til sikker kunnskap i møte med minoriteter.

Barnevernsansatte er selvstendig ansvarlige for at egen yrkesutøvelse til enhver tid er i tråd med gjeldende krav. I flere tilfeller kan barnevernsansatte oppleve at kravene strider mot hverandre, strider mot personlige verdier, holdninger og etiske vurderinger eller at rammene ikke gir rom for at det skal handles ut fra eget profesjonelt skjønn. Dette kan føre til lojalitetskonflikter og opplevelse av sterk avmakt i egen yrkesrolle (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 10; Rugkåsa et al., 2017a, s. 28).

Informantene nevner flere faktorer og forhold som gjør familienes situasjon kompleks og rollen som hjelper vanskelig. Mange av faktorene er forhold de ikke råder over, som de opplever står i veien for at de skal kunne bidra til å bedre forhold som kan skade minoritetsbarns helse og utvikling, jfr. barnevernsloven § 1-1 (2021). De forholdene og faktorene informantene viser til at påvirker minoritetenes situasjon vesentlig, uten at de som barnevernsansatte råder over å gjøre noe med, er blant annet oppgaver som skal forvaltes av andre offentlige tjenester og som reguleres av andre lovverk enn barnevernsansatte har myndighet til å forvalte. Eksempler informantene nevner er at bosettingspraksis kan føre til dårligere tilgang på sosiale nettverk og fritidsaktiviteter for mange barn med minoritetsbakgrunn, at familier med minoritetsbakgrunn ofte har dårligere økonomi og flere emosjonelle belastninger enn majoritetsbefolkningen, samt at flere minoriteter har med seg en historie som ikke nødvendigvis påvirker deres hverdag på den måten barnevernsansatte tror. I arbeid med slike komplekse utfordringer er det behov for hjelp, støtte og tiltak fra flere tjenester enn barneverntjenesten alene. For eksempel kan det være behov for andre bosettingsvilkår, økonomiske tjenester gjennom NAV eller psykisk helsehjelp. Informantenes erfaringer er i tråd med forskning som viser at

minoritetsbefolkningen har dårligere tilgang på økonomisk, kulturell og sosial kapital enn majoritetsbefolkningen (Berg et al., 2017, s. 3; Javo, 2010, s. 19; Skjefstad, 2007, s. 93).

Mange barnevernstjenester «[...] er preget av små fagmiljøer, stor arbeidsbelastning og liten stabilitet» (BLD, 2017, s. 19). Kriz og Skivenes (2010) har funnet at sosialarbeidere i både Norge og England i stor grad kan sies å ha en essensialistisk kulturoppfatning i sin praksis. Deres funn knyttes ikke til at sosialarbeidere har en intensjon om dette, men at de i realiteten mangler ressurser, i form av den tid det kreves å håndtere alle de kulturelle dimensjonene, blant annet i tolkning og kommunikasjon med familier med minoritetsbakgrunn (s. 16). Altså kan en essensialistisk oppfatning knyttes til en begrensning i barnevernsansattes ressurstilgang. Det er kjent at tid er noe som regnes som en knapphetsressurs i barnevernet (Berg & Paulsen, 2021, s. 24) og er også noe som informantene trekker frem som en begrensning. Videre peker forskning på at det er behov for at barnevernet inntar et bredere søkelys på minoriteters bakgrunn og situasjon (Berg & Paulsen, 2021, s. 24), noe som i realiteten stiller krav til at barnevernsansatte skal få en større og utvidet forståelse. Med dette som utgangspunkt øker kompetansekravet for ansatte som skal forvalte barnevernsloven (barnevernsloven, 2021, §§ 10-16, 10-21 og 15-6). Kravene, kompleksiteten og rammefaktorene kan føre til at generalisering, gjennom en essensialistisk kulturforståelse, blir et verktøy for å forenkle det komplekse og for å øke effektiviteten, noe som også kan gjøre at faren for feilbeslutninger øker.

7 KONKLUSJON

Hovedtema for prosjektet er kultursensitivitet i barnevernet og problemstillingen som er undersøkt er: *Hvordan kan en kultursensitiv tilnærming bidra til forståelse av hva som er minoriteters behov i den enkelte barnevernssak?* Innholdet i datamaterialet er barnevernsansattes refleksjoner knyttet til egen hverdagslig praksis i møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn.

I lovforarbeidene til ny barnevernslov som trådte i kraft 01.01.2023 står det at «[...] en kultursensitiv tilnærming kan i mange saker bidra til bedre forståelse av hva som er barnets og familiens behov i den enkelte sak» (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 134). Samtidig er hensynet til *barnets beste* en grunnleggende og overordnet bestemmelse i barnevernssaker (Prop. 133 L. (2020-2021), s. 18). Barnevernfaglig arbeid er komplekst, og handlinger, vurderinger og beslutninger er i stor grad basert på faglig skjønn. Saker som omhandler minoriteter er ofte mer komplekse enn saker som omhandler majoritetsbefolkningen (Weele & Fiecko, 2020, s. 280), noe som medfører behov for ytterligere kompetanse i møte med minoriteter. For at barnevernsansatte skal kunne utøve en kultursensitiv tilnærming i tråd med barnets beste, er det en forutsetning at de har en forståelse for hva det innebærer i praksis. Formålet med dette prosjektet har vært å få kunnskap om hva som skal til for at rettighetene til barn med minoritetsbakgrunn i kontakt med barnevernet blir ivaretatt i henhold til lovens intensjon.

Funnene fra prosjektet viser at kultursensitivitet i barnevernfaglig arbeid bygger på en holdningsmessig og en atferdsmessig komponent. *Den holdningsmessige komponenten* består av barnevernsansattes indre forhold, verdier, holdninger og forforståelse, samt erfaring og kunnskap. Dette vil avgjøre hvordan de oppfatter, vurderer og opptrer i møte med *den andre*. Det å tilegne seg kompetanse som er relevant med tanke på å ta hensyn til minoritetsbarn og deres families bakgrunn og kontekst, handler ikke bare om å tilegne seg kunnskap om *den andre*. Det handler også om å ha kunnskap om egen kultur, bevissthet knyttet til egen refleksjonsevne, forforståelse, verdier og holdninger og samtidig evne til å sette seg inn i den andres situasjon. Dette innebærer blant annet å forstå at det kan være mange måter å gjøre ting på, uten at en måte trenger å være *mer riktig* enn den andre. Det forutsettes også en bevissthet om at både indre forhold og atferd er med på å avgjøre i

hvilken grad hverdagslig praksis utøves på en kultursensitiv måte. *Den atferdsmessige komponenten* knyttes til det å møte barn og familier med minoritetsbakgrunn på en åpen, nysgjerrig og respektfull måte. Dette henger tett sammen med ansattes kompetanse, de arbeidsmetodene som brukes i praksis og de strukturelle rammene barnevernet blir styrt av. En sensitiv atferd og fremtoning i møte med andre, forutsetter en evne til å reflektere over egne indre forhold, den holdningsmessige komponent, og også over hvem en selv er i møte med *den andre*.

En kultursensitiv praksis krever en kultur på arbeidsplassen som legger til rette for, og fremmer, et reflekterende miljø både for den enkelte ansatte og for gruppen som fellesskap. I praksis betyr det at ansatte trenger tid og kapasitet til å samarbeide med andre, søke ny og oppdatert kunnskap og jobbe med personlig vekst (herunder å tilegne seg erfaringsbasert kunnskap) gjennom hele sitt yrkesliv. Dette krever en ledelse som ikke kommer til det punkt der de anser at sin arbeidsgruppe har *tilstrekkelig kompetanse*. Samtidig kreves det en visshet hos ansatte om at generell kunnskap kan fremstå som gyldig, uten å være det, i møte med enkeltindivider.

Funnene viser også at det er en kvalitet at barnevernsansatte har grunnleggende generell kunnskap om både ulike land, landenes historie og situasjon, trossamfunn og kulturer som grunnlag for å fortolke og forstå hva det er som er minoriteters behov i den konkrete situasjon. Det samme gjelder også allmenn kunnskap om for eksempel psykiske vansker.

I tillegg til generell kunnskap, trengs kunnskap om minoritetsbarna og deres families individuelle bakgrunn og situasjon, blant annet om deres erfaringer, kunnskap, verdensbilde og meningsunivers. I de fleste tilfeller er det minoritetene selv som besitter denne kunnskapen og da forutsettes det at ansatte kommer i posisjon, slik at barn og foreldre åpner seg og deler.

For å forstå den symbolske meningen, de skjulte elementene av kultur, og de kulturelle symbol og uttrykk som er relevante, kreves høy grad av kompetanse og bevissthet. For å kunne ta hensyn til kultur, språk og religion må ansatte også forstå hva de ulike faktorene betyr for den enkelte familie og det enkelte individ. Det kreves en evne til å vurdere hvordan andre forhold, som sosiale og strukturelle forhold, påvirker den enkeltes behov og situasjon. For å vise dette har jeg utarbeidet en modell (figur 9) som er presentert i kapittel 5.3, s. 57.

Forståelse og fortolkning av hvordan ulike forhold påvirker hverandre, skjer i en triangulering mellom den ansatte, *den andre* og andre forhold i den relevante konteksten.

I mange tilfeller trenger ansatte også annen kunnskap og kompetanse som ligger utenfor det familiene besitter eller ansatte selv opplever å ha tilgang på å tilegne seg. Eksempler informantene nevner er tolker med barnevernfaglig kompetanse, kulturtolker og kolleger med minoritetsbakgrunn. Dette er spisskompetanse og ressurspersoner informantene opplever å ha lite tilgang på i dag. At ansatte i tiden fremover får bedre tilgang på slik spisskompetanse/ressurspersoner, i eller utenfor egen tjeneste, kan bidra til at ansatte i større grad enn i dag får en reell forståelse av hva som er minoriteters behov i den enkelte sak. Samtidig kan det også bidra til at de ansatte selv får en opplevelse av å ha (tilstrekkelig) kompetanse om barn og familier i deres kontekst til å møte barn og familier på en kultursensitiv måte. Funnene viser at det er en forutsetning at barnevernsansatte og deres tjeneste har en erkjennelse av at tverrfaglig og tverretatlig samarbeid er nødvendig. Dette for å kunne jobbe med andre relevante forhold rundt minoritetsfamilier, også forhold som ligger utenfor barnevernets tjenesteområde.

Kultursensitivitet i barnevernfaglig arbeid er en situasjon der ansatte skal håndtere komplekse problemer innenfor komplekse strukturer. Vanskene barn og familier med minoritetsbakgrunn har, er ofte sammenvevde. Mange har store bekymringer og belastninger, samtidig som de ofte har dårligere levekår enn majoriteten. Dette fører til store hjelpebehov og behov for hjelp fra mange tjenester. Vanskenes omfang og karakter blir komplekse. Kompleksiteten i minoritetsfamilienes vansker medfører at ansatte står ovenfor vanskelige vurderinger og beslutninger, og det er i liten grad mulig å støtte seg til tidligere erfaring eller forskning for å vite hvordan vanskene skal løses.

Informantene forteller om bekymringer de har på vegne av barn og familier med minoritetsbakgrunn, samt at de opplever arbeid i saker som involverer minoriteter som krevende og vanskelig for egen del. De nevner fallgruver, som kulturalisering og essensialisering, som kan føre til tolkninger, vurderinger og beslutninger som ikke er i tråd med det de anser til barnets beste. Dette kan føre til at ansatte bruker lang tid og i ytterste konsekvens vurderer enkeltindividets situasjon ut fra et normativt perspektiv eller ved generaliseringer utover det som oppleves faglig forsvarlig eller til barnets beste, for å få fremdrift i saksgangen.

Det foreligger forskning knyttet til både utfordringer, mangler og *beste praksis* i samarbeidet mellom minoriteter og barnevernet. Det trekkes til stadighet frem at barnevernsansatte skal tilegne seg mer kunnskap og at det bør utøves en mer kultursensitiv praksis. Basert på funnene i dette prosjektet kan det oppsummeres at relevant kompetanse for å utøve en kultursensitiv praksis bygger på den ansattes indre forhold, kunnskap og atferd. Slik jeg ser det trengs det mer forskning på likhetene og ulikhetene i indre forhold, kunnskap og atferd hos ansatte i barnevernssaker der man *lykkes* vs. der man *ikke* lykkes eller samarbeidet er vanskelig. Kunnskap om likhetene og forskjellene kan bidra til å belyse hvilke tiltak som kan rettes mot barnevernsansatte og -tjenestene, med mål om en mer kultursensitiv praksis i barnevernfeltet i tiden fremover.

LITTERATURLISTE

- Ali, A. (2015). *Et flerkulturelt barnevern. Hvordan fremme dialog mellom barnevernet og etniske minoriteter*. Tidsskriftet Norges barnevern, 2015, Vol.92 (2), s. 148-150. Universitetsforlaget. <http://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-07>
- Andersen, A., Frantzen, H. og Fylkesnes, M.K. (2020). *Kompetansehjulet: en modell for arbeid med utvikling i barnevernet*. Tidsskriftet Norges barnevern, 2020, Vol.97 (3), s. 186-195. Universitetsforlaget. <http://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-03-03>
- Aarset, M.F. & Bredal, A. (2018). *Omsorgsovertakelser og etniske minoriteter. En gjennomgang av saker i fylkesnemnda*. NOVA Rapport 5/18, 2018. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5130/Web-utgave-Omsorgsovertakelser-og-etniske-minoriteter-NOVA-Rapport-5-18-Bookmarks.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Barne- og likestillingsdepartementet [BLD] (2017). *Mer kunnskap – bedre barnevern. Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018– 2024*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/contentassets/6e31905299774f5681d57311e284d519/bedre-barnevern.pdf>
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet [Bufdir] (2015). *Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem*. https://www.bufdir.no/globalassets/global/fagveil_akuttarbeidet_institusjon_beredskapshjem.pdf
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet [Bufdir] (2023a, 21. mars) *Barn og unge med bekymringsmelding*. [Online]. Hentet fra https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Bekymringsmeldinger/barn_og_unge_med_melding/
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet [Bufdir] (2023b, 21. mars) *Barnevernstiltak blant barn med innvandrerbakgrunn*. [Online]. Hentet fra <https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/barnevernstiltak-til-barn-med-innvandrerbakgrunn>
- Barnevernloven (1992) *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1992-07-17-100>
- Barnevernsloven (2021) *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>
- Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag [NEM] (2010) *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekter innen medisin og helsefag*. <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/kvalitative-forskningsprosjekt-i-medisin-og-helsefag-2010.pdf>
- Langsrud, E., Lichtwarck, W. & Fauske, H. (2020) *Barneverntjenestens problemfragmentering i lys av kompleksitetsteori: En lineær problemløsningsstrategi innenfor et ikke-lineært system?* Tidsskrift for velferdsforskning. Årgang 23 (nr. 2-2020), s. 113–125. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-2052-2020-02-03>

- Berg, B. & Paulsen, V. (2021). Myter og realiteter – innvandreres møter med barnevernet. I B. Berg & V. Paulsen (Red.) *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (s. 20-36). Universitetsforlaget.
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G.M. D., Garvik, M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter. Innvandreres møter med barnevernet*. NTNU Samfunnsforskning. https://bibliotek.bufo.no/BUF/101/Myter_og_realiteter_Innvandreres_moter_med_barnevernet.pdf?_gl=1*nhtki*_ga*MTcwNTM5MDIwNC4xNjc4MDIwNzg*_*_ga_E0HBE1SMJD*MTY4MjMzNzkwMS42LjEuMTY4MjM0MTY5MCAwLjAuMA..
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Smith, L. (2019). *Barn og relasjonsbrudd. Bind 2. Mikroseparasjoner*. Fagbokforlaget.
- Braun, V. & Clark, V. (2006) *Using thematic analysis in psychology*. Qualitative research in psychology, 2006, Vol.3 (2), s. 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bredal, A. (2009) Barnevernet og minoritetsjenters opprør. Mellom det generelle og det spesielle. I K. Eide, N. A. Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (Red.) *Over profesjonelle barrierer: Et minoritetsperspektiv på psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 38-58). Gyldendal Akademisk.
- Båtnes, P. I. & Egden, S. (2012) *Flerkulturell forståelse i praksis*. Gyldendal akademisk.
- Dahl, Ø. (2013) *Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon*. (3. utg.) Gyldendal akademisk.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene [FEK] (2014) *Generelle forskningsetiske retningslinjer*. https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/fek_generelle_retningslinjer.pdf
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora [NESH] (2021) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora>
- Den norske Helsingforskomité (2019) *Å tilhøre en nasjonal minoritet. Veileder om menneske- og minoritetsrettigheter*. <https://www.nhc.no/minoritetsrettigheter/?p=print>
- Det norske akademis ordbok [NAOB] (2023, 21. mars) *Sense*. <https://naob.no/ordbok/sense>
- Engesland, B. (2019) *Å tilhøre en nasjonal minoritet. Veileder om menneske- og minoritetsrettigheter*. Den norske Helsingforskomité. <https://www.nhc.no/minoritetsrettigheter/?p=print>
- Eide, K. & Rugkåsa, M. (2015) *Barnevern i et minoritetsperspektiv*. Tidsskriftet Norges barnevern, 2015, Vol.92 (2), s. 78-79. <http://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-01>
- Ekeland, T.-J. (2004) *Konflikt og konfliktforståelse for helse og sosialarbeidere*. Gyldendal akademiske.

- Eliassi, B. (2015) *Constructing cultural Otherness within the Swedish welfare state: The cases of social workers in Sweden*. *Qualitative social work*, 2015, Vol.14 (4), s. 554-571. <http://doi.org/10.1177/1473325014559091>
- Eriksen, T. H. & Sajjad, T. A. (2020) *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge* (7. utg.) Gyldendal akademisk.
- Fauske, H. (2017) *Hjelpetiltak i barnevernet. Komplekse problemer og usikre virkninger*. *Fontene forskning* 2/2017, årgang 10, s. 45-58. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.62549.0.3.5613acfe20>
- Fellesorganisasjonen (2019) *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Fylkesnes, M.K., Iversen, A.C., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). *Frykten for barnevernet – en undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger*. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 2015, Vol.92 (2), s.81-96. Universitetsforlaget. <http://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-02>
- Fylkesnes, M. K. & Netland, M. (2013) *God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandleres og foreldres erfaringer*. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 2013, Vol.89 (4), s. 221-235. Universitetsforlaget. <http://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-04-02>
- Gamst, K. T. (2017) *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. (2. utg.) Universitetsforlaget.
- Glouberman, S. & Zimmerman, B. (2002) *Complicated and complex systems: what would successful reform of medicare look like?* The Romanow Commission Discussion, 2002 (8). Commission on the Future of Health Care in Canada. <https://www.alnap.org/system/files/content/resource/files/main/complicatedandcomplexsystems-zimmermanreport-medicare-reform.pdf>
- Gotvassli, K. (2015) *Kunnskap, kunnskapsutvikling og kunnskapsledelse i organisasjoner*. Fagbokforlaget.
- Halvorsen, K. (2002) *Forskningsmetode for helse- og sosialfag – en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Haugevik, K. & Neumann, C. B. (2020) *Staten, barnevernet og utenrikspolitikken – fra indre anliggende til internasjonal konfliktzone*. *Nytt norsk tidsskrift*. 2020 (1), Årg. 37, s. 5–18. Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2020-01-02>
- Holmen, H., L. (2022, 29. april) *Kunnskap*. Store norske leksikon. <https://snl.no/kunnskap>
- Javo, C. (2010) *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Universitetsforlaget.
- Johannesen, L. E. F., Raufoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018) *Hvordan bruke teori. Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.

- Kojan, B. H. (2013) Hvordan kan et strukturelt perspektiv med fokus på begreper som klasse og levekår påvirke barneverntjenestens praksis. I E. Marthinsen og W. Lichtwark (Red.) *Det nye barnevernet* (s. 70-84). Universitetsforlaget.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke* (2. utg.) Gyldendal akademisk.
- Kriz, K. & Skivenes, M. (2009) *Lost in translation: How child welfare workers in Norway and England experience language difficulties when working with minority ethnics families*. *The British Journal of Social Work*, 2010, Vol.40 (5), s. 1353-1367.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcp036>
- Kriz, K. & Skivenes, M. (2010) 'We have very different positions on some issues': how child welfare workers in Norway and England bridge cultural differences when communicating with ethnic minority families. *European journal of social work*, 2010, Vol.13 (1), s. 3-18. <https://doi.org/10.1080/13691450903135626>
- Malt, U. & Stoltenberg, C. (2020, 29. oktober) *Sensitivitet (test)*. Store norske leksikon. [Online] <https://snl.no/sensitivitet-test>
- Mangset, M. (2017) *Bokanmeldelse av «Kvalitativ analyse. Syv tradisjoner»*. Universitetsforlaget. <https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/issn.1504-291X-2017-03-09>
- Meld. St. 4 (2021 –2022) *Melding til Stortinget. Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingssesjonen 2020–2021*. Tilråding fra Statsministerens kontor.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/9b07167be9884f16b54b068449c3f362/no/pdfs/stm202120220004000dddpdfs.pdf>
- Norsk senter for forskningsdata [NSD] (2022, 18. desember)
<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/>
- Odland, A. M. (2023, 17. mars) *Bollywood-film om norsk barnevernssak drar fagfolk til kinoen*. FriFagbevegelse. <https://frifagbevegelse.no/fontene/bollywoodfilm-om-norsk-barnevernssak-drar-fagfolk-til-kinoen-6.158.945429.a2bdd4c33e>
- Prop. 133 L. (2020-2021) (2021) *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- Qureshi, N. A. (2005) *Profesjonell kultursensitivitet framfor faglig etnosentrisme*. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 2005, Vol. 2 (nr. 3), s. 261-274. Universitetsforlaget.
- Qureshi, N. A. (2009) Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I K. Eide, N. A Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (red.) *Over profesjonelle barrierer: Et minoritetsperspektiv på psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 206-230). Gyldendal Akademisk.
- Rugkåsa, M, Ylvisaker, S, & Eide, K. (2017a) *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier*. Gyldendal akademisk.

- Rugkåsa, M, Ylvisaker, S, & Eide, K. (2017b) *Et tve-egget sverd; En diskusjon av kulturkompetansebegrepets konsekvenser i profesjonelt arbeid med minoritetsetniske barn og familier*. Norsk senter for barneforskning 35 (2-3), s. 121-137.
<https://tidsskriftetbarn.no/index.php/barn/article/view/4906/7551>
- Røsdal, T., Nesje, K., Aamodt, P. O., Larsen E. og Tellmann S. M. (2017). *Kompetanse i den kommunale barnevernstjenesten: Kompetansekartlegging og gjennomgang av relevante utdanninger*. Rapport 2017:28. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.
https://www2.bufdir.no/globalassets/global/kompetanse_i_den_kommunale_barnevernstjenesten_kompetansekartlegging_og_gjennomgang_av_relevante_uttanninge_r.p/df
- Salole, L. (2018) *Identitet og tilhørighet: om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst* (2. utg.) Gyldendal akademisk.
- Saus, M. (2021) Gjenoppretting og forsoning i barnevernets møte med urfolk og nasjonale minoriteter. I B. Berg og V. Paulsen (red.) *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (s. 37-56). Universitetsforlaget.
- Skilbrei, M.-L. (2021) *Kvalitative metoder. Planlegging, gjennomføring og etiske refleksjoner* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Skjefstad, N. (2007) Respekt og anerkjennelse. I E. Martinsen & N. Skjefstad (red.) *Tiltaksarbeid i sosialtjeneste og NAV - tett på!* (s. 81-105). Universitetsforlaget.
- Skytte, M. (2010) *Etniske minoriteter og sosialt arbeid* (2. utg.) Gyldendal akademisk.
- Statistisk sentralbyrå [Ssb] (2023, 06. mars) *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter statistikkvariabel, innvandringskategori, land*. [Online]. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/chartViewLine/>
- Svardal, F. (2021) *Bevissthet (psykologi)*. Store norske leksikon. https://snl.no/bevissthet_-_psykologi
- Tembo, M. J., Studsrød, I. og Young, S. (2020) *Governing the family: immigrant parents' perceptions of the controlling power of the Norwegian welfare system*. European journal of social work, 2021, Vol.24 (3), s. 492-503.
<https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1738349>
- Thagaard, T. (2018) *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.
- Tjora, A. (2021) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal norsk forlag.
- Universitetet i Oslo. (2023, 21. mars) *Nettskjema*. <https://nettskjema.no/>
- Vike, H & Eide, K. (2009) Kulturanalyse, minoritetsperspektiv og psykososialt arbeid. I K. Eide, N. A Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (red.) *Over profesjonelle barrierer: Et minoritetsperspektiv på psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 206-230). Gyldendal Akademisk.

- Vindegg, J. & Stang, E. G. (2016) *Utvikling av kritisk refleksjon i barnevernet gjennom evaluering og selvregulering*. Tidsskriftet Norges barnevern, 2016, Vol.93 (3-4), s. 200-212. Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-03-04-5>
- Weele J. van der & Fiecko, M. (2020) *Kulturelle fallgruver i utredning av minoritetsbarn*. Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, 2020, Vol.18 (3-4), s. 255-280. Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/ISSN.0809-9553-2020-03-04-04>
- Weele, J. van der og Karlsen, K. (2021) *Analyse i komplekse barnevernssaker – fra magesfølelse til kritisk tenkning*. Gyldendal.
- Østby, L. (2011) «Sånn er de» - om kategorisering og samhandling med etniske minoriteter. I B. Berg & T. A. Ask (red.) *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (s. 57-72). Universitetsforlaget.
- Aadnesen, B. & Hærem, E. (2007) *Interkulturelt barnevernsarbeid*. Universitetsforlaget.

VEDLEGG 1 INVITASJON TIL DELTAKELSE, MED SAMTYKKESKJEMA

Vil du delta i forskningsprosjektet til min masteroppgave?

Tema: "Kultursensitivitet i barnevernet"

Hei, jeg heter Karina Evjen og jeg holder for tiden på å ta en mastergrad i Interkulturelt arbeid ved VID vitenskapelige høgskole i Stavanger. I forbindelse med masteroppgaven skal jeg gjennomføre et forskningsprosjekt med temaet: Kultursensitivitet i barnevernet.

Dette er invitasjon til å delta i forskningsprosjektet hvor formålet er å kartlegge hva ansatte, med et mandat etter barnevernloven, forstår med "å ivareta barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn". Planen for prosjektet er å innhente datamateriale gjennom intervju med fem informanter.

Formål med prosjektet

Barnevernet opplever at familiene de er i kontakt med, media og rettssystemet ofte kritiserer deres oppfølging av familier med ulik etnisk og kulturell bakgrunn. Ofte knyttes kritikken til at barnevernet legger for mye vekt på eller tar for lite hensyn til kultur, religion og språk i kontakten, i vurderinger og beslutninger.

Dagens barnevernlov (bvl) er fra 1992 og er med det over 30 år gammel. I 2021 vedtok Stortinget ny barnevernslov. Det nye loven har ennå ikke tredd i kraft. Formålet med å utarbeide ny lov var å få en lov som er mer tilgjengelig med et enklere språk og en tydeligere oppbygning, samt en lov som er bedre tilpasset dagens samfunn. Blant annet innebærer det at den er bedre tilpasset barn som har foreldre som ikke bor sammen og barn med ulik bakgrunn (Prop. 133 L (2020–2021)).

I dagens barnevernlov er det tydeliggjort at det skal tas hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i forbindelse med barnevernets valg av plasseringssted i tilfeller der barn skal bo utenfor hjemmet (1992, bvl § 4-15). Lovkravet gjelder derfor kun i en fase og for en liten gruppe av de barna som ansatte i barnevernet møter. I henhold til barnevernlovens §1-7 (1992) har barnevernet i dag likevel plikt til å "utøve sin virksomhet med respekt for, og så langt som mulig i samarbeid med barnet og barnets foreldre" (1992, bvl § 1-7). I praksis innebærer dette blant annet at det til enhver tid skal tas hensyn til en families språklige, kulturelle og religiøse bakgrunn, uten at det er ytterligere presisert i lovteksten (Prop. 133 L (2020–2021), s. 96).

Det som blant annet vil være nytt i den nye loven, er at det kommer klart fram i egen paragraf (§1-8) at det "skal tas hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i alle faser av en barnevernssak". Dette blir en grunnleggende bestemmelse i lovens første kapittel.

Det kommer ikke tydelig frem hva det faktisk innebærer å ta «hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn». Jeg har derfor en hypotese om at ansatte som skal forvalte loven forstår kravet ulikt, har ulik for forståelse og kompetanse, noe som også kan bety at barn og familier blir møtt og forstått på ulik måte. Jeg ønsker i min masteroppgave å utforske hva ansatte, som har et mandat etter barnevernloven, forstår med lovkravet, samt hvordan de selv erfarer at deres hverdagslige praksis gjenspeiler kravet.

Det er viktig for meg å presisere at dette prosjektet ikke har som formål å kartlegge hvorvidt noe er godt nok eller ikke. Formålet er å innhente en status av dagens forståelse og sette et viktig tema på dagsorden. På den måten kan vi sikre at barns rettigheter i kontakt med barnevernet blir ivaretatt i fremtiden.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID vitenskapelige høgskole i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg søker deg som møter barn, unge og deres familie i kraft av din stilling i det kommunale eller statlige barnevernet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Om du velger å delta innebærer det at vi avtaler tidspunkt for intervju. Intervjuet vil ta ca. 60-90 minutter. Det vil gjennomføres delvis strukturert, det innebærer at jeg i forkant har utarbeidet en intervjuguide, men at du vil kunne styre retningen innenfor spørsmålene som blir stilt og tema for prosjektet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du velger å trekke deg fra å delta i prosjektet. Ingen vil gjøres kjent med om du trekker deg fra deltakelse.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene du er informert om. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Datamaterialet vil bli behandlet på følgende måte:

- ✓ Det vil gjøres lydopptak av intervjuene.
- ✓ Opptakene vil bli transkribert for analyse.
- ✓ Alt datamateriell vil kun være tilgjengelig for meg, Karina Evjen, og veileder. Det vil oppbevares utilgjengelig for andre. Datamaterialet vil oppbevares innelåst/kryptert.
- ✓ All informasjon fra deltakere vil anonymiseres i publikasjon.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Sluttproduktet for prosjektet er en masteroppgave der alle opplysninger er anonymisert. Prosjektet vil etter planen avsluttes når oppgaven blir godkjent. Planlagt tidspunkt er våren 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger være anonymisert og lydfiler slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høyskole i Stavanger har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- ✓ innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- ✓ å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- ✓ å få slettet personopplysninger om deg
- ✓ å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- VID vitenskapelige høyskole i Stavanger ved prosjektansvarlig Ellen Veia Rosnes
- (epost: ellen.rosnes@vid.no)
- Veileder for prosjektet Haci Akman (epost: haci.akman@uib.no)
- Student Karina Evjen (epost: karinaevjen@gmail.com)
- Personvernombud ved VID vitenskapelige høyskole Nancy Yue Liu
- (epost: nancy.yue.liu@diakonhjemmet.no / mobil 938 56 277)

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Karina Evjen
Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet "Kultursensitivitet i barnevernet", og har fått anledning til å stille spørsmål jeg har om prosjektet.

Jeg samtykker med dette til å delta på intervju for å bidra med datamateriale. Jeg samtykker også til at mine opplysninger behandles og oppbevares frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 2 INTERVJUGUIDE

Oppsummer kort bakgrunnen for og formålet med forskningsprosjektet. Gjennomgå og signer samtykkeerklæring. **Sett på lydopptak!**

Bakgrunnsinformasjon om informanten:

1. Fortell om din bakgrunn.

I ny barnevernslov, som vil tre i kraft i 2023, heter det i lovens § 1-8 at "Barnevernet skal i sitt arbeid ta hensyn til barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i alle faser av saken". Bestemmelsen legges i den nye loven til som et presisert moment i hensynet til «barnets beste».

Forarbeidene til den nye barnevernsloven legger vekt på at bestemmelsen gjelder flere grupper etniske minoriteter, både innvandrere og flyktninger, urfolk (samer) og nasjonale minoriteter (blant annet kvener og jøder). Jeg ønsker at du skal ta utgangspunkt i de erfaringene du selv har i møte med barn og familier med ulik etnisk, kulturell, språklig og religiøs bakgrunn (videre omtalt som barn/familier fra ulike minoritetsgrupper) når du svarer på spørsmålene.

2. Si litt om hvilke erfaringer du har med barn/familier fra ulike minoritetsgrupper?

Begrepsavklaringer:

3. Både i loven og i hverdagslivet bruker vi begrepet «ta hensyn til»? Hva tenker du det betyr?
4. Begrepet "kultursensitivitet" er et begrep som brukes blant annet når det er snakk om kompetanse hos ansatte i barnevernet. Hva oppfatter du ligger i begrepet?

Hverdagslig praksis:

5. Hvordan får du kjennskap til barnets/familiens bakgrunn? (Hvem gir informasjon, hvilken metodisk redskap brukes)
6. **Hva mener du er viktig å vektlegge i arbeidet med barn/familier fra ulike minoritetsgrupper?**
7. **Hva tenker du er det viktigste i samarbeidet mellom ansatte i barnevernet og barn/familier fra ulike minoritetsgrupper?**
8. Hva ser du på som tilstrekkelig kompetanse til å ivareta lovkravet?
9. Opplever du selv å ha tilstrekkelig kompetanse?
10. Hva skal eventuelt til for at du skal oppnå tilstrekkelig kompetanse?
11. Er det noen hindringer i veien for at du skal utøve din hverdagslige praksis i tråd med din kunnskap, egne holdninger og verdier?

Oppsummering:

12. Ut fra det som har vært tema, er det noe du ser på som relevant og ønsker å legge til?
13. Har du noen spørsmål knyttet til min studie?